

SUMMAARISEN MENETTELYN EPÄKOHDAT JA MAHDOLLINEN VÄÄRINKÄYTTÖ KULUTTAJIEN VELKOMUSASIOISSA

Ari Luukinen
Juha Jokinen
Jari Suurla
Jarkko Vuorinen
Antti Sieppi
Matti Sipiläinen
Julia Sjöström
Lauri Wilenius
Netta Heiskanen

SUMMAARISEN MENETTELYN EPÄKOHDAT JA MAHDOLLINEN VÄÄRINKÄYTTÖ KULUTTAJIEN VELKOMUSASIOISSA

Ari Luukinen
Juha Jokinen
Jari Suurla
Jarkko Vuorinen
Antti Sieppi
Matti Sipiläinen
Julia Sjöström
Lauri Wilenius
Netta Heiskanen

Kilpailu- ja kuluttajaviraston Tutkimusraportteja 4/2025

**Summaarisen menettelyn epäkohdat ja mahdollinen väärinkäyttö kuluttajien
velkomusasioissa**

Ari Luukinen, Juha Jokinen, Jari Suurla, Jarkko Vuorinen, Antti Sieppi, Matti Sipiläinen, Julia
Sjöström, Lauri Wilenius, Netta Heiskanen

Julkaisija

Kilpailu- ja kuluttajavirasto

Puhelinvaihtel: 029 505 3000 (pvm/mpm)

Sähköposti: kirjaamo@kkv.fi

Julkaisut: <https://www.kkv.fi/tutkimus-ja-vaikuttaminen/julkaisut/>

ISSN 2814-4929

ISBN 978-952-6684-73-4

Kilpailu- ja kuluttajaviraston Tutkimusraportteja 4/2025

Summaarisen menettelyn epäkohdat ja mahdollinen väärinkäyttö kuluttajien velkomusasioissa

Kirjoittajat: Ari Luukinen, Juha Jokinen, Jari Suurla, Jarkko Vuorinen, Antti Sieppi, Matti Sipiläinen, Julia Sjöström, Lauri Wilenius, Netta Heiskanen

Julkaisija: Kilpailu- ja kuluttajavirasto

Kieli: Suomi

Sivumäärä: 73

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksessa tarkastellaan kuluttajien oikeudellista asemaa ja heidän mahdollisuuksiaan parantaa oikeusturvaansa velkomusasioissa, erityisesti summaarisessa menettelyssä. Summaarinen menettely on laajaa riita-asiaa kevyempi, suppeampi ja halvempi menettely. Vaatimuksia harvoin riitautetaan. Siitä seuraa, että perusteettomat vaatimukset hyväksytään helposti oikeudessa. Summaarisen menettelyn lähtökohtana on, että tuomioistuimen valta tutkia kanteen edellytyksiä on suppea, ja asianosaiset määrittävät oikeudenkäynnin kohteen asian riitautuessa. Kantajan vaatimukset hyväksytään pääsääntöisesti sellaisenaan, ellei kanne ole selvästi perusteeton tai sopimusehtodirektiivin vastainen.

Verkossa ja tekstiviestein haettaviin kuluttajaluottoihin on liittynyt erilaisia ongelmia niiden markkinoille tulosta asti eli vuodesta 2005 lukien. Kritiikkiä on kohdistettu korkeisiin korkoihin, kohtuuttomiin lainanhoitokuluihin ja luotonmyöntämisen kriteereihin. Ongelmiin on puututtu useilla lainmuutoksilla, joilla ei kaikilta osin ole saatu aikaiseksi toivottuja vaikutuksia. Lain muutokset ovat johtaneet korko- ja kustannuskaton asettamiseen luotoille. Muutokset ovat vähentäneet luottojen lukumääriä ja alentaneet luottokustannuksia.

Kuluttajat hyvin harvoin vastustavat kantajien summaarisia haastehakemuksia. Toisaalta käräjäoikeudet eivät juurikaan ota sopimusehtoja arvioitavaksi omasta aloitteestaan. Kuluttaja-asiamiehen avustustoiminnassa tehtyjen havaintojen perusteella jotkut haastehakemukset ovat olleet hyvin yksilöimättömiä ja epäselviä. Se heikentää osaltaan vastaajien mahdollisuuksia kiistää perusteeton haastehakemus.

Vireille panon helppous summaarisessa menettelyssä on avannut myös mahdollisuuksia väärinkäytöksille. Jotkut toimijat ovat esimerkiksi virittäneet tilausansoja, joilla kuluttajia erehdytetään tekemään tilaussopimus. Näitä kyseenalaisia ja usein riitautettuja saatavia on sitten peritty laittamalla lukuisia haastehakemuksia vireille käräjäoikeuksissa. Summaariseen menettelyyn päättyy myös vanhentuneita, osin poismaksettuja tai muuten perusteettomia saatavia. Prosessioikeudelliset seikat ovat johtaneet huomattavan monessa tapauksessa aineellisoikeudellisesti virheelliseen lopputulokseen.

Yleiskuva viime vuosien tapahtumista summaarisessa menettelyssä on huolta herättävä. Vuosina 2022–2024 vireille on laitettu tuhansia kyseenalaisia summaarisia velkomuskanteita. Kuluttajat ovat kiistäneet kanteen sadoissa tapauksissa, mutta yhtiöt ovat jatkaneet niiden ajamista kiistämisestä huolimatta. Oikeudenkäynneissä esiin tulleiden seikkojen takia kuluttaja-asiamiehelle on usein ollut syytä epäillä, että perinnän kohteena olevat saatavat ovat merkittävältä osin perusteettomia. Kuitenkin lähes kaikki velalliset ovat kuluihinsa vuoksi tai kun he eivät ymmärrä, osaa tai uskalla velkomuskannetta riitauttaa, joko maksaneet kanteen mukaisesti tai jättäytyneet vastaamatta kanteeseen, jolloin kanne on ratkaistu yksipuolisella tuomiolla sellaisenaan velkojan hyväksi.

Tutkimusaineiston sekä kuluttajaviranomaisten valvontatyössä ja tuomioistuimissa saamien kokemusten perusteella tilanteen korjaamiseksi tarvitaan parempaa tiedonkulkua, suppeiden kanteiden perusteiden selkeyttämistä, velvoitteiden ja vastuiden, so. kannustinjärjestelmän tasapainottamista kantajien ja vastaajien välillä, turvaavia vakuuksia kuluttajien oikeudenkäyntikuluvaatimusten varalle velkojan maksukyvyttömyystilanteissa sekä sanktioita kantajan toimenpiteille, jotka heikentävät vastaajien mahdollisuuksia päästä oikeuksiinsa. Ennakkoratkaisuilla voidaan tuottaa laaja-alaisesti väärinkäyttöä vähentävää vaikutusta. Tilannetta voidaan parantaa sekä lainsäädäntöä että käytäntöjä kehittämällä.

Asiasanat: summaarinen menettely, kuluttajien velkomusasiat, oikeusturva, oikeuksiin pääsy

Konkurrens- och konsumentverkets Forskningsrapporter 4/2025

Nackdelar och eventuellt missbruk av summarisk förfarande i konsumentskuldsärenden

Författare: Ari Luukinen, Juha Jokinen, Jari Suurla, Jarkko Vuorinen, Antti Sieppi, Matti Sipiläinen, Julia Sjöström, Lauri Wilenius, Netta Heiskanen

Utgivare: Konkurrens- och konsumentverket

Språk: Finska

Sidantal: 73

SAMMANDRAG

I undersökningen granskas konsumenternas rättsliga ställning och deras möjligheter att förbättra sitt rättsskydd i konsumentskuldsärenden, särskilt vid summariskt förfarande. Det summariska förfarandet är ett lättare, mer begränsat och billigare förfarande än ett omfattande tvistemål. Yrkandena bestrids sällan. Därav följer att ogrundade yrkanden lätt kan godtas i domstol. Utgångspunkten för det summariska förfarandet är att domstolens behörighet att pröva förutsättningarna för talan är snäv och parterna bestämmer föremålet för rättegången när ärendet bestrids. Kärandens yrkanden bifalls i regel som sådana, om det inte är uppenbart att talan saknar grund eller strider mot direktivet om oskäligen villkor.

Konsumentkrediter som söks på nätet och via textmeddelanden har varit förenade med olika problem ända sedan deras inträde på marknaden år 2005. Kritik har riktats mot höga räntor, orimliga låneskötselkostnader och kriterierna för beviljande av kredit. Problemen har hanterats med flera lagändringar som inte i alla avseenden har haft de önskade effekterna. Lagändringarna har lett till ett ränte- och kostnadstak för krediter. Ändringarna har reducerat antalet krediter och sänkt kreditkostnaderna.

Konsumenter motsätter sig mycket sällan kärandens summariska stämningsansökningar. Å andra sidan tar tingsrätterna knappast själva initiativet att bedöma standardvillkor. Baserat på observationer gjorda inom konsumentombudsmannens understödsverksamhet har vissa stämningsansökningar varit mycket ospecificerade och oklara. Detta försämrar för sin del svarandenas möjligheter att bestrida en ogrundad stämningsansökan.

Enkelheten i att inleda ett ärende i ett summariskt förfarande har också öppnat möjligheter till missbruk. Somliga aktörer har till exempel triggat upp beställningsfällor som vilseleder konsumenterna att ingå ett beställningsavtal. Dessa tvivelaktiga fordringar har sedan drivits in genom att lämna in ett stort antal stämningsansökningar till tingsrätterna. Till summariska förfaranden hamnar även fordringar som är preskriberade, delvis avbetalda eller annars ogrundade. Processrättsliga aspekter har i många fall lett till materiellrättsligt felaktiga resultat.

Översikten över de senaste årens händelser i summariska förfaranden är oroande. Under åren 2022–2024 har tusentals disputabla summariska krav på fordringar inletts. Konsumenter har bestridit käromålet i hundratals fall, men företagen har fortsatt att driva dem trots bestridandet. På grund av de omständigheter som framkommit vid rättegångarna har konsumentombudsmannen ofta haft anledning att misstänka att de fordringar som är föremål för indrivning till en betydande del är ogrundade. Trots detta har nästan alla gäldenärer, på grund av kostnadsrisken eller för att de inte förstår, kan eller vågar bestrida kravet, antingen betalat i enlighet med käromålet eller underlåtit att svara på käromålet, vilket har lett till att kravet har avgjorts genom en ensidig dom till borgenärens fördel.

Baserat på undersökningsmaterialet samt de erfarenheter som konsumentmyndigheterna fått i sitt tillsynsarbete och i domstolarna, behövs det för att

rätta till situationen bättre informationsflöde, förtydligande av grunderna för små begränsade käromål, balansering av skyldigheter och ansvar, dvs. incitamentssystemet mellan käranden och svaranden, säkerhetsgarantier som tryggar konsumenternas yrkanden på rättegångskostnader vid borgenärens insolvenssituationer samt sanktioner för kärandens åtgärder som försämrar svarandens möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda. Förhandsavgörandena kan ha en omfattande minskande effekt på missbruk. Situationen kan förbättras genom utveckling av både lagstiftning och praxis.

Ämnesord: summariskt förfarande, konsumentskuldsärenden, rättsskydd, tillgång till rättigheter

Research reports of the Finnish Competition and Consumer Authority 4/2025

Shortcomings and possible misuse of summary procedure in consumer debt matters

Authors: Ari Luukinen, Juha Jokinen, Jari Suurla, Jarkko Vuorinen, Antti Sieppi, Matti

Sipiläinen, Julia Sjöström, Lauri Wilenius, Netta Heiskanen

Publisher: Finnish Competition and Consumer Authority

Language: Finnish

Number of pages: 73

ABSTRACT

The study examines the legal position of consumers and their possibilities to improve their legal protection in debt matters, especially in summary proceedings. Summary proceedings are lighter, narrower and cheaper than extensive civil cases. Claims are rarely contested. As a result, unfounded claims are easily accepted in court. The premise of the summary procedure is that the jurisdiction of the court to examine the prerequisites of an action is limited, and the parties determine the subject of the trial when the matter is contested. As a rule, the plaintiff's claims are accepted as such, unless the action is manifestly unfounded or in violation of the Contract Conditions Directive.

Consumer credits applied for online and by SMS have been associated with various problems since they were introduced to the market in 2005. Criticism has been directed at high interest rates, unreasonable loan servicing costs and credit granting criteria. Problems have been addressed through several legislative amendments, which have not had the desired effects in all respects. The amendments to the Act have led to the setting of interest and cost ceilings on credits. These changes have reduced the number of credits and lowered credit costs.

Consumers very rarely object to plaintiffs' summary applications for summons. On the other hand, district courts hardly ever take the standard terms to be assessed on their own initiative. Based on the observations made in the Consumer Ombudsman's court assistance activities, some summons applications have been very unspecified and unclear. This, in part, weakens the defendants' ability to dispute an unfounded summons application.

The ease of initiation in summary proceedings has also opened up opportunities for misuse. Some operators, for example, have set up subscription traps that deceive consumers into entering subscription agreements. These questionable claims have then been collected by filing numerous summons applications in district courts. Claims that are expired, partially paid off or otherwise unfounded will also end up in the summary procedure. In a considerable number of cases, procedural law issues have led to an erroneous outcome in terms of substantive law.

The overall picture of recent years' events in the summary procedure gives cause for concern. Thousands of questionable summary debt claims were filed between 2022 and 2024. Consumers have disputed the claims in hundreds of cases, but companies have continued to pursue them despite the disputes. Due to the facts revealed in the trials, the Consumer Ombudsman has often had reason to suspect that the claims subject to debt collection are, to a significant extent, unfounded. However, almost all debtors, due to the risk of costs or because they do not understand, know or dare to contest the debt claim, have either paid in accordance with the claim or have not responded to the claim, in which case the claim has been resolved by default judgment as such in favor of the creditor.

Based on research material and the experiences gained by consumer authorities in their supervisory work and in courts, better flow of information, clarification of the grounds for

limited actions, balancing obligations and responsibilities, i.e. the incentive system between plaintiffs and defendants, protective securities for consumer litigation cost claims in cases of creditor insolvency, and sanctions for the plaintiff's actions that weaken the defendants' ability to access their rights are needed to rectify the situation. Preliminary rulings can have a wide-ranging effect on reducing misuse of summary procedure in consumer debt matters. The situation can be improved by developing both legislation and practices.

Keywords: summary procedure, consumer debt matters, legal protection, access to rights

SISÄLLYS

Tiivistelmä	3
Sammandrag	5
Abstract	7
Sisällys	10
Esipuhe	12
1 Johdanto	14
1.1 Taustaksi.....	14
1.2 Aineiston hankinta.....	16
1.3 Tutkimuksen toteuttaminen.....	16
1.4 Tutkimusryhmän kokoonpano.....	17
1.5 Tutkimusraportin sisältö	17
2 Mitä tarkoitetaan summaarisella menettelyllä?	19
2.1 Summaarisen menettelyn kuvaus	19
2.2 Vaatimusten arviointi viran puolesta summaarisessa menettelyssä	24
2.3 Summaarinen menettely tilastojen valossa	27
2.4 Summaarisen menettelyn uudistaminen.....	30
2.4.1 Summaarisen menettelyn uudistamisen arviointia	32
3 Luottokorkojen määräytyminen ja kuluttajansuojalaki	33
3.1 Kuluttajansuojalain mukaisten luottokorkojen sääntelyn kehittyminen.....	33
3.2 COVID-19-epidemia ja korkokaton väliaikainen muuttaminen	38
3.3 Korkokaton viimeaikaiset lakimuutokset.....	39
4 Summaarisen menettelyn haasteita ja epäkohtia	42
4.1 Kohtuuttomat luottokustannukset	42
4.1.1 Ennakkotapausten arviointia ja johtopäätöksiä	45
4.1.2 Havainnot tutkimusaineistosta kohtuuttomien luottokustannusten osalta ..	46
4.1.3 Kohtuuttomat luottokustannukset – käräjäoikeustapaus.....	47
4.2 Haastehakemusten puutteellisuus	48
4.2.1 Takaisinsaanti / haastehakemuksen puutteellisuus	50
4.2.2 Havainnot tutkimusaineistosta / haastehakemuksen puutteellisuus	50
4.3 Epäselvät saatavat	50
4.3.1 Ei sopimusta	51
4.3.2 Ei selkeää ja ymmärrettävää luottosopimusta.....	51
4.3.3 Ongelmia todellisen vuosikoron ilmoittamisessa	52
4.4 Saatavien vanheneminen	54
4.4.1 Vanhentuneet saatavat – käräjäoikeustapaus	55
5 Esimerkkejä kuluttaja-asiamiehen avustustoiminnassa havaituista vahingollisista oikeudenkäyntistrategioista	56
5.1 Tilausansa tai harhaanjohtava markkinointi	56
5.2 Lainvastainen/kohtuuton luottosopimusehto	57
5.3 Vanhentunut / perusteeton saatava	58
5.4 Perusteettomat / epäselvät sähkö sopimukset	58
5.5 Havainnot vuoden 2021 tutkimusaineistosta tiettyjen yritysten osalta	59
5.6 Arviointia.....	59
5.7 Viranomaisilla on rajalliset mahdollisuudet puuttua summaarisen menettelyn väärinkäyttöön	60
6 Johtopäätöksiä ja havaintoja	63
7 Suosituksia kuluttajien aseman parantamiseksi.....	66
Lähteet	70

ESIPUHE

Summaarinen menettely on tarkoitettu tehokkaaksi keinoksi ratkaista riidattomiksi oletettuja velkomusvaatimuksia. Menettelylle on asetettu selkeät edellytykset: se soveltuu tilanteisiin, joissa vaatimuksen peruste on yksiselitteinen ja vastapuoli ei kiistä sitä. Kuitenkin käytännössä menettelyä on alettu soveltaa myös riitaisiin ja perusteeltaan epäselviin asioihin, mikä on johtanut vakaviin kuluttajansuojaa koskeviin ongelmiin.

Tässä tutkimuksessa Kilpailu- ja kuluttajavirasto tarkastelee summaarisen menettelyn epäkohtia erityisesti kuluttajavelallisten näkökulmasta. Laaja aineisto osoittaa, että menettelyn rakenteeseen on muodostunut osapuolten välinen epätasapaino. Kantajalla – usein ammattimaisella perintätoimijalla – on käytössään valmiit järjestelmät, edullinen ja riskitön menettely sekä mahdollisuus vetäytyä vaatimuksistaan ilman seuraamuksia. Vastajalla – tyypillisesti yksittäisellä kuluttajalla – on puolestaan niukat tiedot, rajoitetut resurssit ja huomattava kulusriski, mikä heikentää hänen tosiasiallista mahdollisuuttaan puolustautua.

Menettelyn muodollisuus, vaatimusten niukka yksilöinti ja tuomioistuinten rajallinen tutkimisvelvollisuus korostavat tiedon epäsymmetriaa. Näin syntyy kannustinympäristö, jossa kantajan ei tarvitse arvioida vaatimustensa kestävyyttä, mutta vastaaja joutuu miettimään, onko oikeuksiinsa hakeutuminen taloudellisesti tai henkisesti järkevää. Tämä asetelma altistaa järjestelmän väärinkäytöksille ja syö luottamusta oikeudelliseen perintäprosessiin.

Raportti esittää suosituksia, joilla summaarista menettelyä voidaan kehittää oikeudenmukaisemmaksi: tiedon läpinäkyvyyden lisääminen, oikeudenkäyntikuluriskien tasaaminen, sopimusehtojen viran puolesta tehtävän arvioinnin vahvistaminen ja väärinkäytösten seuraamuksien selkeyttäminen ovat keskeisiä askelia kuluttajan oikeusturvan vahvistamiseksi.

Haluan lämpimästi kiittää tutkimuksen laatineita asiantuntijoita heidän perusteellisesta ja huolellisesta työpanoksestaan. Erityinen kiitos kuuluu myös eri vastuualueiden väliselle tiiviille ja rakentavalle yhteistyölle, joka mahdollisti tämän moniulotteisen ja käytännönläheisen selvityksen toteuttamisen.

Toivomme, että tutkimus toimii välineenä oikeudellisten perintämenettelyjen kehittämisessä ja herättää laajempaa keskustelua siitä, miten varmistetaan, että prosessuaalinen tehokkuus ei syrjytä perusoikeuksia – vaan palvelee niitä.

Helsingissä kesäkuussa 2025

Samuli Leppälä
tutkimusjohtaja

1 JOHDANTO

Tässä tutkimuksessa selvitetään kuluttajien oikeudellista asemaa, mahdollisuuksia parantaa heidän oikeusturvaansa ja pääsyä oikeuksiinsa velkomusasioiden summaarisessa menettelyssä.

1.1 Taustaksi

Summaarinen menettely on kantajan toimesta käynnistetty riidattomaksi oletettujen asioiden käsittelymenettely, joka on riita-asian oikeudenkäyntiä suppeampi ja kevyempi menettely. Summaarisille riita-asioille on tyypillistä, että vastaaja, kuten tässä kuluttajavelallinen, ei jostain syystä ole maksanut kantajan saatavaa, ja kantaja tarvitsee kärjäoikeudesta ulosottoperusteen saatavan pakkotäytäntöönpanoa varten. Mikäli vastaaja ei kiistä kantajan vaatimusta, summaarinen asia voidaan ratkaista hyväksymällä suppea kanne yksipuolisella tuomiolla.

Tutkimuksen taustalla on huoli siitä, että kuluttajan asema ja mahdollisuus päästä oikeuksiinsa on summaarisessa menettelyssä heikko.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan on kirjattu, että hallitus selvittää mahdollisuutta kehittää riidattomien saatavien velkomismenettelyä. Ohjelman mukaan "Uudistetaan riita-, rikos- ja hakemusprosesseja. Tavoitteena on nopeuttaa ja sujuvoittaa prosesseja samalla huomioiden oikeusturva ja perusoikeudet. ... Arvioidaan myös mahdollisuudet siirtää soveltuvat asiakokonaisuudet kärjäoikeuksista muille viranomaisille, esimerkiksi velkajärjestelyhakemukset ja summaariset velkomisasiat".¹

Avustaessaan kuluttajia oikeudenkäynneissä, kuluttaja-asiamies on havainnut, että käytännössä kaikki velkomuskanteet laitetaan vireille suppealla haastehakemuksella summaarisina velkomusasioina, vaikka kantajan tiedossa olisi, että saatava ei ole oikeudenkäymiskaaren OK 5 luvun 3 §:ssä tarkoittamalla tavalla selvä ja riidaton. Kärjäoikeuksien mahdollisuudet havaita perusteettomia vaatimuksia ovat haastehakemuksen suppeuden vuoksi rajalliset², joten kärjäoikeuden on luotettava kantajan ilmoitukseen asian riidattomuudesta.

Summaarinen menettely on kantajan kannalta helppo, halpa ja varma: Haastehakemus toimitetaan yleisimmin konekielisesti suoraan kärjäoikeuden järjestelmään. Suppeassa haastehakemuksessa tulee mainita vain ne seikat, joihin vaatimus välittömästi perustuu. Lisäksi tuomioistuinmaksu on satoja euroja pienempi kuin laajassa riita-asiassa. Vaikka vastaaja riitauttaisi asian, tuomioistuinmaksu on suppealla haastehakemuksella vireille pannussa asiassa noin puolet laajalla haastehakemuksella vireille pannusta asiasta perittävästä tuomioistuinmaksusta.

Tilastojen valossa vastaajat riitauttavat vaatimuksia vain poikkeuksellisesti. Riitaisen tai epäselvän asian panemista vireille suppealla haastehakemuksella ei ole myöskään mitenkään sanktioitu ja velkoja voi aina ilman mitään sanktion uhkaa halutessaan myös peruuttaa haastehakemuksen, mikäli velkoja havaitsee, että asian käsittelyä ei ole syytä

¹ "Vahva ja välittävä Suomi 20.6.2023", s.189 ja 192
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165042>

² Ks. ainakin Oikeusministeriön selvitys vuoden 2019 hintasääntelyuudistuksen vaikutuksista kuluttajaluottosopimuksiin velkomustuomioiden valossa, 21.12.2020.

jatkaa normaalissa riita-asian käsittelyjärjestyksessä velallisen vastustuksen vuoksi. Kantajalla on siis kannustimet tuoda summaariseen menettelyyn myös riitaisiksi tietämiään ja perusteettomia vaatimuksia.

Vastaajan näkökulmasta suppean haastehakemuksen sisältö on oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n mukaisesti niin pelkistetty, että hänen voi olla vaikeaa ottaa sen perusteella kantaa vaatimusten oikeellisuuteen. Oikeellisuuden selvittäminen edellyttää vastaajalta tällöin kanteen riitauttamista, mikä kasvattaa kuluriskiä merkittävästi. Toisaalta vastaajan tulisi voida luottaa siihen, että summaarisessa menettelyssä käsitellään vain riidattomia ja selviä asioita, ja että vastaajan esimerkiksi vapaaehtoisen perinnän aikana tekemä riitautus estää asian käsittelyn summaarisessa menettelyssä.

Velkoja-kantaja voi myös yhdistää samaan suppeaan haastehakemukseen velallinen-vastaajan maksamattomia velkoja. Tietojen niukkuus lisää riskiä siitä, että kuluttajasaatavien joukkoon päättyy mm. vanhentuneita tai muuten perusteettomia velkasaatavia.

Täysin perusteettomien saatavien (sopimus puuttuu, saatava vanhentunut, ehto kohtuuton, lainvastainen) tai perusteiltaan epäselvien saatavien määriä summaarisessa prosessissa on edellä mainituista syistä vaikea arvioida. Suppea velkomuskanne ei edellytä velkojalta yksilöidysti ja selkeästi perusteltuja vaatimuksia. Informaation asymmetria ja mainitut kannustimet voivat suurissa tapausmäärissä tarkoittaa sitä, että vastoin alkuperäistä lain tarkoitusta, prosessiin tuodaan myös velkomusasioita, jotka eivät tarkemmassa katsannossa ole yksiselitteisen riidattomia ja selviä saatavia. Se voi tarkoittaa myös prosessin tietoista väärinkäyttöä.

Tilannetta voi heikentää kuluttajavelallisten kannalta myös se, että heidän on vaikea havaita epäkohtia tai väärinkäyttöä saamiensa suppeiden velkomuskanteiden perusteissa ja käsittelyssä. Se heikentää heidän mahdollisuuksiaan hakea tilanteeseen parannusta ja päästä oikeuksiinsa. Osa vastaajista ei tunne oikeuksiaan, ei huomaa tai osaa tarkistaa esimerkiksi velan vanhentumista tai he epäroivät riitauttaa velkomusasioita, jos he kokevat, että heillä ei ole siihen riittävästi osaamista tai rohkeutta laaja-alaisen riita-asian tuottaman usein merkittävän kuluriskin vuoksi.

Summaarisen menettelyn epäkohdista ja puutteista tarvittaisiin enemmän määrällisiä arvioita, jotta niiden avulla voitaisiin perustella ja suunnata menettelyn kehittämistä. Epäkohtia ja puutteita on valitettavasti kuitenkin vaikea arvioida määrällisesti, jos summaaristen velkomusasioiden yksityiskohdat ovat menettelyä ohjaavien säädösten kannalta epäselviä tai monitulkintaisia, tietoa ei ole saatavilla kattavasti tai se on määrällisten arvioiden tekemiseen liian heikkolaatuista.

Summaarisen menettelyn yhteydessä havaittavien myönteisten ja haitallisten tapahtumien keskinäinen puntarointi ja taustalla vaikuttavien mekanismien ymmärtäminen on tärkeää kokonaisuuden hahmottamiseksi. Jos perusteettomien tai epäselvien saatavien periminen on määrältään vähäistä, velkomusasioiden nopeutettua massakäsittelyä ei tule hidastaa tai säätää muuten tiukalle suhteellisen harvojen haittatapausten perusteella. Sen sijaan, jos perusteettomia tai epäselviä tapauksia on toistuvasti merkittävä määrä ja ne heikentävät enemmän velallisten oikeusturvaa kuin mitä kiistattomien saatavien tehokas oikeudellinen perintä tuottaa hyötyä, summaarista menettelyä voi olla tarkoituksenmukaista säännellä oikeudenmukaisemmaksi.

1.2 Aineiston hankinta

Tutkimuksessa analysoitava aineisto koostuu Oikeusrekisterikeskuksen (ORK) tuomiorekisteristä (Tuore) tietokantapöimintana saadusta aineistosta, Kilpailu- ja kuluttajaviraston avustustoiminnan tapauksista sekä näitä täydentävistä käräjäoikeuksien päätösasiakirjoista. ORK-aineisto koostuu noin 300 000 summaarisesta velkomusasiasta vuodelta 2021. Avustustapauksia on ollut runsaat 300 useamman viime vuoden aikana. Käräjäoikeustapauksia tilattiin tarkemmin analysoitaviksi joitakin kymmeniä. Lisäksi kerättiin joitakin merkityksellisimpiä ennakkoratkaisuja hovioikeuksista ja korkeimmasta oikeudesta.

Oikeusrekisterikeskukselta tilattiin Tuomiorekisteristä vuonna 2021 käräjäoikeuksissa ratkaistusta velkomusasioista tapaukset, joissa menettelytapatunnukset olivat summaarisissa velkomusasioissa E (konekiel.), S (velkomus) ja W (web) sekä takaisinsaantihakemuksissa L (laaja riita-asia).³

Aineisto rajattiin kuluttajanäkökulmasta seuraaviin asianimikkeisiin, jotka olivat jakautuneet vuoden 2019 tilanteessa yksittäisiin tapauksiin seuraavasti:

- 0632 Irtaimen kaupan perustuva velkomus – 43.985 (11,68 %)
- 0810 Saatava, velkakirja - 3.501 (0,93 %)
- 0890 Velkasuhteeseen perustuva saatava - 287.705 (76,37 %)
- 0950 Velkomus, palvelussopimus ym. - 41.521 (11,02 %).

Kyseiset taustatiedot olivat viimeisimmät tilastot, joita Tuomioistuinvirasto on julkaissut tällä erottelutasolla. Aineiston laatu ja käytettävyys sekä sille tehty laskennalliset ja muut toimenpiteet kuvataan keskeisiltä osin em. määrällisten arvioiden ja laskelmien yhteydessä.

1.3 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimus on pääosin oikeudellista analyysia. Oikeudellisella analyysillä tarkoitetaan aineistojen (esim. lakien, sopimusten, oikeustapausten) oikeudellista tarkastelua ja tulkintaa laajemmassa yhteydessä niiden oikeudellisen merkityksen selvittämiseksi. Analyysissä pyritään ymmärtämään aineistojen oikeudellista sisältöä, sovellettavuutta ja merkitystä tietyissä tilanteissa. Analyysissa painotetaan kuluttajavelallisten oikeusturvaa ja heidän pääsyä oikeuksiinsa summaarisessa menettelyssä. Oikeudellista analyysia täydennetään soveltuvien osien ja aineiston asettamien rajoitusten määrällisillä arvioilla keskeisistä valinta- ja päätöstilanteista summaarisen prosessin eri vaiheissa ja ratkaisuissa. Näissä yhteyksissä pyritään tuomaan esille prosessin epäkohtia ja haasteita, viitteitä summaarisen menettelyn mahdollisesti tarkoituksellisesta väärinkäytöstä, sekä ao. vastaajavelallisten pyrkimyksistä hakea muutosta, päästä oikeuksiinsa velkomusasioissaan.

Aineistona on käytetty Oikeusrekisterikeskukselta tietopyynnöllä saatuja tietoja elinkeinonharjoittajien yksityishenkilöihin kohdistamista summaarisista velkomusasioista.

³ Oikeustapausten kirjaamis- ja ryhmittelykäytännöistä; ks. Tuomas-järjestelmän kirjaamisohjeet käräjäoikeuksille. Toiminta ja hallinto 2007:28. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-466-605-3> sekä Tuomiorekisterin ratkaisuhakupalvelu 27.10.2021 https://oikeusrekisterikeskus.fi/material/collections/20211111111247/7Uje9FFrd/Tuomiorekisterin_ratkaisuhaku_v1.5.pdf

Kyseessä ovat suppeina kanteina vireille laitetut ja vuonna 2021 käräjäoikeuksissa ratkaistut asiat. Kyseistä tuomioirekisteriaineistoa on täydennetty ja syvennetty käräjäoikeuksista tilatuilla tapauskohtaisilla ratkaisutiedoilla sekä hovioikeuksien ja korkeimman oikeuden antamilla ennakkoratkaisuilla. Analyysissa on tukeuduttu myös kuluttaja-asiamiehen valvonta- ja avustustoiminnassa sekä kuluttajaneuvonnassa muodostuneisiin aineistoihin ja niiden yhteydessä tuomioistuimissa saatuihin kokemuksiin ja yksityisten toimijoiden kanssa käytyihin keskusteluihin.

1.4 Tutkimusryhmän kokoonpano

Tutkimuksesta vastasivat KKV:n vaikutusarviointiyksikössä Jarkko Vuorinen ja Ari Luukinen. Jarkko koordinoi oikeudellista analyysia ja Ari projektin kokonaisuutta, myös aineiston hankinnan suunnittelua. VAY:stä työhön osallistuivat myös Antti Sieppi ja Matti Sipiläinen. He hoitivat projektissa ORK-aineiston käsittelyn. Antti laati aineistosta tilastolliset yhteenvedot. Projektissa työskenteli yksikön harjoittelijana kaksi jaksoa Netta Heiskanen. Hän teki hankkimastaan käräjäoikeusaineistosta oikeudellisia yhteenvetoja ja tilastollisia katsauksia.

Tutkimuksen ohjaajana eli sparraajana ja fasilitaattorina toimi alkuun Samuli Leppälä ja sitten Jan Jääskeläinen. Raportin kieliasun tarkasti ja huolsi vaikutusarviointiyksikössä Emma Partanen.

Kuluttajavastuualueelta työhön osallistuivat harjoittelijana Julia Sjöström sekä perinnän ja kuluttajien avustustoiminnan asiantuntijoina Lauri Wilenius, Juha Jokinen ja Jari Suurla. Lauri oli keskeisessä roolissa tutkimussuunnitelman laatimisessa. Julia jäsensi näkemyksiä kuluttaja-asiamiehen avustusaaineistosta. Juha ja Jari osallistuivat kirjoittajina merkittäväällä tavalla raportin oikeudelliseen analyysiin. Vastuualueelta työtä ohjasi ja seurasi KS2-yksiköstä Paula Hannula.

1.5 Tutkimusraportin sisältö

Luvussa kaksi avataan summaarista menettelyä ja oikeudenkäymiskaaren 5:3 luvun sille asettamia kriteerejä. Tässä yhteydessä tarkastellaan seikkoja, joita käräjäoikeuksien tulee ottaa summaarisessa menettelyssä huomioon viran puolesta ja toisaalta sitä, missä yhteyksissä vastaajalta edellytetään aktiivisuutta. Summaarisen prosessin vaihtoehtoisten etenemislinjojen kautta tarkastellaan mahdollisia epäkohtia ja ongelmia sivuten myös mahdollista menettelyn väärinkäyttöä velallisten oikeusturvan ja oikeuksiin pääsemisen kannalta. Kuvausta summaarisesta menettelystä täydennetään myös tilastoilla ja määrällisillä arvioilla. Lisäksi tarkastellaan summaarisia velkomusasioita ajavien yritysten toimintaa kuluttajaoikeudellisen valvonnan näkökulmasta, oikeushallinnon pyrkimyksiä summaarisen menettelyn uudistamiseen ja kuluttaja-asiamiehen tekemiä oikeusturvaloitteita.

Luvussa kolme käydään läpi kuluttajansuojalain luottokorkoja koskeva sääntely. Lisäksi arvioidaan kuluttajansuojalain mukaisten luottokorkojen sääntelyn kehittymistä ja COVID-19 epidemian väliaikaista vaikutusta luottokorkojen sääntelyyn.

Luvussa neljä pohditaan yksityiskohtaisemmin eräitä summaarisen menettelyn keskeisiä ongelmia ja epäkohtia, kuten haastehakemusten yksilöimättömyyttä, epäselviä saatavia ja kantajien käyttämiä oikeudenkäyntistrategioita summaarisen prosessin hyödyntämiseksi. Lisäksi tarkastellaan joitakin oikeudellisia ennakkotapauksia, jotka ovat selkeyttäneet laintulkintaa ja parantaneet kuluttajan oikeudellista asemaa summaarisessa menettelyssä.

Luvassa viisi kuvataan velkojakantajien kuluttajavastaajille tarkoituksellisesti vahingollisia oikeudenkäyntistrategioita eräissä summaarisen menettelyn tulkinallisissa tapauksissa ja epäselvissä velkomistilanteissa. Lisäksi tarkastellaan, miksi viranomaisten on vaikea puuttua summaarisen menettelyn epäkohtiin, ongelmiin ja mahdolliseen väärinkäyttöön.

Luvussa kuusi esitetään keskeiset johtopäätökset tutkimuksen tuloksista.

Luvussa seitsemän esitetään suositukset jatkotoimenpiteiksi.

Lähdeluettelo esitetään osin tutkimuksen lopussa. Tutkimuksessa ei ole liitteitä.

2 MITÄ TARKOITETAAN SUMMAARISELLA MENETTELYLLÄ?

2.1 Summaarisen menettelyn kuvaus

Summaarinen menettely on kantajan toimesta käynnistetty tämän riidattomiksi ilmoittamien asioiden käsittelymenettely, jossa tällä tavoin riidattomiksi oletetut ja lähtökohtaisesti tietyt oikeudenkäymiskaassa asetetut vaatimukset täyttävät asiat ratkaistaan nopeutetussa kirjallisessa menettelyssä. Summaarinen menettely on riita-asian oikeudenkäyntiä suppeampi ja kevyempi menettely.⁴ Summaariselle riita-asialle on tyypillistä, ettei vastaaja jostain syystä ole kykenevä tai halukas maksamaan kantajan saatavaa, ja kantaja tarvitsee käräjäoikeudesta ulosottoperusteen saatavan pakkotäytäntöönpanoa varten. Tyypillistä on myös, että vastaaja ei kiistä kantajan vaatimusta, jolloin summaarinen asia voidaan ratkaista hyväksymällä kanne yksipuolisella tuomiolla.⁵ Summaarisessa menettelyssä on korostuneesti tavoiteltu käsittelyn nopeutta ja taloudellisuutta.⁶ Ilman vastaajan riitautusta summaarista riita-asiaa ei tutkita aineellisoikeudellisesti eikä tuomioistuimien vastaanota todistelua asian käsittelyssä.⁷ Summaarinen riita-asia ratkaistaan käräjäoikeudessa kirjallisessa valmistelussa ilman pääkäsittelyn toimittamista.⁸

Oikeudellisesti summaarisilla riita-asioilla tarkoitetaan tuomioistuimessa esitettäviä vaatimuksia, joiden vireille saattaminen tapahtuu tavanomaista haastehakemusta suppeammalla haastehakemuksella. Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä on säädetty, että suppea haastehakemus on mahdollinen silloin, kun kyse on saamisesta, hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamisesta tai hädästä, jos kantajan mukaan asia on riidaton.⁹

Jos kantaja ilmoittaa asian olevan hänen käsityksensä mukaan riidaton, vaatimuksen perusteena haastehakemuksessa on tarpeellista mainita ainoastaan ne seikat, joihin vaatimus välittömästi perustuu. Todisteita ei tarvitse ilmoittaa, mutta haastehakemuksessa tulee kuitenkin täsmällisesti ilmoittaa se sopimus, sitoumus tai muu kirjallinen todiste, johon kantaja vetoaa vaatimuksensa perusteena.

Lisäksi oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n mukaan haastehakemuksessa on ilmoitettava tuomioistuimen nimi, asianosaisten nimet ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot sekä se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite). Asianosaisten puhelinnumero ja muut yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava. Jos kantaja ei tiedä vastaajan yhteystietoja, hänen on ilmoitettava mitä hän on tehnyt niiden selvittämiseksi. Haastehakemus on asianosaisen tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. Laatijan on samalla ilmoitettava ammattinsa ja asuinpaikkansa.

⁴ Summaaristen riita-asioiden käsittelyn kehittäminen. OMSO 52/2014, s. 14.

⁵ Siro – Aaltonen 2019, s. 760.

⁶ Lappalainen – Hupli 2017a, s. 1259; Virolainen 1995, s. 65 kirjassa Suokas, 2022, s. 6.

⁷ Tutkinta voidaan tehdä, jos kanne on selvästi perusteeton.

⁸ Suokas 2022, s. 6–7.

⁹ Ks. myös Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta HE 190/2017 vp, s. 4.

Oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 5 luvun 3 §:n mukaan kuluttajaluottosopimusten¹⁰ osalta haastehakemuksessa on ilmoitettava myös luottosopimuksen mukainen luoton määrä tai luottoraja; luottosopimuksen voimassaoloaika päivinä; luottosopimuksen mukainen luoton korko; luottokustannukset ja muut kulut yksilöityinä; luottosopimuksen mukainen luoton todellinen vuosikorko; onko luottosopimus tehty kuluttajansuojalain 7 luvun 17 §:ssä tai 7 a luvun 15 §:ssä edellytetyllä tavalla; sekä onko kyse kertaluotosta vai jatkuvasta luotosta.

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 a §:n mukaan oikeushenkilön, elinkeinonharjoittajan, ammattimaista perintätoimintaa harjoittavan luonnollisen henkilön sekä oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan on toimitettava summaarisen riita-asian haastehakemus kärjäoikeuteen sähköisesti tietojärjestelmäyhteyden tai asiointiliittymän välityksellä. Mikäli haastehakemus toimitetaan muulla tavalla, se jätetään tutkimatta¹¹.

Jos haastehakemus täyttää sille laissa säädetty edellytykset, kärjäoikeus toimittaa haasteen, jossa vastaajaa pyydetään vastaamaan kirjallisesti määrääjassa haasteen tiedoksiannosta. Haaste toimitetaan tiedoksi vastaajalle todisteellisesti oikeudenkäymiskaaren 11 luvun mukaisesti.¹² Vastaajalla on haasteen tiedoksiantopäivästä lukien pääsääntöisesti 14 päivää aikaa vastata kantajan vaatimuksiin.

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun mukaisen summaarisen velkomushaasteen tiedoksiantoon on tuomioistuimella käytettävissä seuraavat oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetyt tiedoksiantotavat:

- Antamalla se tuomioistuimen henkilökuntaan kuuluvan tai haastemiehen tehtäväksi;
- Postitse saantitodistusta vastaan;
- Kirjeellä, jos voidaan olettaa, että vastaanottaja saa tiedon asiakirjasta ja määräpäivään mennessä palauttaa todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta;
- Puhelintiedoksiantoa siten, että tiedoksi annettavan asiakirjan sisältö kerrotaan vastaanottajalle puhelimitse ja puhelimitse tiedoksi annettu asiakirja lähetetään viipymättä kirjeenä tai sähköisenä viestinä vastaanottajan ilmoittamaan osoitteeseen;
- Sähköisesti¹³ vastaajan suostumuksella tietoturvalisella ja todisteellisella tavalla viranomaisen osoittamalta palvelimelta, tietokannasta tai muusta tiedostosta.

Haasteessa ilmoitetaan vastaajalle, että kanne hyväksytään yksipuolisella tuomiolla, jos vastaaja ei vastaa haasteeseen tai esitä perustetta kiistämislleen tai jos hän kiistämislensä tueksi vetoaa perusteeseen, joka ei vaikuta asian ratkaisemiseen. Jos vastaaja kiistää kanteen vetoamalla perusteeseen¹⁴, jolla voi olla vaikutusta asian

¹⁰ Kuluttajansuojalain (38/1978) 7 tai 7 a luvussa tarkoitettu kuluttajaluottosopimus.

¹¹ Haastehakemusta ei kuitenkaan jätetä tutkimatta, jos haastehakemus vaatimuksen tai vaatimuksen perusteiden vuoksi ei ole laadittavissa tietojärjestelmäyhteydessä tai asiointiliittymässä vaadittavaan muotoon.

¹² Ks. myös HE 190/2017 vp, s. 4.

¹³ Ks. laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003) 18 §.

¹⁴ Kuten esimerkiksi kuitti siitä, että velka on maksettu.

ratkaisemiseen, asian käsittely jatkuu tavanomaisena riita-asiana.¹⁵ Riidattomina vireille tulleista asioista riitautuvien asioiden määrä on ollut vähäinen, vain noin prosentti kaikista riidattomista velkomusasioista.¹⁶ Jos vastaaja myöntää kanteen, asiassa annetaan yksipuolisen tuomion sijaan tuomio. Jos kanne on selvästi perusteeton¹⁷, se hylätään vastaajan vastauksesta riippumatta tuomiolla.¹⁸ Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 13 §:ssä säädetään, että jos vastaaja, jota on kehoitettu vastaamaan kirjallisesti asiassa, jossa sovinto on sallittu, ei ole antanut pyydettyä vastausta määräajassa tai ei ole esittänyt vastauksessaan kanteen vastustamiselle perustetta tai vetoa ainoastaan sellaiseen perusteeseen, jolla selvästi ei ole vaikutusta asian ratkaisemiseen, asia ratkaistaan valmistelua jatkamatta. Kanne hyväksytään tällöin yksipuolisella tuomiolla.

Summaarisen prosessissa käsiteltävän asian tulee olla vireille tullessaan kantajan käsityksen mukaan riidaton. Riidattomuuden vuoksi summaariset riita-asiat eroavat perusteiltaan yleisessä siviiliprosessissa käsiteltävistä riita-asioista, sillä oikeudenkäynnin tarkoituksena on tyypillisesti täytäntöönpanoperusteen saaminen ulosottoa varten kantajan saatavalle eikä kantajan ja vastaajan välisen riidan ratkaiseminen. Riidattomuuden voidaan katsoa olevan välttämätön edellytys sille, että molempien osapuolten oikeusturva toteutuu summaarisen riita-asian prosessissa, jossa menettelyä on nopeutettu ja yksinkertaistettu tehokkuus- ja taloudellisuussyistä.¹⁹ Summaarisen menettelyn käynnistämiseksi riidattomuudeksi riittää kantajan ilmoitus siitä, että asia ei ole hänen käsityksensä mukaan riitainen. Vastaajan oikeusturva turvataan siten, että vastaajalla on mahdollisuus riitauttaa kantajan vaatimukset. Tällöin asia ei kuitenkaan enää etene summaarisena menettelynä, vaan se siirretään yleiseen siviiliprosessiin.²⁰

Yksipuolinen tuomio on täytäntöönpanokelpoinen heti sen antamisen jälkeen. Summaarisessa velkomusasiassa annettu yksipuolinen tuomio siirretään tuomiorekisteriin, josta luottotietoyhtiöt saavat tiedot, joka puolestaan johtaa luottotietorekisteriin tehtävään maksuhäiriömerkintään.²¹ Vastaaja ei voi hakea muutosta yksipuoliseen tuomioon, mutta voi hakea takaisinsaantia 30 päivän kuluessa siitä lukien, kun vastaaja on saanut todisteellisesti tiedon yksipuolisesta tuomiosta.²²

Takaisinsaannista säädetään oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 15 ja 16 §:issä ja se on varsinainen muutoksenhakekeino yksipuoliselle tuomiolle. Takaisinsaantia on aiemmin käytetty suhteellisen vähän; vuonna 2013, jolta vuodelta Tilastokeskus tilastoi viimeisen kerran takaisinsaantiasioita, niitä ratkaistiin 127 kappaletta²³.

Maksut voivat vaikuttaa osapuolten käyttäytymiseen. Vastaajan takaisinsaantihakemuksen jättämisestä veloitetaan tuomioistuinmaksulain (1455/2015)

¹⁵ HE 190/2017 vp, s. 5.

¹⁶ OMSO 52/2014, s. 107.

¹⁷ Esimerkiksi hakemus ei sisällä sellaista oikeustositseikastoa johon kanne voisi perustua tai on sellainen vaatimus, johon ei voi saada oikeussuojaa.

¹⁸ OMSO 52/2014, s. 34.

¹⁹ Suokas 2022, s.11

²⁰ Lappalainen – Hupli 2017b, s. 1262 viitannut Suokas 2022, s. 12.

²¹ Ks. <https://tietosuoja.fi/-/luottotietorekisteriin-luovutettu-ja-merkitty-virheellisesti-maksuhairiotietoja>

²² HE 190/2017 vp, s. 5.

²³ OMSO 52/2014, s. 44.

mukainen oikeudenkäyntimaksu, joka jää takaisinsaintia hakeneen maksettavaksi, jos hän häviää asian. Vastaajan hakiessa yksipuoliseen tuomioon muutosta käräjäoikeudesta OK 12 luvun 15 §:n mukaisella takaisinsaintikanteella, tästä velalliselle aiheutuva oikeudenkäyntimaksu on täysimääräinen riita-asian oikeudenkäyntimaksu - 610 € vuonna 2025. Suhteellisen korkea maksu voi osaltaan hillitä vastaajaa hakemasta takaisinsaintia saamaansa yksipuoliseen tuomioon. Vastaajien oikeusturvaa ja oikeuksien toteutumista edistäisi, jos takaisinsaintiasian oikeudenkäyntimaksua tarkistettaisiin edes samaan, mikä on vastaajan käräjäoikeuskäsittelyn aikana riitauttaman summaarisen asian oikeudenkäyntimaksu eli 310 € vuonna 2025.²⁴ Tuomioistuin voi vapauttaa hakijan maksusta tuomioistuinmaksulain 7 § mukaan, jos maksun periminen olisi ilmeisen kohtuutonta.

Summaarista menettelyä kuvataan ensinnäkin seuraavassa vuokaaviossa, jossa tuodaan esille prosessin mahdollisia tulemia. Lisäksi esitetään yhteenveto prosessin tuottamista ratkaisuksista ja joistakin osaratkaisuksista. Esimerkiksi päätös sovittelun aloittamisesta on tällainen osaratkaisu.

²⁴ Velkomusasioiden oikeudenkäyntimaksut v. 2025:

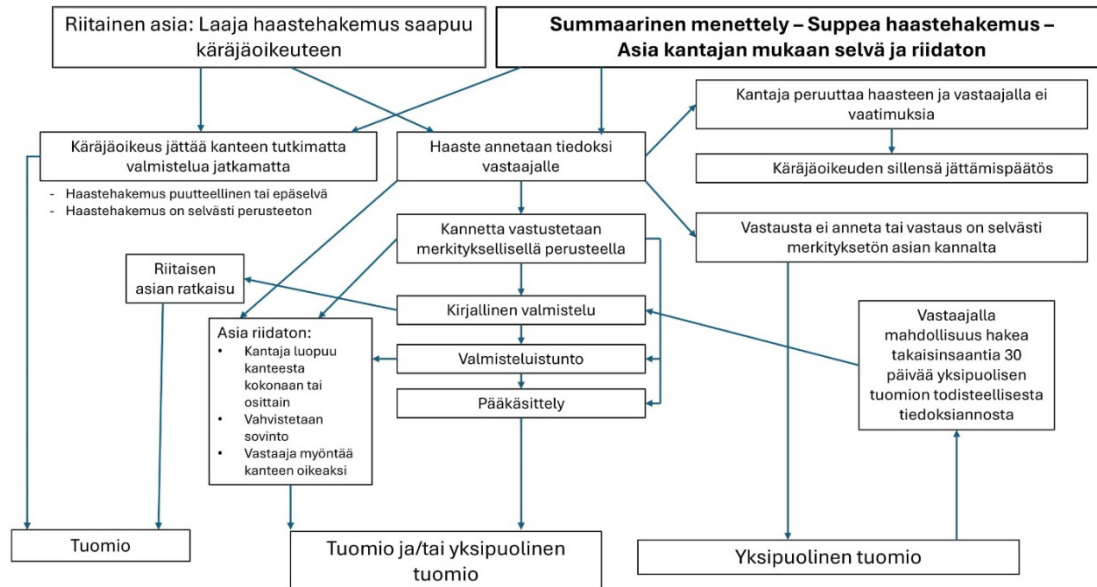
Riita-asia 610 euroa, paitsi:

- yksipuolisella tuomiolla tai myöntämisen perusteella tuomiolla ratkaistu tai sillensä jäänyt oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettu riita-asia, jota koskevat tiedot on toimitettu suoraan käräjäoikeuden tietojärjestelmään 70 euroa.
- muu yksipuolisella tuomiolla tai myöntämisen perusteella tuomiolla ratkaistu tai sillensä jäänyt oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettu riita-asia 100 euroa.
- vastaajan riitauttama oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettu asia 310 euroa.

Lähde:

<https://tuomioistuimet.fi/fi/index/asiointijulkisuus/maksut/oikeudenkayntimaksutyleisissatuomioistuimissa.html>

Kaavio 1. Summaarisen menettelyn vaihtoehtoiset reitit, keskeiset käsittelyvaiheet ja ratkaisut

Taulukko 1. Vuoden 2021 käräjäoikeuksissa ratkaistut summaariset velkomusasiat kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välillä jaoteltuina ratkaisukoodin mukaan, joka kuvaa ratkaisun laatua

Ratkaisukoodi	Lukumäärä
YPT, hyväksytty	260 860
Sillensä, muu syy	52 472
Hyväksytty osittain/kokonaan	4 635
Sovinto saavutettu/vahvistettu	3 288
Sillensä, sovinto	1 570
Asia siirretty	1 333
Erhe	713
Riitainen summ. hyväksytty	447
Hylätty	285
Tutkimatta jätetty	169
Sovittelun aloittamisesta päätös	83
YPT, hylätty	47
Muu	163
Yhteensä	326 065

YPT tarkoittaa yksipuolista tuomiota, kun vastaaja ei ole vastannut haasteeseen tai käräjäoikeus katsonut vastauksen olevan asian kannalta merkityksetön. Sillensä jääminen tulee ratkaisukoodiksi, kun kantaja peruuttaa haasteen ja vastaajalla ei ole vaatimuksia

asiassa. Syynä voi olla mm. se, että vastaaja maksaa haasteen mukaisen vaatimuksen estääkseen maksuhäiriömerkinnän ja/tai ei halua riitauttaa asiaa oikeudenkäyntikuluriskin vuoksi. Ratkaisuksi tulee tuomio tai tuomio ja yksipuolinen tuomio, jos vastaaja lausumassaan hyväksyy haasteen joko kokonaan tai osittain tai esim. jos vastaaja esittää vastauksessaan kantajaa kohtaa vaatimuksia, johon kantaja ei reagoi. Riitainen summaarinen hyväksytty -koodi otettiin käyttöön vuonna 2017, jotta summaarisessa asiassa ei tulisi yhtä helposti maksuhäiriömerkintää kuin yksipuolisella tuomiolla, kun kysymys ei ole kuluttajan maksuhaluttomuudesta. Riitaisessa summaarisessa asiassa kuluttaja esittää lausumassaan, että asia on riitainen. Käräjäoikeus katsoo tällöin, että asiassa on riidan mahdollisuus. Kyseistä koodia käytetään perustellusti riitautuneiden asioiden yhteydessä. Jotkut ratkaisukoodeista kuten "Sovittelun aloittaminen, päätös" kuvaavat osaratkaisuja. Lisätietoa ratkaisukoodeista löytyy oikeushallinnon ao. dokumenteista²⁵.

Käräjäoikeuksissa ratkaistiin vuonna 2021 yhteensä 426 510 summaarista ja laaja-alaista riita-asiaa huomioiden kaikki asiatyypit ja mukaan lukien myös yritysten keskinäiset ja kuluttajien väliset asiat. Näistä summaarisia eli suppealla haastehakemuksella vireille tulleita riita-asioita oli 417 951 eli 97,99 %.²⁶ Suomalaiset käräjäoikeudet käsittelevät kansainvälisesti vertaillen poikkeuksellisen vähän laajoja siviili- ja kauppaoikeudellisia riita-asioita.²⁷

2.2 Vaatimusten arviointi viran puolesta summaarisessa menettelyssä

Tuomioistuimen oma-aloitteinen tutkimusvalta- ja velvollisuus on säädetty suppeaksi riita-asioissa. Lähtökohtana on määräämisperiaate eli asianosaiset määrittävät oikeudenkäynnin kohteen.²⁸ Pääsääntöisesti summaarisessa menettelyssä hyväksytään kantajan vaatimukset sellaisenaan, koska oletuksena on asian riidattomuus. Poikkeuksena on kuitenkin tilanne, jossa velkomusasiasia koskeva kanne on selvästi perusteeton. Tällöin se hylätään oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 5 luvun 13 §:n sekä 12 luvun 13 §:n mukaan tuomiolla vastaajan vastauksesta riippumatta.²⁹

Toinen poikkeus on vastapuolen maksettavaksi tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrä, jonka tuomioistuimen tulee viran puolesta arvioida riidatonta saatavaa koskevassa asiassa oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 21 luvun 8 c §:ssä säädetyllä tavalla. Oikeudenkäyntikulujen määrää arvioitaessa otetaan huomioon saatavan suuruus ja

²⁵ Ks. esim. Tuomas-järjestelmän kirjaamisohjeet. Ohjeet käräjäoikeuksille. Oikeusministeriön toiminta ja hallinto 2007:28, luku 6 Ratkaisumerkinnät, s.18

²⁶ Tuomioistuinlaitoksen tilinpäätös vuodelta 2021 (KPY155), s. 41, Taulukko 11. Käräjäoikeuksien toiminnallisen tuloksellisuuden tunnusluvut 2019-2021.

²⁷ Euroopan neuvoston pysyvän Cepej-komitean (European Commission for the Efficiency of Justice) raportin mukaan Suomessa saatetaan ensimmäisen asteen tuomioistuimessa vireille vähemmän riitaisia siviili- ja kauppaoikeudellisia asioita kuin yhdessäkään muussa 50 tutkitusta oikeusjärjestyksestä. Tällaisten asioiden määrä sataa asukasta kohti oli Suomessa ainoastaan 0,1, kun kaikkien tutkittujen oikeusjärjestyksen keskiarvo oli 2,4. Lähde: Oikeudenkäyntikulut riita-asioissa. Arviomuistio. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2021:16. s. 37–38

²⁸ KKO 2015:60, kohta 11.

²⁹ OMSO 52/2014, s. 34.

välttämättömät kulut sekä haastehakemuksen edellyttämä tarpeellisen työn määrä. Kulujen määrästä säädetään tarkemmin oikeusministeriön asetuksessa (425/2012)³⁰.

Riidattomista velkomusasioista, jotka menevät perintään, saattaa kertyä paljon lisäkuluja, vaikka pääomavaatimukset olisivatkin suhteellisen pieniä. Pahimmillaan kulut voivat olla pääomavaatimuksiin nähden suhteettomia. Riidattomien velkomusasioiden oikeudenkäynti- ja perintäkulut eivät ole suuruudeltaan yhdentekeviä, sillä ne saattavat laukaista vastaajan velkaantumiskiirteen ja maksukyvyttömyyden. Tilanteeseen on puututtu säätämällä oikeudenkäyntikuluille ja erityisesti kuluttajasaatavan perintään liittyville perintäkuluille kulukattoja.³¹

Kuluttajaluottosopimukset muodostavat *kolmannen poikkeuksen*; niissä edellytetään käräjäoikeuden viran puolesta tapahtuvaa arviointia kuluttajasopimusten korkovaatimusten kohtuullisuudesta. Velkomusasioiden käsittelyssä ei ole enää pelkästään kyse oikeuden toteutumisesta, vaan myös velallisen kuluttajansuojan ja oikeusturvan toteutumisen valvomisesta velkojaa vastaan.³² Kulutusluottoihin liittyviin velkomusasioihin liittyy pakottavaa sääntelyä kuten korkosääntelyä, jonka noudattamisen varmistamiseksi tuomioistuimet voivat joutua pyytämään täydennyskehotuksella lisäselvitystä³³.

Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisu KKO 2015:60 käsitteli tuomioistuimen velvollisuutta tutkia viran puolesta 2000 euroa ylittävän kuluttajaluottosopimuksen korkoa koskevan sopimusehdon kohtuuttomuutta. Velkoja oli kanteessaan vaatinut, että vastaajana ollut kuluttaja velvoitetaan maksamaan kulutusluoton pääoman ohella 118,80 %:n viivästyskorko. Viivästyskorkovaatimus perustui korkolain 4 §:n 2 momenttiin. Sen mukaan viivästyskorkoa oli määräjän suoritettava luottoaikaisen koron suuruisena. Vastaaja ei vastannut kantajan nostamaan kanteeseen. Käräjäoikeus hylkäsi selvästi perusteettomana kantajan esittämän viivästyskorkovaatimuksen siltä osin, kun se ylitti korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisen laissa määrätyn viivästyskoron määrän. EU-oikeuden perusteella korkein oikeus totesi, että tuomioistuimilla on velvollisuus viran puolesta tutkia, perustuuko vaatimus sopimusehtodirektiivissä (93/13/ETY) tarkoitettuun kohtuuttomaan vakioehtoon kuluttajasopimuksessa. Korkein oikeus totesi, että jos korkoa koskeva vakiosopimusehto on kuluttajalle kohtuuton, tuomioistuimen tulee viran puolesta tutkia, onko vakioehto laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi. Korkein oikeus totesi ratkaisusta tarkemmin mainituin perustein, ettei kyseisessä tapauksessa luottokorkoa koskevia vakioehtoja ollut laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi ja että ne olivat kuluttajan kannalta kohtuuttomia. Kyseiset ehdot eivät sitoneet kuluttajaa.

Vakioehdon tulee täyttää kuluttajasopimuksen kohtuuttomista sopimusehdoista annetun direktiivin (93/13/ETY) asettamat vaatimukset. EU-oikeuteen perustuva tuomioistuimen viran puolesta tapahtuva vakiosopimusten kohtuuttomuuden tutkiminen muodostaa erityisen ja merkittävän *poikkeuksen* riita-asioihin liittyviin menettelysääntöihin. Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 13 §:ää ja 12 luvun 13 §:ää tulee tulkita siten, että selvästi

³⁰ Oikeusministeriön asetus vastapuolen maksettavaksi tuomittavista oikeudenkäyntikuluista oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:ssä tarkoitetuissa asioissa

³¹ OMSO 52/2014, s. 35–37.

³² OMSO 52/2014, s. 102.

³³ Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muuttamiseksi (HE 230/2018 vp), s. 14.

perusteettomana ja viran puolesta hylättävänä kanteena pidetään kannevaatimusta, jossa on sopimusehtodirektiivin vastainen kohtuuton sopimusehto³⁴.

Pääosa tuomioistuimessa käsiteltävistä velkomusasioista, jotka tuodaan summaariseen prosessiin riidattomina, ovat kuluttajaluottoihin liittyviä erinäisiä korko- ja kuluvaatimuksia. Kyseiset sopimukset ovat vakioehtoisia. Korkeimman oikeuden ratkaisusta KKO 2015:60 on seurannut laaja velvollisuus tarkastaa viran puolesta korkovaatimuksen kohtuullisuus, kun kyse on pienlainaa koskeva velkomusasia. Jos vaatimusta on pidettävä kohtuuttomana, tuomioistuimen tehtävänä on arvioida, onko vaatimukseen perustuva sopimusehto selkeästi ja ymmärrettävästi laadittu, ettei se ole sopimusehtodirektiivin vastainen.³⁵ *Tuomioistuimen tutkimisvelvollisuus* ei sopimusehtodirektiivin kohdalla siis riipu kuluttajan esittämistä väitteistä. Tämä merkitsee *poikkeusta* oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 3 §:ään sisältyvästä yleisestä siviiliprosessuaalisesta säännöstä, jonka mukaan tuomioistuin ei voi perustaa tuomiotaan seikkaan, johon vastaaja ei ole vedonnut.³⁶ Kulutusluottoihin liittyy myös korkokattoa koskevaa pakottavaa sääntelyä, jota kuvataan jäljempänä raportin luvussa kolme.

Prosessioikeus sallii ja tiettyyn rajaan asti myös velvoittaa tuomioistuinta selvittämään asiaa omasta aloitteesta. Esimerkiksi sopimusehtodirektiivin soveltamisalalla tuomioistuimen tulee viran puolesta selvittää, kun sillä on päätöksentekoa varten tarvittavat oikeudelliset ja tosiasialliset seikat, onko kyse soveltamisalaan kuuluvasta vakiosopimusehdosta. Tämän jälkeen tuomioistuimen tulee arvioida ehdon kohtuuttomuutta ja tarvittaessa pyytää lisäselvitystä. Tutkimisvelvollisuus ei edellytä vastaajan aktiivisuutta prosessissa tai vetoamista kuluttaja-asemaan tai sopimusehdon kohtuuttomuuteen.³⁷

Pelkästään kansallisen lain perusteella tapahtuvalle kanteen tutkimiselle ja selvästi perusteettomana hylkäämiselle voitaisiin asettaa edellytykset varsin korkealle, jolloin tuomioistuimen rooliksi jäisi käytännössä konfliktinratkaisu. Tämän takia tuomioistuimen ydintehtäviin ei enää kuuluisi riidattomien velkomusasioiden käsittely. Toisaalta, jos tuomioistuimen tehtävänä voidaan pitää oikeusturvan toteuttamisen ja aineellisen lainsäädännön noudattamisen edistämistä, pakottavien säännösten tutkiminen alhaisemmilla edellytyksillä olisi perusteltua.³⁸ EU-oikeus velvoittaa tähän tietyissä tilanteissa. Vastaavasti on myös todettu, että tuomioistuimella on velvollisuus viran puolesta tutkia joitakin vielä tarkemmin jäsentymättömiä indispositiivisia³⁹ seikkoja.

³⁴ KKO 2015:60, kohta 23.

³⁵ HE 190/2017 vp, s. 7.

³⁶ Luonnos: hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain, korkolain 2 §:n, saatavien perinnästä annetun lain 3 §:n sekä oikeudenkäymiskaaren 5 ja 12 luvun muuttamisesta, s. 8.

³⁷ Savola 2016, s. 70

³⁸ "Avoin sääntely tutkintaoikeuden käytöstä ja haastehakemusten sisällöstä voi jättää yksittäistapauksessa oikeuksiin pääsyn määrittymään pitkälti ratkaisijoiden aktiivisuuden varaan. Tuomioistuimen tutkintavelvollisuuden laajentamista koskevassa lainvalmistelussa onkin välttämätöntä kiinnittää huomio ratkaisijoiden tosiasiallisiin mahdollisuuksiin arvioida vaatimusten hyväksyttävyyttä." Sarasoja 2017, s. 62.

³⁹ *Indispositiivisessa* riita-asiassa noudatetaan virallisperiaatetta. Silloin oikeudenkäynnin kulusta määrää viranomainen, ei asianosainen, sillä asiaan liittyy merkittävä julkinen intressi. Tällaisissa jutuissa prosessinjohto edellyttää tuomioistuimelta huomattavaa aktiivisuutta. Vastakohtana on määräämisperiaate eli *dispositiivinen* periaate, jolloin tuomioistuin noudattaa asianosaisen

Molempia kantoja voidaan pitää perusteltuina, mutta esimerkiksi Savola pitää jälkimmäistä kantaa painavampana sen käytännöllisistä haasteista huolimatta.⁴⁰

Vastaajien aktiivinen rooli summaarisissa velkomusasioissa voi aiheuttaa käräjäoikeuksissa haasteita, sillä vuosittain asioita tulee vireille satoja tuhansia ja pääosassa niitä velotaan kuluttajasaatavia, joiden yhteydessä EU-oikeuden soveltaminen voi konkretisoitua. Summaarista menettelyä tulee kehittää, jos kuluttajasaatavien ongelmia halutaan tarkastella yksityiskohtaisesti ja aktiivisesti. Yleisesti ottaen ongelmia eivät aiheuta yksiselitteiset ja nimenomaiset pakottavan lainsäädännön vaatimukset, vaan pikemminkin epäselvät, säännösten kiertotarkoituksessa toteutetut ja sääntelemättömät järjestelyt sekä yleinen kohtuuttomuusarviointi.⁴¹

Tuomioistuimen henkilökunta voi työmääränsä hallitsemiseksi tai tuomioistuimen tehtävien ymmärryksen vuoksi noudattaa varsin neutraalia roolia. Tämä voisi merkitä sitä, että vain räikeästi lainvastaisiin ja sikäli perusteettomiin vaatimuksiin puututtaisiin eikä lisäselvityksiä juuri pyydettäisi. Perinteisesti tuomioistuimen tehtävänä ei ole ollut toimia passiivisena olevan asianosaisen puolesta. Edelleenkin on mahdollista olla puuttumatta hiukan epämääräisempiin vaatimuksiin. Tämä voi kuitenkin olla ristiriidassa kuluttajan suojaksi säädetyn pakottavan EU-oikeuskäytännön kanssa ja mahdollisesti myös joidenkin kansallisten pakottavien normien kanssa.⁴²

2.3 Summaarinen menettely tilastojen valossa

Summaariset riita-asiat

Summaariset asiat muodostavat suuren osan käräjäoikeuden tuomioista.⁴³ Niiden määrä käräjäoikeuksissa on jatkuvasti kasvanut; sitä ovat kasvattaneet pikavippien ja kulutusluottojen yleistymisen vuodesta 2005 eteenpäin. Oikeusministeriön tilastojen⁴⁴ mukaan vuonna 2019 uusia summaarisia riita-asioita tuli vireille noin 436 000 kappaletta. Tämä oli noin 22 000 asiaa enemmän kuin edellisvuonna. Asiamäärä on lähes kolminkertainen vuoteen 2006 verrattuna, jolloin summaarisia asioita saapui noin 150 000 asiaa. Uuden, 1.9.2019 voimaan tulleen kulutusluottojen hintasääntelyn vaikutukset velkomusasioiden määrään eivät vielä näy käräjäoikeuksien tilastoissa. Tämä johtuu siitä, että sääntely koskee vain lain voimaantulon jälkeen tehtyjä luottosopimuksia. Oikeusministeriön tilastot kertovat, että vuonna 2019 käräjäoikeuksissa ratkaistiin noin 407 200 summaarista riita-asiata. Näistä summaarisista riita-asioista noin 291 200 oli kirjattu koodilla 0810 (saatava, velkakirja) tai 0890 (velkasuhteeseen perustuva saatava). 1.9.2019 voimaan tulleen hintasääntelyn valmistelun yhteydessä usealta käräjäoikeudelta saadun tiedon mukaan nämä koodit kuvastavat hyvin

tahtoa siinä, haluaako hän ryhtyä vai olla ryhtymättä oikeudelliseen prosessitoimeen.
https://fi.wikipedia.org/wiki/Indispositiivinen_riita-asia

⁴⁰ Savola 2016, s. 72–73.

⁴¹ Savola 2016, s. 73.

⁴² Savola 2016, s. 73.

⁴³ HE 190/2017 vp, s. 7.

⁴⁴ Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2019.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162138/OM_2020_4_th.pdf?sequence=4&isAllowed=y

kuluttajaluottoihin liittyvien summaaristen asioiden määriä käräjäoikeuksissa.⁴⁵ Rahasaatavat ovat suurin summaaristen riita-asioiden ryhmä yli 99 %:n osuudella. Kyse on pääasiassa pienlainoista ja maksamattomista laskuista. Saatavista yli 80 % on pääomiltaan alle 1000 euron suuruisia. Kulutusluottojen ja puhelinlaskujen osuus on merkittävä.⁴⁶

Taulukko 2. Summaariset riita-asiat menettelytavan mukaan vuosina 2020-2023

Menettelytaparyhmä	Menettelytapojen koodit ja kuvaukset		2020	2021	2022	2023
Summaariset riita-asiat	E	Suppea haastehak., konekiel.	351 901	380 436	339 285	373 070
	S	Suppea haastehak., velkomus	12 067	6 635	1 618	1 474
	SE	Eurooppalainen maksamismääräys		468	1 884	3 813
	SM	Suppea haastehak, muut	266	181	184	143
	W	Suppea haastehak. web	41 910	30 247	25 472	26 485
Summaariset riita-asiat		Yhteensä	406 144	417 967	368 443	404 985

Summaarisia velkomusasioita ratkaistiin riitautettuina alle prosentti

Riitautettujen summaaristen määrästä ei ole olemassa luotettavaa pitkää aikasarjaa⁴⁷ ja tilastointia on kehitetty vasta aivan viime vuosina.⁴⁸ Oikeusministeriö ei enää julkaise tuomioistuimien työtilastoja, joita se on julkaissut vuodesta 2011 lähtien vuoteen 2019 asti. Tuomioistuinten asianhallintajärjestelmien kehittämisen (AIPA- ja HAIPA-hankkeet) myötä myös tilastojen raportointi on uudistunut vuoden 2020 työtilastojen jälkeen.

Tarkkaa tietoa riitautettujen summaaristen riita-asioiden määrästä ei ole.⁴⁹ Vuonna 2023 riitautettuja summaarisia riita-asioita arvioitiin olevan vuosittain n. 6 000 kappaletta eli noin 1–1,5 % summaaristen riita-asioiden kokonaismäärästä.⁵⁰ Riitautettujen asioiden määrään on laskettu S-asioina eli summaarisina riita-asioina ja L-asioina eli laajoina riita-asioina arkistoidut riitautetut summaariset riita-asiat.

Summaariset riita-asiat kuuluvat käräjäoikeuksien asianhallinnassa S-diaariin ja laajat riita-asiat L-diaariin. Lähtökohtaisesti riitaisiksi muuttuneet summaariset riita-asiat arkistoidaan samalla tavoin kuin laajat riita-asiat. Poikkeuksen muodostavat asiat, jotka riitautuksesta

⁴⁵ Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikaisesta muuttamisesta HE 53/2020, s. 4.

⁴⁶ OMSO 52/2014, s. 14–15 ja 44–45.

⁴⁷ Siro Jukka – Aaltonen Mikko, Riita-asiat tuomioistuimissa 2000-luvulla. Lakimies 6/2019 ss. 758–782, s. 760.

⁴⁸ Vuoden 2019 käräjäoikeusverkoston rakenneuudistuksen ja summaaristen riita-asioiden keskittämisen arviointi. Oikeusministeriön julkaisu, selvityksiä ja ohjeita 2022:3. Helsinki 2023, s. 36.

⁴⁹ Summaaristen riita-asioiden käsittelyn kehittäminen. Oikeusministeriön julkaisu, Selvityksiä ja ohjeita 52/2014. Helsinki 2014, s. 44.

⁵⁰ Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2022:3. Vuoden 2019 käräjäoikeusverkoston rakenneuudistuksen ja summaaristen riita-asioiden keskittämisen arviointi. Helsinki 2023, s. 36.

huolimatta ratkaistaan vastaajan passiivisuuden (poissaolon) vuoksi kirjallisessa valmistelussa tai valmisteluistunnossa yksipuolisella tuomiolla, jolloin asiakirjojen arkistoinnissa menetellään kuten muissa S-diaariin kuuluvissa summaarisissa riita-asioissa.⁵¹

Tuomioistuinten vuositilastot löytyvät nykyisin tuomioistuinlaitoksen verkkosivulta⁵² ja sen kirjanpitoyksikön (KPY 155) tilinpäätöksistä⁵³. Tuomioistuinlaitoksen kirjanpitoyksikön (KPY 155) tilinpäätöksissä ovat muun muassa vuoden aikana vireille tulleiden ja ratkaistujen summaaristen asioiden määrät sekä istunnossa ratkaistujen riitautettujen summaaristen asioiden ja laajoina vireille tulleiden asioiden yhteenlasketut määrät.

Oikeusministeriön vuonna 2020 julkaisemassa tuomioistuinten työtilastossa vuodelta 2019 mainitaan ratkaistujen summaaristen asioiden kokonaismäärä ja summaaristen asioiden ratkaisujen määrä, josta on vähennetty istunnossa ratkaistut summaarisina saapuneet asiat. Istunnossa ratkaistut summaarisina saapuneet asiat on lisätty ratkaistujen L-asioiden määrään, jolloin L-asioina vireille tulleet asiat ja L-asioiden tapaan arkistoidut summaarisina vireille tulleet asiat on niputettu yhteen.

Vuoden 2020 ja sen jälkeisten vuosien riitautettujen summaaristen asioiden tilastotiedot selviävät Tuomiolaitoksen kirjanpitoyksikön (KPY 155) tilinpäätöksistä (ja tuomioistuinlaitoksen verkkosivuilta). Tilinpäätöksessä lasketaan erikseen laajoina riita-asioina ja summaarisina vireille tulleet riita-asiat. Ratkaistujen asioiden määrä on saatu laskemalla yhteen istunnossa ratkaistut riitautetut summaariset asiat ja istunnossa ratkaistut laajat riita-asiat.⁵⁴ Ratkaistut summaariset asiat sisältävät ne asiat, joita ei ole ratkaistu valmisteluistunnossa eli joiden käsittelytapa ei vastaa laajoja riitoja.⁵⁵

Vuonna 2020 summaarisia asioita tuli käräjäoikeuksissa vireille 382 381. Summaarisia asioita ratkaistiin 406 129⁵⁶, joista ratkaistujen riitautettujen summaaristen määrä oli 5 658 asiaa.⁵⁷ Istuntokäsittelyssä ratkaistiin riitautuneita summaarisia asioita ja laajoja riita-asioita yhteensä 3 604.⁵⁸

Vuonna 2021 summaarisia asioita tuli vireille 407 439 asiaa. Summaarisia asioita ratkaistiin 417 951 asiaa, joista 6 165 asiaa oli riitautettuja.⁵⁹ Vuonna 2021 istunnossa ratkaistiin riitautuneita summaarisia asioita ja laajoja riita-asioita yhteensä 3 371 asiaa.⁶⁰

Vuonna 2022 summaarisia asioita tuli vireille 375 039 ja niitä ratkaistiin 368 242 kpl. Riitautettujen summaaristen asioiden määrä ei käy ilmi tilinpäätöksestä eikä

⁵¹ Oikeusministeriön julkaisuja, Toiminta ja hallinto 2007:28. Tuomas-järjestelmän kirjaamisohjeet. Ohjeet käräjäoikeuksille. Helsinki 2007, s. 22.

⁵² <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/tuomioistuinlaitos/tilastoja.html>

⁵³ <https://tuomioistuinvirasto.fi/fi/index/tuomioistuinvirasto/suunnittelujaseuranta.html>

⁵⁴ Tuomioistuinlaitos kirjanpitoyksikön (KPY 155) tilinpäätös vuodelta 2020, s. 73.

⁵⁵ Tuomioistuinlaitos kirjanpitoyksikön (KPY 155) tilinpäätös vuodelta 2021, s. 45. Kuva 8. Summaaristen asioiden määrien kehitys 2010–2021.

⁵⁶ Tuomioistuinlaitos kirjanpitoyksikön (KPY 155) tilinpäätös vuodelta 2020, s. 74.

⁵⁷ Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2022:3. Vuoden 2019 käräjäoikeusverkoston rakenneuudistuksen ja summaaristen riita-asioden keskittämisen arviointi. Helsinki 2023, s. 37–38.

⁵⁸ Tuomioistuinlaitos kirjanpitoyksikön (KPY 155) tilinpäätös vuodelta 2020, s. 73.

⁵⁹ Tuomioistuinlaitos kirjanpitoyksikön (KPY 155) tilinpäätös vuodelta 2020, s. 73.

⁶⁰ Tuomioistuinlaitos kirjanpitoyksikön (KPY 155) tilinpäätös vuodelta 2021, s. 44. Kuva 7. Laajojen riita-asiämäärien kehitys 2010–2021.

oikeusministeriön julkaisusta (2022:3), jossa on edeltävän vuoden riitautettujen summaaristen asioiden määrä. Vuonna 2022 laajoista riita-asioista ja riitautuneista summaarisista asioista 2 747 ratkaistiin istutokäsittelyssä.⁶¹

Tuomioistuimien työtilastoissa olevien taulukoiden⁶² avulla saadaan laskettua istunnossa ratkaistujen summaaristen asioiden määrä ja niiden osuus summaaristen asioiden kokonaismäärästä. Vuonna 2019 vain 700 suppealla haastehakemuksella vireille tullutta asiaa eli 0,17 % summaarisista asioista ratkaistiin istunnossa.⁶³ Vuonna 2018 yhteensä 736 suppealla haastehakemuksella vireille tullutta asiaa eli 0,17 % summaarisista asioista ratkaistiin istunnossa.⁶⁴ Luvut kertovat istunnossa ratkaistujen riitautettujen summaaristen asioiden määrät, kun ratkaisuna on ollut muu kuin vastaajan passiivisuuden vuoksi annettu yksipuolinen tuomio.

Tuomioistuimien työtilastojen ja Tuomioistuinviraston arvion⁶⁵ perusteella voidaan todeta, että vuoden 2019 tilanteessa noin 0,80–1,30 % kaikista riitautetuista summaarisista asioista ratkaistiin vastaajan passiivisuuden vuoksi yksipuolisella tuomiolla. Eli vain alle prosentissa ratkaistuista riitautetuista summaarisista asioissa ratkaisuna on tuolloin ollut jokin muu kuin yksipuolinen tuomio vastaajan passiivisuuden vuoksi.

2.4 Summaarisen menettelyn uudistaminen

Riita-asioden summaarista menettelyä on viimeisen kymmenen vuoden aikana uudistettu.⁶⁶ Uudistustarpeen syinä olivat riidattomien velkomusasioiden määrän merkittävä kasvu, luottoyhteiskunnan kehittyminen, oikeudellisen perinnän muuttuminen liiketoiminnaksi ja julkisen sektorin säästötarpeet. Näiden syiden vuoksi summaarista menettelyä on ollut tarvetta tehostaa.⁶⁷ Summaariseen menettelyyn on liittynyt myös kustannuksiin ja käsittelyn tasalaatuisuuteen liittyviä ongelmia.⁶⁸ Lisäksi ongelmia on todettu velallisen taloudelliseen turvallisuuteen liittyvissä oikeuksissa: oikeudenkäyntikulut, oikeudenkäyntimaksut ja täytäntöönpanon maksut ylittävät usein perittävän saatavan määrän.⁶⁹ Luottoyhteiskunnan aikakautena summaarisen menettelyn tavoitteina ovat olleet velallisen oikeusturvan lisäksi myös menettelyn yksinkertaisuus, nopeus ja taloudellisuus, jotka hyödyttävät sekä velkojia että velallisia.⁷⁰

⁶¹ Tuomioistuinlaitos kirjanpitoyksikön (KPY 155) tilinpäätös vuodelta 2022, s. 47.

⁶² Ks. esimerkiksi Oikeusministeriön julkaisuja, Toiminta ja hallinto 2020:4.Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2019. Helsinki 2020, s. 38 ja 40.

⁶³ Oikeusministeriön julkaisuja, Toiminta ja hallinto 2020:4.Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2019. Helsinki 2020, s. 38 ja 40.

⁶⁴ Oikeusministeriön julkaisuja, Toiminta ja hallinto 2019:8. Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2018. Helsinki 2019, s. 39 ja 41.

⁶⁵ Vuoden 2019 käräjäoikeusverkoston rakenneuudistuksen ja summaaristen riita-asioden keskittämisen arviointi. Oikeusministeriön julkaisu, selvityksiä ja ohjeita 2022:3. Helsinki 2023, s. 36.

⁶⁶ Ks. HE 190/2017 ja OMSO 52/2014.

⁶⁷ OMSO 52/2014, s. 14.

⁶⁸ OMSO 52/2014, s. 28.

⁶⁹ HE 190/2017 vp, s. 16; OMSO 52/2014, s. 83–84.

⁷⁰ OMSO 52/2014, s. 85.

Summaarisen menettelyn uudistamista pohtineessa komiteamietinnössä vuodelta 2014 päädyttiin esittämään Ruotsin mallin⁷¹ mukaista ratkaisua, jossa riidattomien velkomusasioiden käsittely siirrettäisiin käräjäoikeuksista ulosottoviranomaiselle.⁷² Komiteamietinnössä todetaan: "Luottoyhteiskunta on myös kehittynyt siihen suuntaan, että perintä on voimakkaasti ammattimaistunut ja tiukasti lainsäädännöllä ohjattua toimintaa. Tämän vuoksi tuomioistuimen valvonta puhtaasti riidattomissa ja kaavamaisesti käsiteltävissä asioissa ei ole tarpeen."⁷³ Pääosassa riidattomia velkomusasioita velkojana on perimisalan liiketoimintaa harjoittavaa yritys, kuten perintätoimisto tai pienlainojen myöntämistä harjoittava yritys.⁷⁴

Vaihtoehtoa⁷⁵, jossa summaaristen riita-asioiden käsittely siirrettäisiin ulosottoviranomaiselle, ei kuitenkaan toteutettu, sillä saadun lausuntopalautteen perusteella sen katsottiin voivan vaarantaa velallisen oikeusturvaa.⁷⁶ Summaaristen riita-asioiden käsittely tapahtuu siis edelleen käräjäoikeuksissa. Käsittely on kuitenkin nykyisin keskitetty rajoitettuun määrään käräjäoikeuksia⁷⁷. Keskitämisellä on haettu tehokkuutta ja ratkaisujen tasalaatuisuutta.

On epävarmaa, millä tavoin aiemman uudistamistyön yhteydessä esitetyt pyrkimykset ja perustelut toteutuisivat ulosottoviranomaisen kaavamaisessa vahvistusmenettelyssä ja selvästi tuomioistuimia vähäisemmillä lakimiesresursseilla. Näyttää pikemminkin siltä, ettei se toisi parannusta velallisen oikeusturvaan. Selvää on, ettei ulosotossa tehtävä kaavamainen menettely täytäntöönpanoperusteen vahvistamiseksi sovellu sellaisten asioiden käsittelyyn, joissa edellä mainitun kaltaisia arviointeja joudutaan suorittamaan. Kysymys on sellaisesta harkinnasta, jolle on tyypillistä tuomiovallan käyttäminen ja joka siten kuuluu tuomioistuimille.⁷⁸

Summaaristen asioiden käsittelyn keskitämisen lisäksi tehtiin myös muita uudistuksia: Oikeudenkäymiskaareen (4/1734) lisättiin 5 luvun 3 a §, jonka mukaan oikeushenkilön, elinkeinonharjoittajan, ammattimaista perintätoimintaa harjoittavan luonnollisen henkilön sekä oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tulee toimittaa summaaristen riita-asioiden haastehakemukset käräjäoikeuden tietojärjestelmään joko oikeushallinnon tietojärjestelmäyhteyden tai verkkopohjaisen asiointiliittymän kautta. Lisäksi haasteen tiedoksianto puhelintiedoksiannolla on mahdollista kaikissa summaarisissa riita-asioissa.⁷⁹

⁷¹ Ruotsin mallista ks. OMSO 52/2014, s. 65–73.

⁷² Ehdotuksesta ks. OMSO 52/2014, s. 135–143.

⁷³ OMSO 52/2014, s. 61.

⁷⁴ OMSO 52/2014, s. 83.

⁷⁵ OMSO 52/2014, s. 18.

⁷⁶ HE 190/2017 vp, s. 17.

⁷⁷ Oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 10 luvun 17 a §:n mukaan summaarisia riita-asioita tutkitaan Ahvenanmaan, Itä-Uudenmaan, Helsingin, Kymenlaakson, Lapin, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeuksissa. Käräjäoikeuksien tuomiopiireistä näissä asioissa säädetään valtioneuvoston asetuksella.

⁷⁸ Lausunto oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista KKV/1075/03.02/2024, s. 4.

⁷⁹ HE 190/2017 vp, s. 1.

2.4.1 Summaarisen menettelyn uudistamisen arviointia

Vuonna 2023 julkaistun summaarisen menettelyn keskittämistä käsittelevän raportin⁸⁰ mukaan summaaristen riita-asioiden keskimääräiset käsittelyajat eivät ole juurikaan muuttuneet keskittämisen seurauksena, vaan ne ovat olleet viimeisten vuosien aikana noin 2,5–3 kuukautta.⁸¹ Keskittämisen vaikutuksesta summaaristen asioiden riitauttamiseen ei ole tietoa, sillä riitautettujen summaaristen määrästä ei ole olemassa luotettavaa pitkää aikasarjaa. Tuomiovirasto on arvioinut, että riitautettuja summaarisia riita-asioita olisi vuosittain noin 1,5 % summaaristen riita-asioiden kokonaismäärästä eli noin 6 000 kappaletta.⁸² Summaarisen menettelyn keskittämisen lisäksi sähköisen haastehakemuksen käyttö tuli pakolliseksi kaikille muille paitsi yksityishenkilöille, jotka toimivat omassa asiassaan. Sähköisten haastehakemusten pakollisuuden vuoksi Santra-tietojärjestelmäyhteyden kautta vireille saatettujen summaaristen asioiden määrä oli vuonna 2021 yli 90 %.⁸³

Summaarisen menettelyn keskittämistä käsittelevän raportin haastatelluista enemmistö piti summaaristen asioiden keskittämistä myönteisenä asiana. Merkittävänä edellytyksenä onnistumiselle pidettiin kaikkien yhdeksän summaaristen asioiden käsittelyyn osallistuvien käräjäoikeuksien yhteistyöryhmää, joka muun muassa laatii kärjäsihteereille ja notaareille käsikirjat summaaristen asioiden käsittelyyn. Kyseisiä käsikirjoja pidettiin tärkeinä erityisesti yhdenmukaisen ja laadukkaan asioiden käsittelyn kannalta.⁸⁴

Kritiikkiä esitettiin siitä, että tuomarityövoiman tarvittava määrä summaaristen asioiden käsittelyssä arvioitiin suunnitteluvaiheessa liian vähäiseksi. Käräjäsihteerit vastaavat pääosin summaaristen asioiden käsittelystä; heidän lisäksi myös kärjätuomarit ja kärjänotaarit osallistuvat summaaristen asioiden käsittelyyn. Summaaristen riita-asioiden vastuutuomarit ovat joutuneet antamaan arvioitua enemmän neuvontaa käräjäsihteereille ja kärjänotaareille. Tämä johtuu muun muassa lainsäädännössä tapahtuneista muutoksista, jotka ovat aiheuttaneet uusia tulkintatilanteita. Jonkun verran neuvontaa on aiheutunut myös haastavammista tapauksista.⁸⁵ Monissa käräjäoikeuksissa käräjäsihteerien tehtäviä on määritelty niin, että he keskittyvät vain summaarisiin asioihin. Tämän on arvioitu olevan perusteltua ratkaisujen laadun ja yhdenmukaisuuden kannalta. Kaiken kaikkiaan enemmistö haastatelluista oli sitä mieltä, että keskittäminen on tehostanut summaaristen asioiden käsittelyä. Tämän lisäksi tehtävään erikoistuneet käräjäsihteerit ja tiimit ovat ammattimaistaneet toimintaa.⁸⁶

⁸⁰ Vuoden 2019 käräjäoikeusverkoston rakenneuudistuksen ja summaaristen riita-asioiden keskittämisen arviointi.

⁸¹ Ibid., s. 35.

⁸² Ibid., s. 36.

⁸³ Ibid., s. 38.

⁸⁴ Ibid., s. 52.

⁸⁵ Ibid., s. 52.

⁸⁶ Ibid., s. 53.

3 LUOTTOKORKOJEN MÄÄRÄYTYMINEN JA KULUTTAJANSUOJALAKI

3.1 Kuluttajansuojalain mukaisten luottokorkojen sääntelyn kehittyminen

Kuluttajaluotoilla on merkittävä osuus summaaristen asioiden kokonaismäärissä. Elinkeinonharjoittajien kuluttajiin kohdistamien suppeiden velkomuskanteiden ratkaisusta käräjäoikeuksissa 55,5 %:iin liittyi vuonna 2021 kuluttajaluottosopimus.

Verkossa ja tekstiviestein haettaviin pikaluottoihin on liittynyt erilaisia ongelmia niiden markkinoille tulosta asti eli vuodesta 2005 lukien. Kritiikkiä on kohdistettu niiden korkojen hinnoitteluun ja luotonmyöntämisen kriteereihin. Ongelmiin on puututtu useilla lainmuutoksilla, joilla ei kaikilta osin ole saatu aikaiseksi toivottuja vaikutuksia. Luotonmyyjät ovat sopeutuneet muutoksiin hyvin ja ne ovat löytäneet uusia keinoja toimia markkinoilla. Pikaluottoja koskeva lainsäädäntö on tiukentunut asteittain. Kulutusluotoissa esiintyneet ongelmat ovat työllistäneet kuluttaja-asiamiestä aivan alusta asti.

Kuluttajaluottoja koskevia ylempien oikeusasteiden oikeustapauksia on syntynyt vain vähän, koska asiansa käräjäoikeudessa hävinneet luotonantajat eivät yleensä valita⁸⁷ ratkaisusta, joiden perusteena on viran puolesta tehty kielteinen päätös. Näin ollen oikeuskäytännön ohjaava vaikutus on jäänyt puuttumaan, oikeuskäytäntö on ollut epäyhtenäistä ja tiedon leviäminen kuluttajan kannalta myönteisistä ratkaisuksista on ollut vaivallista.⁸⁸

Keskeinen kuluttajaluottoja koskeva sopimusoikeudellinen sääntely löytyy kuluttajansuojalain kulutusluottoja koskevasta luvusta seitsemän. Vuonna 2013 tehtiin lainmuutos (207/2013), jolla asetettiin korkokatto lähes kaikille alle 2 000 euron suuruisille kuluttajaluotoille. Kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:n mukaan luoton todellinen vuosikorko saa olla enintään korkolain (633/1982) 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisättynä 50 prosenttiyksiköllä. Säännökset merkitsivät, että tuomioistuimen tulee ylikorkotilanteessa viran puolesta hylätä vaatimus korkotason ylittävältä osin, paitsi jos hintaehdot katsottaisiin samanaikaisesti sopimusehtodirektiivin soveltamisalaan kuuluviksi kohtuuttomiksi ehdoiksi, jolloin tuomioistuimen tulee jättää kohtuuttomat sopimusehdot soveltamatta⁸⁹. Muutos tuli voimaan 1.6.2013.

Ennen korkokaton säätämistä pikaluotot olivat yleensä kertaluottoja, joissa luoton hinta perittiin käsittely- ja toimituskuluina eikä korkona. Myönnettyt luotot olivat suuruudeltaan pienehköjä. Korkokattoa ei ulotettu 2 000 euron suuruisiin tai sitä suurempiin luottoihin,

⁸⁷ Kuluttaja-asiamiehen yleisessä tuomioistuimessa ajamassa avustusasiasa (KKV/1640/14.08.01.08/2015) velkoja luopui päämiehen osalta kohtuuttomiksi katsotuista vaatimuksista. Kuluttaja-asiamies pyysi yleisen kuluttajaintressin perusteella tuomioistuimelta vahvistustuomiota sopimusehtojen kohtuuttomuudesta. Tuomioistuin jätti vahvistuskanteen tutkimatta puuttuvan intressin perusteella. Ks. ratkaisuseloste: <https://www.kkv.fi/paatokset/kuluttaja-asiat/kuluttaja-asiamehen-avustusasiasat/kkv-1640-14-08-01-08-2015/>

⁸⁸ Vantaan käräjäoikeus korosti tätä lausunnossaan. Kulutusluottoihin liittyvän lainsäädännön uudistaminen. Lausuntotiivistelmä. Mietintöjä ja lausuntoja. Oikeusministeriö 45/2018, s. 42.

⁸⁹ HE 230/2018 vp, s. 13.

koska ongelma koski nimenomaan pienempiä kulutusluottoja. Lisäksi oletettiin, että suuremmissa luotoissa korkotaso jäisi kilpailun vuoksi huomattavasti alle korkokaton. Oletuksena myös oli, ettei muutos johtaisi luottotarjonnan siirtymiseen korkokattorajaa suurempiin luottoihin, koska luottoriski kasvaa luottosumman suurentuessa.

Korkokattosäntelyn voimaantulo vähensi myönnettyjen pikaluottojen kappalemääriä ja luottokustannuksia. Kuitenkin melko pian pikaluottoyritykset muuttivat tarjoamiaan tuotteita ja alkoivat tarjota korkokaton ulkopuolelle jääviä suurempia niin sanottuja limiittiluottoja, joiden todellinen vuosikorko tyypillisesti oli yli 100 %. Myönnettyjen pikaluottojen kappalemäärät siis laskivat, mutta lainamäärät suurenivat huomattavasti.⁹⁰ Korkokattosäntelyllä ei siten saatu tehokkaasti vähennettyä kuluttajaluotoista aiheutuvia velkaongelmia. Lisäksi ongelmana pidettiin sitä, että todellisen vuosikoron laskeminen oli usein monimutkaista ja jopa tulkinnanvaraista.⁹¹

Lukuisten pikaluottoja koskevien ongelmien takia kuluttaja-asiamies teki aloitteen lainsäädännön muuttamiseksi. Kuluttaja-asiamies esitti, että oikeusministeriö käynnistäisi selvityksen kuluttajaluottolainsäädännön uudistamiseksi erityisesti korkokattosäntelyn osalta. Aloite perustui 1.6.2013 voimaantulleeseen korkokattosäntelyn valvonnassa tehtyihin huomioihin, joiden mukaan kuluttajilta veloitetaan kohtuuttoman suuria luottokustannuksia. Korkokattosäntelyn ulkopuolisissa 2 000 euron ja sitä suuremmissa kuluttajaluotoissa todelliset vuosikorot saattoivat olla yli 100 % tai jopa sitä suuremmat. Kuluttaja-asiamies esitti, että säännöksestä tulisi poistaa euromääräinen soveltamisalarajaus ja säätää suuremmille luotoille matalampi korkokatto.⁹²

Oikeusministeriö julkaisi 17.2.2017 arviointimuistion pikaluottosäntelyn kehittämisvaihtoehdoista.⁹³ Muistion johtopäätös oli, ettei voimassaoleella korkokattosäntelyllä ollut saavutettu riittävää velkaongelmien vähenemistä.⁹⁴ Muistiossa päädyttiin siihen, että korko-kattosäntelyä tulisi laajentaa myös 2 000 euron suuruisiin ja sitä suurempiin luottoihin. Mahdolliseksi korkokatoksi esitettiin 30 % suuremmissa luotoissa.⁹⁵ Muistiossa peräänkuulutettiin tapoja rajata luotonantajan mahdollisuutta periä kuluttajalta muuna kuin korkona perittäviä luottokustannuksia. Muut kustannukset voivat tehdä luoton hinnan hahmottamisesta hankalaa sekä estää sen, että todelliseen vuosikorkoon perustuva korkokatto olisi tehokas.⁹⁶ Muistiossa pohdittiin myös, tulisiko korkokaton rikkomisen sopimusoikeudellisten seuraamusten olla

⁹⁰ HE 230/2018 vp, s. 2.

⁹¹ HE 230/2018, s. 12.

⁹² Kuluttaja-asiamiehen aloite kuluttajaluottolainsäädännön muuttamiseksi sekä kohtuuttomia sopimusehtoja koskevan säntelyn tarkistamiseksi. Aloite oikeusministeriölle 23.9.2016. <https://web.archive.org/web/20190609104150/https://www.kkv.fi/ratkaisut-ja-julkaisut/aloitteet-lausunnot-ja-kannanotot/2016/kuluttaja-asiamiehen-aloite-kuluttajaluottolainsaadannon-muuttamiseksi-seka-kohtuuttomia-sopimusehtoja-koskevan-saantelyn-tarkistamiseksi/>

⁹³ Arviointimuistio pikaluottosäntelyn kehittämisvaihtoehdoista. OM 16/41/2016. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/d31aeb71-63a2-4003-9876-b0c0591699b9/65db22e5-fe65-477e-84c6-c226b451def0/MUISTIO_20170515224500.pdf

⁹⁴ Ibid., s. 2.

⁹⁵ Ibid., s. 4.

⁹⁶ Ibid., s. 5.

ankarampia. Tämä voitaisiin toteuttaa siten, ettei kuluttajalla olisi korkokaton rikkomistilanteissa velvollisuutta maksaa luottokustannuksia.⁹⁷

Kuluttajansuojalain korkokattoon tehtiin muutos vuonna 2019. Kuluttajansuojalain muutoksella (596/2019) muutettiin 7 luvun 17 a §:än luottokustannusten enimmäismäärää. Säädös sisältää katot sekä luoton korolle että luottokustannuksille. Sen mukaan kuluttajan nostamalle luotolle perittävää luoton korkoa ei saa sopia 20 %:a suuremmaksi⁹⁸. Korkokatto laajennettiin koskemaan kaikkia kuluttajansuojalain kulutusluottoja koskevan luvun soveltamisalaan kuuluvia luottoja ja myös 2 000 euron suuruisia ja sitä suurempia luottoja. Hintasääntelyn laajentamisella pyrittiin kohtuullistamaan markkinoilla olevien kulutusluottojen hinnoittelua ja vähentämään velkaongelmia. Korkokaton muutoksella pyrittiin myös siihen, että sääntelyn valvonta ja noudattaminen olisi yksinkertaisempaa sekä luottojen hinnoittelu läpinäkyvämpää.⁹⁹ Luottokustannuksille asetettiin enimmäismäärä, joka säädettiin 150 euroksi vuodessa.

Kuluttajaluottojen pysyvä hintasääntely, joka koostuu 20 %:n korkokatosta ja erillisestä luottokustannuskatosta, tuli voimaan 1.9.2019. Sääntely tuli voimaan samaan aikaan, kun summaaristen riita-asioiden käsittely keskitettiin tiettyihin käräjäoikeuksiin. Kuluttajansuojalain 17 a §:n 2 momentin mukaan, jos kuluttajan on sopimuksen mukaan maksettava muita kuin 1 momentissa tarkoitettuja luottokustannuksia, näiden määrä ei saa ylittää päivää kohden 0,01:tä prosenttia luottosopimuksen mukaisesta luoton määrästä tai luottorajasta luottosopimuksen voimassaoloajalta. Sääntely ei kuitenkaan koske ennen 1.9.2019 tehtyjä luottosopimuksia, joissa on voimassa vanha sääntely.¹⁰⁰ Kyseistä vanhaa luottokantaa voidaan perustellusti pitää varsin ongelmallisena, sillä näissä luotoissa luoton korot voivat olla yli 100 prosenttia¹⁰¹.

Lain valmisteluvaiheessa pöydällä oli luottokustannuskattoa koskevan sääntelyn ulottaminen myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin luottosopimuksiin. Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) kannatti tätä vaihtoehtoa. KKV:n mukaan muuten vaarana olisi, että erityisesti heikommassa asemassa olevien velallisten velkatilanne voi pahentua vielä usean vuoden ajan erittäin kalliilla vanhoilla luotoilla, sillä kyseiset kuluttajat eivät välttämättä onnistu saamaan edullisempia luottotuotteita. Taannehtiva vaikutus ei KKV:n mukaan asettaisi luotonantajia kohtuuttomaan asemaan, sillä ne voisivat irtisanoa kuluttajansuojalakia noudattaen luotot, joita ne eivät haluaisi jatkaa.¹⁰²

Monet tuomioistuimet ja luotonantajat kuitenkin vastustivat sääntelyn ulottamista ennen lain voimaantuloa tehtyihin luottosopimuksiin.¹⁰³ Taannehtivuutta pidettiin kohtuuttomana paitsi luotonantajille myös kuluttajille, sillä se olisi saattanut merkitä sitä, että iso osa luottosopimuksista jouduttaisiin irtisanomaan. Yhden luotonantajan mukaan

⁹⁷ Ibid., s. 7.

⁹⁸ Lain esitöissä korkokatoksi ehdotettiin 30 %, mutta asian jatkovalmistelussa se laskettiin 20 %:iin.

⁹⁹ Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muuttamiseksi (HE 230/2018 vp), s. 1.

¹⁰⁰ Hintasääntelyn problematiikasta ennen 1.9.2019 otettujen luottojen osalta lisää ks. esim. kuluttaja-asiamiehen blogi: <https://kuluttaja-asiamies.fi/2019/04/03/ratkaiseeko-uusi-pikaluottojen-20-n-korkokatto-velkaantumisongelmat/>

¹⁰¹ HE 234/2020 vp, s. 18.

¹⁰² HE 230/2018, s. 26.

¹⁰³ Kuluttajaluottoihin liittyvän lainsäädännön uudistaminen. Lausuntotiivistelmä. Mietintöjä ja lausuntoja. Oikeusministeriö 45/2018, s. 27–28.

taannehtivana säädetty vaikutus kohdistuisi noin 200 000 voimassa olevaan luottosopimukseen, joista noin puolet olisi perusteltua irtisanoa. Taannehtivuutta ei pidetty kohtuullisena siltä osin, kun se olisi vaikuttanut myös niihin luottoihin, jotka eivät olleet osoittautuneet ongelmallisiksi.¹⁰⁴ Lain säätämismvaiheessa sen taannehtivasta vaikutuksesta luovuttiin kokonaan.

Samoin valmisteluvaiheessa pöydällä oli oikeudenkäymiskaaren muutos, jossa tuomioistuimelle olisi asetettu nykyistä laajempi velvollisuus ottaa viran puolesta huomioon sopimusehdon kohtuuttomuus.¹⁰⁵ EU tuomioistuimen oikeuskäytäntö edellyttää viran puolesta tapahtuvaa sopimusehdon kohtuuttomuuden arviointia vain, kun kyse on sopimusehdodirektiivin soveltamisalaan kuuluvasta kohtuuttomasta ehdosta, joka on myös epäselvä. Kuluttajien yhdenvertaisuuden ja järjestelmän selkeyden turvaamiseksi kuitenkin esitettiin, että samat menettelysäännöt koskisivat kaikenlaisia kuluttajasopimusten ehtoja.¹⁰⁶ Tämäkin kysymys jakoi lausunnonantajia. Jotkut katsoivat, että sääntelyä pitäisi muuttaa laajemmin kuin vain mitä EU tuomioistuimen ratkaisukäytäntö edellyttää. Sen etuna pidettiin sitä, että tuomioistuin olisi voinut sopimusehtojen selkeydestä riippumatta puuttua uuden hintasääntelyn ulkopuolisten luottojen kohtuuttomiin hintaehtoihin.¹⁰⁷

Toisaalta taas muutoksen pelättiin edellyttävän tuomioistuinten lisäresursointia ja sitä, että summaariset riita-asiat siirtyisivät entistä useammin lainkäyttöhenkilöstön ratkaistavaksi, millä olisi huomattavia kustannusvaikutuksia tuomioistuimille sen työmäärän kasvaessa ehdotuksen johdosta merkittävästi.¹⁰⁸ Lausunnoissa todettiin, että vakioehtojen kohtuuttomuuden tutkiminen edellyttäisi sitä, että vakioehtosopimukset tulisi liittää haastehakemuksiin, mikä taas ei vastaa summaaristen asioiden oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n mukaista summaaristen asioiden käsittelyjärjestystä. Tutkimisvelvollisuudesta seuraisi myös, että saman kuluttajaluottoja tarjoavan yhtiön vakioehtosopimusten kohtuullisuutta tutkittaisiin jatkuvasti eri tuomioistuimissa, mistä puolestaan seuraisi erilaisia tulkintoja kohtuullisuudesta. Esitys saattaisi siten vaarantaa velallisten yhdenvertaisuuden. Lisäksi esitettiin epäilyjä, että esitetyt uudistukset saattaisivat rajoittaa perusteettomasti

¹⁰⁴ HE 230/2018 vp, s. 26.

¹⁰⁵ Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ehdotettiin oikeudenkäymiskaareen seuraavan sisältöistä 5 luvun 14 a pykälää: "Kuluttajasaatavaa koskevassa asiassa tuomioistuimen on hylättävä kanne selvästi perusteettomana myös siltä osin kuin se on selvästi kuluttajan tai muun velallisen suojaksi säädettyjen pakottavien säännösten vastainen tai perustuu kohtuuttomaan sopimusehtoon. Kuluttajasaatavalla tarkoitetaan tässä pykälässä sellaista elinkeinonharjoittajan saatavaa, joka perustuu kulutushyödykkeen luovuttamiseen tai luoton myöntämiseen kuluttajalle. Kuluttajasaatavaan rinnastetaan myös luotto, jonka joku muu kuin elinkeinonharjoittaja on myöntänyt kuluttajalle lainana, maksunlykkäyksenä tai muuna vastaavana taloudellisena järjestelyinä, jos elinkeinonharjoittaja on välittänyt luoton kuluttajalle." Luonnos: hallituksen esitys laeiksi kuluttajansuojalain, korkolain 2§:n, saatavien perinnästä annetun lain 3 §:n sekä oikeudenkäymiskaaren 5 ja 12 luvun muuttamisesta.

¹⁰⁶ Luonnos: hallituksen esitys laeiksi kuluttajansuojalain, korkolain 2§:n, saatavien perinnästä annetun lain 3 §:n sekä oikeudenkäymiskaaren 5 ja 12 luvun muuttamisesta, s. 15.

¹⁰⁷ HE 230/2018 vp., s. 27.

¹⁰⁸ HE 230/2018 vp., s. 27.

sopimusvapautta ja laajentaa tarpeettomasti tuomioistuimen tutkimisvaltaa ja -velvollisuutta.¹⁰⁹ Näiden syiden vuoksi asian valmistelusta luovuttiin.

Kuluttajansuojalain muutoksen yhteydessä lakiin lisättiin myös luoton koron määritelmä. Muutoksen tarkoituksena oli selventää, että velvollisuus luoton koron ilmoittamiselle tarkoittaa koron ilmoittamisvelvollisuutta luoton määrään vuositasolla sovellettavana prosenttilukuna. Luoton koron määritelmä on tarpeen siksi, että korkokattosäännös perustuu luoton koron enimmäismäärän määrittelyyn ja korkokaton rikkomisesta aiheutuu seuraamuksia.¹¹⁰

Jos luotonantaja tai luotonvälittäjä rikkoo korko- tai luottokustannuskattoa koskevaa sääntelyä, kuluttajalta ei saa periä korkoa tai muita luottokustannuksia. Hintasääntelyn rikkomisen tiukalla seuraamuksella pyritään varmistamaan sääntelyn noudattaminen.¹¹¹ Seuraamus toimii samalla sanktiona siitä, että luotonantaja on rikkonut pakottavan lain ehtoa. Vaikka seuraamus voi joissain tilanteissa johtaa luotonantajan kannalta liian ankaraan seuraamukseen, luotonantajaa voidaan pitää ammatillisena, jonka tehtävänä on varmistua toimintansa lainmukaisuudesta.¹¹²

Lakiuudistuksen yhteydessä muutettiin kuluttajansuojalain lisäksi myös oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ää (599/2019). Sen mukaan kuluttajaluottosopimusten¹¹³ osalta haastehakemuksessa on ilmoitettava myös luottosopimuksen mukainen luoton määrä tai luottoraja; luottosopimuksen voimassaoloaika päivinä; luottosopimuksen mukainen luoton korko; luottokustannukset ja muut kulut yksilöityinä; luottosopimuksen mukainen luoton todellinen vuosikorko; sekä onko luottosopimus tehty kuluttajansuojalain 7 luvun 17 §:ssä tai 7 a luvun 15 §:ssä edellytettyllä tavalla. Muutoksen tavoitteena oli saada entistä yksityiskohtaisempia tietoja luottosopimuksesta ja siten helpottaa tuomioistuimen mahdollisuuksia ottaa kuluttajaa hyödyttävä pakottava sääntely viran puolesta huomioon. Tämä vähentää myös tuomioistuinten tarvetta pyytää täydennyskehoituksia, josta aiheutuu niille ylimääräistä työtä.¹¹⁴

Luotonantajille asetettu velvollisuus ilmoittaa haastehakemuksessa tarkempia tietoja kulutusluottosopimuksesta aiheutti muutoksia tuomioistuimen asiankäsittelyjärjestelmään (Tuomas), perintätoimistojen käyttämään järjestelmään (Sandra), internetin kautta toimivaan asiointiliittymään ja tuomiorekisteriin (Tuore).¹¹⁵ Tuomioistuimet korostivat lain

¹⁰⁹ Kyseisen näkökohdan vakiosopimusten liittämisestä esitti Lakimiesliitto. Myös Oulun kärjäoikeus esitti huolena vakioehtojen toimittamisen tuomioistuimeen, jotta kohtuullisuusarvio voitaisiin tehdä, mikä ei ole summaaristen asioiden mukaista menettelyä. Tuomariliitto taas kiinnitti huomiota esityksen velallisten yhdenvertaisuus ongelmiin, jos samaa kysymystä ratkaistaisiin eri kärjäoikeuksissa eri käsittelijöiden toimesta. Itä-Suomen hovioikeus puolestaan oli huolissaan sopimusvapauden kaventumisesta. Ks. Kulutusluottoihin liittyvän lainsäädännön uudistaminen. Lausuntopalvelu.

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/ParticipationNonJsShowReport?proposalId=e8b6b442-6de4-451c-b62c-956c1fe55e80>

¹¹⁰ HE 230/2018, s. 17.

¹¹¹ HE 230/2018, s. 1 ja 31.

¹¹² HE 230/2018, s. 16 ja 23.

¹¹³ Kuluttajansuojalain (38/1978) 7 tai 7 a luvussa tarkoitettu kuluttajaluottosopimus.

¹¹⁴ HE 230/2018, s. 16–17 ja 33.

¹¹⁵ HE 230/2018, s. 18.

lausuntopalautteessa tietojärjestelmien automaattisuuden tärkeyttä, jotta laskentatyö käräjäoikeuksissa ei olisi manuaalista.¹¹⁶ Muutoin olisi työlästä löytää suuresta massasta ne tapaukset, joihin tuomioistuimen tulisi puuttua viran puolesta myös silloin, kun vastaaja ei vastaa kanteeseen.¹¹⁷ Muutoksia aiheutui myös luotonantajien ja perintätoimistojen tietojärjestelmiin.¹¹⁸

3.2 COVID-19-epidemia ja korkokaton väliaikainen muuttaminen

Kuluttajaluottoja koskevia säännöksiä muutettiin väliaikaisesti lailla kuluttajansuojalain väliaikaisesta muuttamisesta (512/2020), jota jatkettiin lailla kuluttajansuojalain väliaikaisesta muuttamisesta (1194/2020) COVID-19-epidemian poikkeusolojen vuoksi. Todennäköistä nimittäin oli, että monet kuluttajat joutuvat turvautumaan luottoihin entistä useammin. Lisäksi ennakoitiin, että poikkeustilanne tulee aiheuttamaan kasvavia velkaongelmia, mikä on erityisen ongelmallista siksi, että kotitaloudet ovat jo ennestään velkaantuneita¹¹⁹. Lakimuutoksella pyrittiin ehkäisemään velkaongelmien syntymistä ja helpottamaan kulutusluottoja ottaneiden asemaa siten, että luotoista perittävä korko olisi maltillinen.¹²⁰ Erikseen todettiin, ettei lain voimassaoloaikaa pidä rajoittaa vain siihen aikaan, kun koronarajoitukset ovat voimassa, sillä epidemian vaikutukset tulevat kohdistumaan kuluttajien talouteen tätä pidempänä ajanjaksona.¹²¹

Laki kuluttajansuojalain väliaikaisesta muuttamisesta (512/2020) tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2020. Lain 7 luvun 17 c §:n 1 momentin muutoksen seurauksena 20 %:n korkokaton rajaa laskettiin tilapäisesti 10 %:iin. Säädös oli pakottava, vaikka luoton korko olisi luottosopimuksessa sovittu tätä suuremmaksi. Säännös koski kaikkia muita kuluttajansuojalain kuluttajaluottoja koskevan luvun soveltamisalaan kuuluvia luottoja paitsi hyödykesidonnaisia luottoja.¹²² Sääntelyä sovellettiin siten puhtaisiin rahaluottoihin,

¹¹⁶ Esimerkiksi Vantaan käräjäoikeus korosti lausunnossaan sellaisen tietojärjestelmän tärkeyttä, joka automaattisesti huomauttaa, jos luottokustannuskatto ylittyy. Varsinais-Suomen käräjäoikeus taas totesi, ettei ole tarkoituksenmukaista, että tuomioistuimet suorittaisivat luottokustannuskattojen prosenttilaskuja käsitellessään luottovelkomuksia summaarisessa menettelyssä. Varsinais-Suomen käräjäoikeus piti myös tärkeänä, että kantajat ilmoittavat haastehakemuksessa kaikki ne tiedot, jotka ovat tarpeellisia viran puolesta tutkimisen kannalta. Kuluttajaluottoihin liittyvän lainsäädännön uudistaminen. Lausuntotiivistelmä. Mietintöjä ja lausuntoja. Oikeusministeriö 45/2018, s. 7 ja 19 sekä 30.

¹¹⁷ Helsingin käräjäoikeus nosti esiin tämän tarpeen lausunnossaan. Kuluttajaluottoihin liittyvän lainsäädännön uudistaminen. 2018. Lausuntopalvelu.
<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/ParticipationNonJsShowReport?proposalId=e8b6b442-6de4-451c-b62c-956c1fe55e80>

¹¹⁸ HE 230/2018, s. 22 ja 24.

¹¹⁹ Suomen Pankin tilastojen mukaan suomalaisilla kotitalouksilla oli luottolaitosten myöntämiä tili- ja korttiluottoja 4,6 miljardia euron edestä helmikuun lopussa vuonna 2020. Asiakastieto Oy:n rekisterissä oli maksuhäiriömerkintöjä 386 700 henkilöllä vuoden 2019 lopussa. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikaisesta muuttamisesta 53/2020, s. 4 ja 10.

¹²⁰ HE 53/2020, s. 1-2.

¹²¹ HE 53/2020, s. 14.

¹²² HE 53/2020, s. 1.

joihin suurimmat velkaongelmat ovat liittyneet.¹²³ Samalla myös säädettiin, ettei luotoista perittäviä maksuja saa korottaa sääntelyn voimassaolon aikana.¹²⁴

Väliaikaisella hintasääntelyllä laajennettiin soveltamisala koskemaan korkokaton osalta paitsi lain voimaantulon jälkeen tehtyihin sopimuksiin myös ennen lain voimaantuloa jatkuvaa luottoa koskevia sopimuksia siltä osin, kun kyse oli uusista nostoista ja luottoa käytetään aikavälillä 1.7.-31.12.2020. Sääntelyllä oli siten vaikutusta jo tehtyihin luottosopimuksiin. Säädöstä ei sovelleta ennen lain voimaantuloa tehtyihin jatkuvaa luottoa koskeviin sopimuksiin siltä osin, kun luottoa on käytetty ennen 1.7.2020.¹²⁵ Väliaikaisen lain voimassaolon päättymisen jälkeen luottokorko määräytyy luottosopimuksen mukaan sovellettavaksi tulevan sääntelyn puitteissa.¹²⁶

Väliaikaista korkokattoa koskeva muutos merkitsi järjestelmämuutoksia paitsi luotonantajille myös käräjäoikeuksille. Käräjäoikeuksien tietojärjestelmien muutostarpeet nähtiin kuitenkin vain vähäisinä.¹²⁷ Mikäli kuluttajalta perittiin luottosopimukseen perustuen yli 10 % suurempaa korkoa hänen nostamalleen luotolle väliaikaisen lain soveltamisajalta, tuomioistuimen tuli viran puolesta hylätä vaatimus siltä osin, kun korkokatto ylittyy. Lisäksi kuluttaja-asiamies voi puuttua asiaan kuluttajansuojalain 7 luvun 50 §:ssä säädetyllä kiellolla.¹²⁸

Uusi väliaikaiseksi säädetty laki kuluttajansuojalain väliaikaisesta muuttamisesta (1194/2020) tuli voimaan 1.1.2021, ja se oli voimassa 30.9.2021 saakka. Väliaikaista korkosääntelyä jatkettiin pääosin saman sisältöisenä kuin aiemmin 1.7.-31.12.2020 voimassa olleessa laissa kuluttajansuojalain väliaikaisesta muuttamisesta (512/2020). Lain esityössä¹²⁹ tuodaan esiin huoli siitä, että luottojen hintasääntelyä on muutettu useasti viimeisten vuosien aikana, jonka vuoksi eri luottotyyppejä, eri aikoina tehtyjä luottosopimuksia ja eri aikoina tehtyjä nostoja voivat koskea eri säädökset. Tämä monimutkaistaa asioita, mikä haittaa luotonantajien, tuomioistuinten ja valvontaviranomaisten toimintaa. Eniten haittaa kärsivät kuluttajat, joiden voi olla vaikea hahmottaa, mitä säännöstä tulisi kulloinkin soveltaa ja miten eri aikoina tehdyt nostot vaikuttavat luottokorkoon.

3.3 Korkokaton viimeaikaiset lakimuutokset

Hallituksen esityksellä HE 218/2022 päätettiin jälleen muuttaa korkokattoa. Muutokset säädettiin kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:ään. Sen mukaan: "Kuluttajan nostamalle luotolle perittävää luoton korkoa ei saa sopia suuremmaksi kuin korkolain 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisättynä 15 prosenttiyksiköllä. Tällöinkään luoton korko ei saa sopimuksen mukaan ylittää 20:tä prosenttia." Säädös tuli voimaan 1.10.2023.

¹²³ HE 53/2020, s. 7.

¹²⁴ HE 53/2020, s. 1.

¹²⁵ HE 53/2020, s. 1 ja 14.

¹²⁶ HE 53/2020, s. 7–8.

¹²⁷ HE 53/2020, s. 10.

¹²⁸ HE 53/2020, s. 13.

¹²⁹ HE 234/2020, s. 18.

Muutoksella pyrittiin vähentämään kuluttajien ylivelkaantumista. Tämä tapahtui rajoittamalla luotonantajien mahdollisuuksia harjoittaa luotonantoa entisellä luottoriskitasolla. Lisäksi tarkoituksena oli kohtuullistaa luottojen hinnoittelua erityisesti silloin, kun kyse oli määrältään suurista ja pitkällä laina-ajalla myönnettyistä luotoista.

Kyseisessä pykälässä säädetään myös, että: "Jos kuluttajan on sopimuksen mukaan maksettava muita kuin 1 momentissa tarkoitettuja luottokustannuksia, näiden määrä ei saa ylittää päivää kohden 0,01:tä prosenttia luottosopimuksen mukaisesta luoton määrästä tai luottorajasta luottosopimuksen voimassaoloajalta." Lisäksi säädetään, että: "Jos luotonantaja tai luotonvälittäjä rikkoo, mitä tässä pykälässä säädetään, kuluttajalla ei ole velvollisuutta maksaa luoton korkoa eikä muita luottokustannuksia lainkaan."

Toisin kuin väliaikainen hintasäätely, ei vuoden 2019 hintasäätelyuudistus koskenut ennen 2019 tehtyjä luottosopimuksia. Siitä ei ole tietoa, missä määrin kaikkein kalleimpia ennen 1.9.2019 tehtyjä jatkuvaa luottoa koskevia sopimuksia on yhä voimassa. HE 218/2022:ssä viitataan käräjäoikeuksien tilastoihin, joista ilmenee, että kyseisiä luottosopimuksia päättyi edelleen käräjäoikeuksiin huomattavia määriä. Kyseisten luottojen korot ja todelliset vuosikorot voivat olla erittäin korkeita. Vuosina 2020 ja 2021 käräjäoikeuteen päätyneistä ennen 1.9.2019 tehdyistä kulutusluottosopimuksista noin 5 %:ssa luoton todellinen vuosikorko oli kantajan mukaan yli 200 % ja noin prosentissa yli 300 %.¹³⁰ Oikeusrekisterikeskuksen aineiston perusteella vuonna 2021 ratkaisuisissa summaarisissa menettelyissä oli kyse 184 889 kulutusluottosopimuksesta. Näistä 141 322 (76,4 %) oli solmittu ennen 1.9.2019. Kyseisistä kulutusluottosopimuksista todellinen vuosikorko oli yli 100 % noin 10,1 prosentissa, yli 200 % noin 5,0 prosentissa ja yli 300 % noin 0,8 prosentissa. Myös 1.9.2019 jälkeen sovituiksi merkityissä kulutusluottosopimuksista noin prosentti on merkitty yli 100 %:n todelliselle vuosikorolle.

15 %:n korkokatto koskee lain voimaantulon jälkeen tehtäviä luottosopimuksia. Sen lisäksi korkokattoa sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin jatkuvaa luottoa koskeviin sopimuksiin siltä osin, kun kyseisiin sopimuksiin perustuen tehdään nostoja lain voimaantulon jälkeen. Säätely vaikuttaa siten ennen lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin. Erityisesti ennen syyskuuta 2019 myönnetyt luotot, jotka jäivät voimaan tulleen hintasäätelyn ulkopuolelle, voivat olla hyvin kalliita. Uudistus hyödyttää erityisesti kaikkein heikommassa asemassa olevia kuluttajia.¹³¹ Tosin uudistus saattaa lisätä tuomioistuinten työtä.¹³² Korkokaton laskemisen odotetaan ehkäisevän ylivelkaantumista, koska kalliimpien luottojen tarjonta supistuu. Lisäksi osa kuluttajista voi hyötyä siitä, että he saavat luottoa nykyistä edullisemmin.¹³³ Siltä varalta, että luottokustannuksille säädettyjä enimmäismääriä ylitetään, lakiin säädettiin kuluttajansuojalain 7:17 a 4 momentti, jonka mukaan kuluttajalla ei ole tällöin velvollisuutta maksaa luottokorkoa tai muita luottokustannuksia.¹³⁴

Oikeudenkäymiskaareen säädettiin uudet kohdat sen 5 luvun 3 §:ään. 6) kohdan mukaan haastehakemuksessa on ilmoitettava myös, onko luottosopimus tehty [kuluttajansuojalain 7 luvun 17 §:ssä](#) tai 7 a luvun 15 §:ssä edellytetyllä tavalla;

¹³⁰ Lähde HE/218/2022; Nykytilan arviointi luku 2.2. Vuosina 2020 ja 2021 käräjäoikeuteen päätyneistä ennen 1.9.2019.

¹³¹ HE 218/2022, s. 24.

¹³² HE 218/2022, s. 29.

¹³³ HE 218/2022, s. 36.

¹³⁴ HE 218/2022, s. 60.

[\(23.3.2023/451\)](#). Lisäksi kohdan 7) mukaan on ilmoitettava, onko kyse kertaluotosta vai jatkuvasta luotosta. Lisäys on tarpeellinen, sillä kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:ää sovelletaan osittain myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin jatkuvan luoton sopimuksiin. Täsmennys helpottaa sääntelyn soveltamista viran puolesta.¹³⁵

Yhteenvedona voidaan todeta, että kulutusluottojen korkosääntely on monimutkainen sen lukuisten muutosten takia. Lisäksi väliaikaisen korkokattosääntelyn jälkeen heikossa asemassa olivat ne, jotka olivat solmineet luottosopimuksensa ennen 1.9.2019 ja joiden korot nousivat dramaattisesti väliaikaisen korkokatto sääntelyn päätyttyä.¹³⁶ Toisaalta uutta 1.10.2023 voimaan tullutta sääntelyä sovelletaan myös vanhoihin luottoihin ennen 1.9.2019 siltä osin, kun kyse on uusista nostoista. Uusi kulutusluottoihin asetettu korkokatto selventää alan käytäntöjä ja rajoitti kohtuuttomia korkoja erityisesti siksi, koska kyse on pakottavasta sääntelystä.

¹³⁵ HE 218/2022, s. 59.

¹³⁶ KKV lausui asiassa seuraavaa: "Kuten nyt voimassa olevan väliaikaisen hintasääntelyn (512/2020) osalta erityisen haavoittuvia tulisivat olemaan kuluttajat, jotka tekevät nostoja ennen 1.9.2019 solmituilta jatkuvilta luottosopimuksilta, koska 1.9.2019 voimaan tulleella lainsäädännöllä ei rajoitettu näiden luottosopimusten luottokustannuksia uusien nostojen osalta. Näiden nostojen osalta korko voi nousta väliaikaisen lain päättymisen jälkeen 10 prosentista jopa yli 200 prosenttiin".

4 SUMMAARISEN MENETTELYN HAASTEITA JA EPÄKOHTIA

4.1 Kohtuuttomat luottokustannukset

Pikavipeissä on tyypillisesti ollut ylisuuria kohtuuttomia luottokorkoja ja luottokustannuksia, joiden seurauksena luoton todellinen vuosikorko on jopa satoja prosentteja. Aika useasti korkeat luottokustannukset ovat jääneet luottoa ottaneilta huomaamatta ja velalliset ovat myös jättäneet lausumatta luottokustannusten kohtuuttomuudesta, kun velkaa on alettu myöhemmin perimään summaarisella menettelyllä. Näin ollen luottokorkoja riitauttavia oikeustapauksia ei siten ole syntynyt huomattavia määriä. Joitakin poikkeuksia kuitenkin on:

Vaasan hovioikeus 30.11.2022/439, Dno S 21/1108:

"Arvioinnin lähtökohdat

Blue Finance Oy on 25.5.2019 myöntänyt A:lle 5.000 euron suuruisen kulutusluoton. O on vastustanut kannetta ja katsonut, että luottosopimuksen ehdot ovat olleet epäselviä ja luottokustannukset kohtuuttomia.

Sopimusehtodirektiivi ([Direktiivi 93/13/ETY kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista](#)) koskee sellaisia elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisiä sopimusehtoja, joista ei ole erikseen neuvoteltu. Sopimusehtodirektiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan tällaista sopimusehtoa pidetään kohtuuttomana, jos se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille. Direktiivin 8 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat antaa tai pitää voimassa tämän direktiivin soveltamisalalla perustamissopimuksen mukaisia tiukempia säännöksiä varmistaakseen kuluttajalle suojelun korkeamman tason.

Sopimusehtodirektiivin 4 artiklan 2 kohdan soveltamisrajoituksen mukaan sopimusehtojen kohtuuttoman luonteen arviointi ei saa koskea pääkohteen määrittelyä, hinnan tai korvauksen riittävyyttä eikä vastikkeena toimitettavia palveluja ja tavaroita, jos ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi. Korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2015:60 mukaan luottokorko kuuluu direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuihin sopimuksen olennaisiin ehtoihin. Esimerkiksi luottokorkoa koskevien vakioehtojen kohtuuttomuuden arviointi tuomioistuimen omasta aloitteesta edellyttää, että vakioehtoja ei ole laadittu riittävän selvästi ja ymmärrettävästi. A:n vastustettua kannetta ehtojen kohtuuttomuuteen vedoten kysymys viran puolesta tutkimisesta ei ajankohtaistu eikä tätä lisäedellytystä silloin vaadita (KKO 2015:60, kohta 43).

Koska A on vastustanut Blue Finance Oy:n kannetta viittaamalla luottokustannusten kohtuuttomuuteen, hovioikeudella on velvollisuus tutkia mahdollista kohtuuttomuutta siinäkin tapauksessa, että kysymyksessä olevat vakioehdot rajautuvat sopimusehtodirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle.

Luottokustannusten kohtuuttomuusarviointi

Vaikka sopimusehtojen on edellä todettu olleen selkeitä ja ymmärrettäviä, hovioikeuden on vielä arvioitava, onko luottokustannuksia tästä huolimatta pidettävä kohtuuttomina.

Asian käsittelyhetkellä voimassa olleen kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:n (596/2019) mukaan, kuluttajan nostamalle luotolle perittävää luoton korkoa ei saa

sopia 20 prosenttia suuremmaksi. Saman pykälän 4 momentin mukaan, jos luotonantaja tai luotonvälittäjä rikkoo, mitä kyseisessä pykälässä säädetään, kuluttajalla ei ole velvollisuutta maksaa luoton korkoa eikä muita luottokustannuksia lainkaan. Koska mainittu pykälä on tullut voimaan 1.9.2019, sitä ei voida soveltaa nyt kysymyksessä olevaan luottoon, sillä Blue Finance Oy:n ja A:n välinen luottosopimus on tehty ennen säännöksen voimaantuloa. Aiemmin voimassa olleen kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:n (207/2013) mukaan, jos luoton määrä tai luottoraja on alle 2.000 euroa, luottosopimuksen mukainen luoton todellinen vuosikorko sai olla enintään korkolain 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisättynä 50 prosenttiyksiköllä. Aiemmin voimassa ollut korkokattosäännöstä sovellettiin vain alle 2.000 euron luottoihin, minkä vuoksi se ei sovellu A:n myönnettyyn 5.000 euron suuruiseen luottoon.

Vaikka sanottua lainkohtaa ei voida suoraan soveltaa nyt kysymyksessä olevaan luottoon, säännöksestä on saatavissa johtoa kohtuusarviointiin myös tässä tapauksessa. Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen KKO 2015:60 mukaan kyseisellä pakottavalla korkokattosäännöksellä on merkitystä arvioitaessa luottokoron kohtuuttomuutta myös 2.000 euroa ylittävissä kuluttajaluotoissa. Kyseisessä tapauksessa jo luotonaikainen nimelliskorko oli yli kaksinkertainen säännöksessä mainittavaan enimmäiskorkoon nähden (kohta 62). Korkein oikeus katsoi, että ehdossa sovittu suuri luottokorko, yhdistettynä suurehkoon luottomäärään ja mahdollisesti pitkäaikaiseksi muodostuvaan velkasuhteeseen, oli kuluttajan kannalta kohtuuton. Kyseisessä tapauksessa sopimusehtojen epäselvyys lisäsi osaltaan sopimusehtojen kohtuuttomuutta kuluttajan kannalta (kohta 63).

Luottosopimuksen ehtojen mukaan kysymys on ollut jatkuvasta luotosta (joustoluotto). Nostettavan luoton summasta on maksettava 15 prosentin nostopalkkio. Tämän lisäksi avoimelle saldolle, joka käsittää nostetun luoton pääoman lisäksi nostopalkkion ja jokaisen laskun laskutuslisän, on maksettava luottosopimuksen mukaista korkoa, joka vuositasolle laskettuna on 96 prosenttia. Luoton todelliseksi vuosikoroksi on muodostunut Blue Finance Oy:n ilmoittamalla tavalla 255,40 prosenttia.

Luoton vuotuinen nimelliskorko on jo yksin ollut lähes kaksinkertainen kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:ssä tarkoitettuun korkokattosäännöksen sallimaan enimmäiskorkoon verrattuna. Luoton todellinen vuosikorko on sen sijaan ollut noin viisinkertainen korkokattosäännöksen enimmäiskorkoon nähden. Tässä asiassa luottokustannukset muodostuvat kuluttajan kannalta suhteettoman suuriksi ja kohtuuttomiksi. Koska kysymys on ollut lähtökohtaisesti heikommassa asemassa olevasta kuluttajasta ja elinkeinonharjoittajan laatimista vakioehdoista, luotonaikaista todellista vuosikorkoa on siihen sisältyvine kuluineen pidettävä kuluttajansuojalain 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettulla tavalla kohtuuttomana.

Kohtuuttomuuden seuraus

Hovioikeus katsoo, että yksin kuluttajansuojalain sovittelusäännöstä soveltamalla ei ole perusteltua antaa kuluttajalle heikompa suojaa kuin sopimusehtodirektiivillä on annettu. Näin ollen tehokkaan kuluttajansuojan ja kuluttajien yhdenvertaisen kohtelun perusteella kohtuuton vakioehto on syytä jättää kuluttajansuojalain perusteella huomioon ottamatta myös silloin, kun sopimusehto on selkeästi ja ymmärrettävästi laadittu. Todellisen vuosikoron kohtuuttomuudesta siten seuraa, että kaikki erät, joista todellinen vuosikorko on muodostunut, jätetään huomioon ottamatta. Näin ollen Blue Finance Oy:llä ei ole oikeutta periä A:lta mitään

luottokustannuksia. Tällaiset kannevaatimukset on edellä mainituin perustein hylättävä.

Luoton tilihistoriatietojen mukaan A on nostanut luottoa noin vuoden aikana yhteensä 9.400 euroa ja maksanut Blue Finance Oy:lle takaisin yhteensä noin 10.600 euroa. Koska A on edellä todetuin tavoin maksanut luoton takaisin yhtiölle, on myös luoton pääomaa koskeva kannevaatimus hylättävä. Koska luotto on edellä mainituin perustein katsottu kokonaan takaisin maksetuksi, A vapautetaan myös velvollisuudesta korvata Blue Finance Oy:lle luoton perinnästä aiheutuneet kustannukset."

Itä-Suomen hovioikeus 25.10.2022/514, Dno S 22/336

"Sopimusehtojen selkeys ja ymmärrettävyys

Sopimuksentekohetkellä 21.6.2019 voimassa olleen kuluttajansuojalain 7 luvun 6 §:n 1 momentin (746/2010) mukaan luottokustannuksilla tarkoitetaan luotonantajan tiedossa olevien, kuluttajaluottosuhteen johdosta kuluttajan maksettavaksi tulevien korkojen, kulujen ja muiden maksujen yhteismäärää.

Asianosaisten välisen luottosopimuksen mukaan luottosopimuksen muodostavat sähköisesti tehty luottohakemus, vakiomuotoiset eurooppalaiset kuluttajaluottotiedot, tämä sopimus ja yleiset sopimusehdot. Vakiomuotoisista eurooppalaisista kuluttajaluottotiedoista ilmenee, että luottosopimus on voimassa toistaiseksi. Luoton määrä on 5.000 euroa, ja luotonhakijalla on tosiasiallinen mahdollisuus nostaa luotoltaan vähintään 2.001 euroa. Luotonantaja voi rajoittaa nostorajaa 2.001–5.000 euron välillä. Vakiomuotoisissa eurooppalaisissa kuluttajaluottotiedoissa todellinen vuosikorko on ilmoitettu 255,40 prosentin suuruisena.

Luottosopimuksen todellinen vuosikorko tulisi ilmoittaa sellaisin oletuksin, että A nostaa koko 5.000 euron luoton kerralla ja välittömästi ja maksaa luoton kokonaisuudessaan takaisin vuoden kuluessa tästä nostosta saman määräisinä kuukausierinä. Asiassa on myös kysymys siitä, sisältyykö laskutuslisä ilmoitettuun todelliseen vuosikorkoon. Vakiomuotoisissa eurooppalaisissa kuluttajaluottotiedoissa esitetyn esimerkkilaskelman erittely puoltaisi sitä, ettei laskutuslisää ole huomioitu todellisen vuosikoron laskemisessa. Yhtiön esittämistä selvityksistä ei ilmene, että laskutuslisä olisi otettu todellisen vuosikoron laskemisessa huomioon. Ottaen lisäksi huomioon, ettei luottosopimuksen todellista vuosikorkoa ole laskettu asetuksen (kuluttajaluoton todellisesta vuosikorosta säädetyn oikeusministeriön asetuksen 1123/2016) liitteen II lisäoletusten edellyttämällä tavalla, hovioikeus katsoo johtopäätöksensä, ettei korkoa (todellista vuosikorkoa) ole tältä osin ilmoitettu luottosopimuksessa selkeästi ja ymmärrettävästi.

Luottokustannusten kohtuuttomuusarviointi

Hovioikeus katsoo, että ehdossa sovittu suuri todellinen vuosikorko, yhdistettynä suurehkoon luottomäärään ja mahdollisesti pitkäaikaiseksi muodostuvaan velkasuhteeseen, on kuluttajan kannalta kohtuuton. Sopimusehtojen epäselvyys lisää osaltaan sopimusehtojen kohtuuttomuutta kuluttajan kannalta. Ottaen vielä huomioon luoton tapahtumista ilmenevät A:n nostot, suoritettut maksut sekä jäljellä olevan velkasaldon hovioikeus katsoo, että luottosopimuksen mukaista todellista vuosikorkoa siihen sisältyvine kuluineen on pidettävä kuluttajansuojalain 4 luvun 1 §:ssä (1072/2000) tarkoitettulla tavalla kohtuuttomana ehtona.

Kohtuuttomuuden seuraus

Hovioikeus on edellä katsonut A:n luottosopimusta koskevan todellisen vuosikoron olevan kuluttajan kannalta kohtuuton. Hovioikeus on myös todennut, etteivät luottosopimuksen ehdot koron määräytymisestä ole selkeät ja ymmärrettävät.

Todellisen vuosikoron kohtuuttomuudesta seuraa siten, että kaikki erät, joista todellinen vuosikorko muodostuu, jätetään huomioon ottamatta. Luottosopimusta tulee näin ollen soveltaa siten kuin luottokorkoehtoa ei olisi koskaan ollut olemassa.

Hovioikeus toteaa, että siinäkin tapauksessa, että luottosopimuksen ehtojen katsottaisiin olevan selkeitä ja ymmärrettäviä, todellista vuosikorkoa on pidettävä edellä mainitut muut koron kohtuuttomuusarviointiin liittyvät seikat huomioon ottaen kohtuuttomana. Tällöin kohtuuttomuuden seuraukset tulisivat arvioitavaksi sopimusehtokohdella voimassa olleen kuluttajansuojalain 4 luvun 1 §:n (1072/2000) ja 2 §:n (1259/1994) perusteella. Säännökset mahdollistavat sopimuksen kohtuuttoman ehdon sovittelun. Sopimusehtodirektiivin mukaisen ankaran seuraamuksen tarkoituksena on kuitenkin estää elinkeinoharjoittajia käyttämästä vakiosopimuksissa kuluttajien kannalta kohtuuttomia ehtoja. Tämä tavoite huomioon ottaen hovioikeus katsoo, että kohtuuton vakioehto on syytä jättää kuluttajansuojalain perusteella huomioon ottamatta myös silloin, kun sopimusehto on selkeästi ja ymmärrettävästi laadittu.

Koska A:n suoritukset olisi edellä selostetuista syistä tullut kohdistaa pääomaan, hän on velvollinen suorittamaan ainoastaan nostojen ja maksujen välisen erotuksen 203,89 euroa. Muilta osin pääomaa, korkoja ja luottokustannuksia koskevat vaatimukset hylätään."

4.1.1 Ennakkotapausten arviointia ja johtopäätöksiä

Molemmissa hovioikeuden tuomiossa tarkastelun kohteena oli sama, aiemman ennen 1.9.2019 voimassa olleen kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:n korkokattosäntelyn ulkopuolelle jäänyt Yritys A:n samanlaisilla sopimusehdoilla myönnetty enintään 5 000 euron suuruinen joustoluotto, jonka todellinen vuosikorko on ollut 255,40 %. Määrä on ylittänyt viisinkertaisesti luottojen myöntöhetkellä vuonna 2019 voimassa olleen alle 2 000 euron suuruisille kulutusluotoille säädetyn korkokaton. Molemmissa tapauksissa vastaajat riitauttivat luottokustannukset kohtuuttomina, mikä on mahdollistanut tuomioistuinta arvioimaan luottokustannusten kohtuullisuuden kuluttajansuojalain (KSL) 4 luvun 1 §:n kohtuullistamissäännöksen nojalla. Molemmissa tapauksissa luottojen luottokustannukset katsottiin kohtuuttomiksi, mistä seurauksena ollut luottosopimusten kaikkien luottokustannusten mitätöinti.

Kummassakin tuomiossa todettiin, että epäselvyystekijöillä ei ole ratkaisevaa merkitystä kohtuuttomuusarvioinnissa velallisen vastustettua luottokustannusten määrää. Korkeimman oikeuden päätöksen 2015:60 mukaisesti luottosopimuksen hintaa koskevien vakioehtojen epäselvyys on edellytyksenä vain, jos tuomioistuin arvioi luottokustannuksia koskevia vakioehtoja tuomioistuimen omasta aloitteesta. Lisäksi todettakoon, että Vaasan hovioikeuden tuomiota edeltävässä käräjäoikeuden tuomiossa, huolimatta siitä, että kuluttaja on vastustanut kannetta luottokustannusten kohtuuttomuuden perusteella, käräjäoikeus on perustanut päätöksensä siihen, että luottokustannusten vakiosopimukset on laadittu ja esitetty kuluttajalle riittävän selkeästi.

Kuluttajat hyvin harvoin vastustavat kantajien summaarisia haastehakemuksia ylipäätään, tai luottoa koskevassa asiassa vastustavat haastetta luottokustannusten

kohtuuttomuuden perusteella. Käräjäoikeudet eivät myöskään ole juurikaan ottaneet luottokustannuksia koskevia vakioehtoja arvioitavaksi omasta aloitteestaan. Näin ollen vahva oletus on, että Yritys A:n tai tähän luottoon rinnastettavia, ennen 1.9.2019 solmittuja hyvin kalliita yli 2 000 €:n suuruisia luottosopimuksia koskevat velkomukset menevät läpi summaarisessa menettelyssä vastaajan passiivisuuden takia ja käräjäoikeuden asiaan puuttumatta.

Kuluttaja-asiamies teki vuonna 2019 yhteenvedon pikaluottoa tarjoavista yrityksistä ja niiden luottotuotteista. Yritys A ei ollut tuolloin korkokattosääntelyn ulkopuolelle jääneistä pikaluottoja tarjonneista yrityksistä liikevaihdoltaan 10 suurimman joukossa. Kaikkiaan näitä vähintään 50 %:n todellisen vuosikoron rajan ylittäviä 2 000 euron tai sitä suurempia luottoja myönsi vuosina 2013–2019 noin 40 yritystä.

1.9.2019 tuli voimaan sääntely, minkä jälkeen kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:n mukainen luottojen hintasääntely (luoton nimelliskorko enintään 20 %) ulotettiin koskemaan myös määrältään 2 000 €:n ja sen ylittäviä luottoja koskevia uusia sopimuksia. Tämä lopetti mm. Yritys A:n aiemman kaltaisen liiketoiminnan tehdä korkokattosääntelyn ulkopuolelle jääviä uusia luottosopimuksia. Lainmuutoksella ei kuitenkaan ollut taannehtivaa vaikutusta ennen 1.9.2019 solmittuihin luottosopimuksiin.¹³⁷

4.1.2 Havainnot tutkimusaineistosta kohtuuttomien luottokustannusten osalta

Vuonna 2021 ratkaistuihin summaarisiin asioihin liittyi 134 976 kuluttajaluottoa. Näistä 95 865:een oli tehty luottosopimus ennen 01.09.2019 ja 39 111:een sen jälkeen. Kaikkien tapauksien lisäksi haluttiin tarkastella erityisesti kuluttajaluottoja, joihin liittyvissä asioissa kantaja oli Yritys A, sekä vastaavia tapauksia muille Kilpailu- ja kuluttajaviraston kuluttajavalvonnan tarkastelemille yrityksille.

Seuraava taulukko kertoo näiden kuluttajaluottojen todellisen vuosikoron tunnuslukuja. Taulukosta voidaan havaita, että sekä mediaanilla, keskiarvolla, ylimmällä 10 %:lla että ylimmällä 1 %:lla tarkastellen kuluttajaluottojen todelliset vuosikorot ovat huomattavasti matalammat 1.9.2019 tai myöhemmin sovituille kuluttajaluottosopimuksille. Tulos on täysin odotusten mukainen.

¹³⁷ Jotkin yksityiset lakimiehet/-toimistot ovat keskittyneet liiketoiminnassaan avustamaan kuluttajia takaisinsaantikantein hakemaan korkokattosääntelyn ulkopuolisten luottojen kohtuuttomien luottokustannusten mitätöintiä lainvoimaa vaille oleviin yksipuolisiin tuomioihin, joissa luottosopimus korkokattosääntelyn ulkopuolelle jäänyt ennen 1.9.2019 tehty luottosopimus. Kuluttaja-asiamiehen käsityksen mukaan kyse on sadoista ellei tuhansista takaisinsaantikanteista.

Taulukko 3. Kulutusluottojen kesikorkoja ja niiden ääripäitä luottoja tarjoavien yritysten esittämissä summaarisissa velkomusasioissa

Aika	Ryhmä	Tapausten määrä	Mediaani	Keskiarvo	Ylin 10%	Ylin 1%
Ennen 1.9.2019	Yritys A	3515	48,9 %	86,7 %	255,4 %	255,4 %
Ennen 1.9.2019	Koko aineisto	95865	31,4 %	89,1 %	153,6 %	287,7 %
Ennen 1.9.2019	Muut KUVAn nimeämät	5910	48,9 %	71,4 %	186,0 %	255,4 %
1.9.2019 tai myöhemmin	Yritys A	386	16,0 %	19,5 %	28,0 %	28,0 %
1.9.2019 tai myöhemmin	Koko aineisto	39111	23,9 %	23,0 %	30,3 %	101,0 %
1.9.2019 tai myöhemmin	Muut KUVAn nimeämät	3645	25,0 %	22,7 %	30,5 %	44,4 %

Tiettyjen yritysten tarkastelu paljastaa, etteivät tarkastellut yritykset eroa koko aineistosta kovin huomattavasti. Poikkeuksena on kaikkien erityisesti tarkasteltujen yritysten huomattavasti korkeampi todellisen vuosikoron mediaani, mikä tarkoittaa sitä, että erityisen korkeaa todellista vuosikorkoa ovat perineet muutkin yritykset kuin ne, joita tarkastelimme erityisesti.

4.1.3 Kohtuuttomat luottokustannukset – käräjäoikeustapaus

Käräjäoikeuden ratkaistavana oli kantajan Yritys B:n perimä alkuperäisen velkojan Yritys C:n vastaajalle myöntämä luottosopimukseen liittyvä asia (Varsinais-Suomen käräjäoikeus, E 19/48388, rno 22973, ratk.pv 31.5.2021, hylätty).

Käräjäoikeus otti asian tarkempaan tarkasteluun siitä huolimatta, että vastaaja ei ollut riitauttanut summaarisena vireille tullutta asiaa. Käräjäoikeudelle syntyi haastehakemuksen perusteella epäily luottoa koskevan olennaisen sopimusehdon kohtuuttomuudesta, minkä vuoksi käräjäoikeus tutki viran puolesta, onko asiassa kysymys kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (sopimusehtodirektiivi) soveltamisalaan kuuluvasta elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisestä vakiosopimusehdosta. Tämän jälkeen tuomioistuin arvioi ehdon kohtuuttomuutta viran puolesta.

Lisäselvitystä varten käräjäoikeus pyysi kantajaa toimittamaan käräjäoikeudelle luottosopimuksen, vakiomuotoiset eurooppalaiset kuluttajanluottotiedot, yleiset sopimusehdot, muut luottosopimuksen muodostavat asiakirjat sekä erittelyn vaaditusta pääomasta. Kantaja on toimittanut käräjäoikeudelle luottotilisopimuksen, vakiomuotoiset eurooppalaiset kuluttajaluottotiedot ja erittelyn vaaditun pääoman muodostumisesta. Kantaja ei toimittanut käräjäoikeudelle luottihakemusta ja yleisiä sopimusehtoja.

Käräjäoikeus toteaa, että kysymyksessä oleva luottosopimus koostuu neljästä asiakirjasta. Luottosopimuksen ehdot ovat siten hajallaan useassa asiakirjassa, mikä tekee sopimuksesta vaikeaselkoisen. Varsinainen tililuottosopimusasiakirja on suppea, siinä ei ilmoiteta luoton nimellistä vuosikorkoa eikä siitä käy ilmi, että korkoa perittäisiin luoton

pääoman lisäksi luottokustannuksille. Tililuottosopimuksen mukainen mahdollinen lisäkoron maksaminen jää täysin epäselväksi.

Käräjäoikeus toteaa, että luottokustannukset, etenkin luoton vuotuinen korko ja todellinen vuosikorko ovat kuluttajaluottosopimuksen keskeisimpiä ehtoja. Näiltä osin käräjäoikeudelle toimitetut luottoasiakirjat ovat epäselvät. Koska luoton yleisiä ehtoja (vakioehdot) ei ole toimitettu käräjäoikeudelle, käräjäoikeus ei pysty tutkimaan vakioehtojen selvyttä ja ymmärrettävyyttä. Käräjäoikeus ei siten voi päätyä siihen, että luoton vakioehdot olisivat selvät ja ymmärrettävät, vaan käräjäoikeuden on otettava tutkittavakseen, ovatko luottokustannuksia koskevat ehdot olleet sisällöltään kohtuuttomia.

Vastaajalle myönnetyn luoton enimmäismäärä on ollut 2 000 euroa eli yhden euron yli sen rajan, ettei luoton myöntämisen aikaan voimassa olleen kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:n (15.3.2013/207) mukainen korkokatto 50 prosenttia ole tullut sovellettavaksi. Vastaajalle myönnetyn luoton todellinen vuosikorko on ylittänyt mainitun korkokaton selkeästi.

Vaikka kuluttajansuojalain korkokattosäännöstä ei tässä asiassa sovelleta suoraan, säännöksellä on merkitystä arvioitaessa luottokustannusten kohtuuttomuutta. Lisäksi on epäselvää, onko ilmoitetussa todellisessa vuosikorossa otettu huomioon se, että nimelliskorkoa on peritty myös nimelliskorolle ja nostopalkkiolle. Käräjäoikeus katsoo, että epäselvissä ehdoissa sovitut suuret luottokustannukset ovat kuluttajan kannalta kohtuuttomat.

Kohtuuttomaan luottosopimusehtoon perustuvat saatavat mitätöidyttä, vastaajan tekemät suoritukset kattoivat kantajan pääoman ja korkolakiin perustuvan viivästyskoron. Näin ollen vastaajalle ei jäänyt mitään maksettavaksi.

4.2 Haastehakemusten puutteellisuus

Kuten edellä todettiin, oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä on säädetty, että suppeassa haastehakemuksessa on tarpeellista mainita ainoastaan ne seikat, joihin vaatimus välittömästi perustuu. Todisteita ei tarvitse ilmoittaa, mutta haastehakemuksessa tulee kuitenkin täsmällisesti ilmoittaa se sopimus, sitoumus tai muu kirjallinen todiste, johon kantaja vetoaa.

Kuluttaja-asiamiehen avustustoiminnassa tehtyjen havaintojen perusteella jotkut haastehakemukset ovat olleet hyvin yksilöimättömiä, sillä niissä saatetaan vain mainita perusteena "avoin lasku". Yksilöimättömyys vaikeuttaa vastaajan vastaamista haastehakemukseen. On myös mahdollista, ettei haastehakemus silloin täytä oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n vaatimuksia.

Yksilöintiä on käsitelty Pirkanmaan käräjäoikeuden tapauksessa L 758/2022/983 ratkaisunumero 1006 8831. Kyseisessä asiassa *Yritys D* oli toimittanut Pirkanmaan käräjäoikeuteen haastehakemuksen 4.5.2021, jonka jälkeen käräjäoikeus oli antanut yksipuolisen tuomion 3.9.2021. Vastaaja vaati käräjäoikeuteen toimitetussa takaisinsaantihakemuksessa yksipuolisen tuomion kumoamista sen perusteella, ettei puutteellisesti yksilöityyn haastehakemukseen ole mahdollista vastata.

Käräjäoikeus kehotti *Yritys D*:tä täydentämään haastehakemusta, jotta siitä ilmenisi seikat, joihin kantajan vaatimukset perustuvat. Haastehakemus ei käräjäoikeuden mukaan täyttänyt oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n vaatimuksia. Haastehakemuksessa ilmoitettujen seikkojen perusteella ei ollut mahdollista yksilöidä

kanteen perusteena olevia oikeustoimia. Pelkkä sopimuksen/laskun/toimeksiannon numeron ilmoittaminen ei ole riittävää, sillä se ei yksilöi oikeustointa. Yritys D toimitti täydennyksen haastehakemukseensa kärjäoikeuteen 7.6.2022.

Kärjäoikeuden mukaan kantajan pitää ilmoittaa summaarisen asian haastehakemuksessa oikeustositseikasto sellaisella tarkkuudella, että vastaaja voi antaa yksilöidyn vastauksen ja että asiassa voidaan antaa yksilöity yksipuolinen tuomio, jos vastaaja ei vastaa kanteeseen. Haastehakemuksessa tulee täsmällisesti yksilöidä se sopimus tai sitoumus, johon kantaja vetoaa.

Kärjäoikeuden mukaan haastehakemuksessa oli täydennyksen jälkeenkin puutteita sopimuksen yksilöimisessä. Tosiseikoista ei ilmennyt, mihin liittymään tai telepalvelusopimukseen vaatimukset liittyivät. Lisäksi kantajan vetoamista tosiseikoista ei ilmennyt, mihin ajankohtiin vaatimukset kohdistuivat, vaikka kyse oli todennäköisesti kestopopimuksista, jolloin oikeusvoimavaikutuksen määrittämiseksi tulisi yksilöidä ajankohta, jolta kulut vaaditaan. Laskun numero ja eräpäivä eivät yksilöi sopimusta tai sitoumusta, koska lasku ei ole osa niitä, vaan vain maksukehotus. Laskuja ei ollut myöskään toimitettu kärjäoikeuteen, joten asiassa ei ollut mahdollista todeta laskun yksilöivän sopimusta tai sitoumusta.

Kärjäoikeuden mukaan haastehakemuksen pohjalta ei voi antaa ratkaisua, jonka oikeusvoiman kattavuus olisi mahdollista selvittää myöhemmin. KKO:n viimeaikaisen oikeuskäytännön mukaan oikeusvoiman kattavuus ei perustu vaatimuksen sisältöön, vaan asiassa vedottuihin tosiseikkoihin. Kärjäoikeuden käsittelemässä asiassa ei ole yksilöity tosiseikkoja eikä sopimusta tai sitoumusta, joka on kanteen perusteena. Sopimuksen tai laskun numeron ilmoittaminen ei mahdollista asian selvittämistä myöhemmin, sillä saamia myydään ja ostetaan. Tällöin mahdollisessa myöhemmässä oikeudenkäynnissä voi olla eri osapuoli, eikä käsiteltävän asian sopimusta tai laskua ole välttämättä enää saatavilla.

Jos kanne on niin puutteellinen, ettei sen perusteella voida antaa yksipuolista tuomiota, eikä edellyttää vastaajaa vastaamaan kanteeseen, eikä kantaja ole kehotuksesta huolimatta noudattanut oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 5 §:n nojalla annettua täydennyskehotusta, kanne täytyy jättää oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 6 §:n perusteella tutkimatta. Näin ollen Pirkanmaan kärjäoikeus päätyi asiassa siihen, että kanne jätettiin tutkimatta.

Pirkanmaan kärjäoikeuden ratkaisua voidaan pitää vastaajan oikeusturvaa parantavana. Kärjäoikeuden tuomion perusteella kantajan tulee huolellisesti yksilöidä haastehakemuksensa. Pelkkä avoimen laskun nimeäminen summaarisessa haastehakemuksessa ei ole riittävää, vaan siinä tulee täsmällisesti yksilöidä se sopimus tai sitoumus, johon vedotaan. Myöskään pelkkä sopimuksen tai laskun numeron ilmoittaminen ei ole riittävää, sillä se ei mahdollista asian selvittämistä myöhemmin, koska saamia ostetaan ja myydään. Tällöin käsiteltävän asian sopimusta tai laskua ole välttämättä enää saatavilla. Lisäksi kyseisessä asiassa, joka ilmeisesti koski matkapuhelinliittymää, tulee ilmetä se, mihin liittymään tai telepalvelusopimukseen vaatimukset liittyvät. Lisäksi tosiseikoista tulee ilmetä se, mihin ajankohtiin vaatimukset kohdistuivat. Kaikissa kärjäoikeuksissa ei välttämättä ole vaadittu yhtä perusteellista yksilöintiä yksipuoliseen tuomioon johtaville haastehakemuksille. Oikeusvarmuuden kannalta olisi kuitenkin perusteltua, että kaikissa kärjäoikeuksissa noudatettaisiin samanlaista yksilöintivaatimuksia. Tämä helpottaisi kuluttajien vastaamista haastehakemuksiin ja vähentäisi perusteiltaan epäselvien vaatimusten tuomitsemista.

4.2.1 Takaisinsaanti / haastehakemuksen puutteellisuus

Yritys D:n asiassa E 21/22226 käräjäoikeus antoi yksipuolisen tuomion asiassa, jonka haastehakemus oli puutteellisesti yksilöity ja jäi vielä kantajan täydennyksen jälkeenkin puutteelliseksi. Vastaajan takaisinsaantihakemuksen ja asian uudelleen käsittelyn myötä kantajan kanne jätettiin tutkimatta ja käräjäoikeuden aiemmin asiassa antama yksipuolinen tuomio kumottiin.

Käräjäoikeuden ratkaisusta ja ratkaisun perusteluista:

"Vastaaja vaati yksipuolisen tuomion kumoamista mm. sillä perusteella, että haastehakemus on yksilöity niin puutteellisesti, että siihen ei ole mahdollista vastata. Käräjäoikeus on kehottanut kantajaa täydentämään haastehakemustaan siten, että siitä ilmenee mihin seikkoihin kantajan vaatimukset perustuvat. Haastehakemus ei tältä osin ole täyttänyt edes OK 5:3 §:n säännöksiä. Kantajan ilmoittamien seikkojen perusteella ei ole ollut mahdollista yksilöidä kanteen perusteena olevia oikeustoimia, eikä siten tuomioistuimen asiassa antaman ratkaisun oikeusvoimaa.

Lasku ei ole oikeustositseikka eikä velkasuhdetta synnyttävä oikeustoimi. Pelkkä sopimuksen tai laskun taikka toimeksiannon numeron ilmoittaminen ei ole riittävää. Se ei yksilöi oikeustointa siten, että tuomioistuimen antaman ratkaisun oikeusvoima olisi määritettävissä. Laskun numero eikä eräpäivä ei yksilöi sopimusta tai sitoumusta, koska lasku on lähtökohtaisesti vain maksukehoitus, ei osa sopimusta tai sitoumusta. Laskuja ei ole myöskään toimitettu käräjäoikeuteen, joten edes summaarisessa asiassa ei ole mahdollista todeta laskun yksilöivän sopimusta tai sitoumusta. Haastehakemuksen perusteella ei ole mahdollista antaa ratkaisua, jonka oikeusvoiman kattavuus voitaisiin varmistaa selvästi myöhemmin. KKO 2000-luvulla omaksuman ratkaisulinjan mukaan oikeusvoiman kattavuus ei perustu vaatimuksen sisältöön, vaan tosiseikkoihin, johon asiassa on vedottu. Tässä asiassa ei ole yksilöity tosiseikkoja eikä edes sopimusta tai sitoumusta, johon kanne perustuu. Sopimuksen tai laskun numeron perusteella asiaa ei voida varmasti selvittää myöhemmin, koska saamisia myydään ja ostetaan, joten mahdollisessa myöhemmässä oikeudenkäynnissä voi olla eri osapuoli mukana, eikä nyt käsiteltävän asian sopimusta tai laskua ole enää välttämättä saatavissa."

4.2.2 Havainnot tutkimusaineistosta / haastehakemuksen puutteellisuus

Tutkimusaineistosta on vaikeaa selvittää tapauksien yksilöimättömyyttä, sillä se voi johtua monesta syystä. Vuonna 2021 ratkaistuihin summaarisiin tapauksiin liittyy 320 483 vapaamuotoista vaatimustekstiä. Saatavien yksilöimisen subjektiivisuuden vuoksi yhdistettynä tapausten määrään, haastehakemusten puutteellisuudesta ei voida antaa numeerista arviota.

4.3 Epäselvät saatavat

Summaaristen asioiden yksilöimättömyys on avannut mahdollisuuksia väärinkäytöksille. Summaariseen menettelyyn päätty sellaisten saatavien perintää, jotka ovat olleet perusteiltaan epäselviä. Kun haastehakemuksen tiedot saatavasta ovat suppeat, saatavan perusteet eivät ilmene kuluttajille selkeästi. Kuluttaja ei aina huomaa tarkistaa vaatimusten oikeellisuutta, vaan luottaa haastehakemuksessa oleviin tietoihin, jotka summaarisen menettelyn luonteen vuoksi voivat olla ilmoitettu hyvinkin niukasti. Tämä on luonut mahdollisuuden siihen, että perusteettomia saatavia yritetään periä niukoin asiatiedoin summaarisessa menettelyssä. Jotkut toimijat ovatkin virittäneet tilausansoja, joilla kuluttajia erehdytetään tekemään pitkäkestoinen tilaussopimus, jonka perusteella

lähetetään laskuja tai veloitetaan tiliä. Näitä kyseenalaisia saatavia on sitten peritty laittamalla lukuisia haastehakemuksia vireille käräjäoikeuksissa.

4.3.1 Ei sopimusta

Käräjäoikeus voi hylätä kanteen sillä perusteella, että kantajan ja vastaajan välille ei ole syntynyt sopimussuhdetta. Tästä hyvänä esimerkkinä Pohjois-Karjalan käräjäoikeuden 30.12.2021 antama ratkaisu (S 20/1343, ratk.pv 30.12.2021). Kuluttaja-asiamies on avustanut/neuvonut vastaavissa kantajan väittämässä sähkönsopimukseen liittyvissä asioissa.

Kantaja vaati, että vastaaja veloitetaan maksamaan kantajan ja vastaajan välille puhelimitse syntyneeseen sähkönsopimukseen perustuvia saatavia (pääoma, oikeudenkäyntikulut, perintäkulut). Vastaaja on kiistänyt kanteen, väittäen irtisanoneen kirjeellä puhelimesta tehdyn sopimuksen eikä sähkönsopimuksesta ole syntynyt. Kantaja on puolestaan lausunut, ettei irtisanomista ole tehty 14 vuorokauden sisällä sopimuksen syntymisestä. Pohjois-Karjalan käräjäoikeus toteaa, että kuluttajaa sitovan sopimuksen syntymistä pitää tarkastella muidenkin kriteerien perusteella, joten sopimuksen irtisanomista koskeva epäselvyys asiassa jää vaille merkitystä.

Käräjäoikeus katsoi asiassa riidattomaksi sen, että kantaja ei ole ryhtynyt sopimuksen perusteella sähkönsopimusta koskeviin toimenpiteisiin eli vastaajan sähkönsopimusta ei ole muuttunut missään vaiheessa. Kuten sähköverkkoyhtiö vastaajan kanteen kiistämisessä toteaa, "sähköverkkoyhtiön mukaan Yritys O ei ole ollut sopimuksen takia missään yhteydessä, ja vastaajalla on edelleen voimassa sähkönsopimus toisen toimittajan kanssa". Tilausehtojen mukaan tämä on ollut kantajan mahdollisuus maksamatta olevan laskun takia, mutta tässä tapauksessa sähkönsopimusta vaihdos olisi pitänyt tapahtua jo ennen mainitun laskun eräpäivää. Kantajan puolesta on kanteen täydennyksessä todettu, että tehty sopimus on koskenut sähkönsiirron optimointia, jota palvelua on myös todellisuudessa tehty, joten sähkönsopimusta on näin voinut pysyä samana.

Kantajan nimeämästä kirjallisesta todistelusta (nauhoite sopimuksen syntymisestä, kirjallinen vahvistus syntyneestä sopimuksesta) käy ilmi, että vastaajalle on myyty nimenomaan sähköenergian myyntiä koskeva sopimus. Sopimukseen on kuulunut palveluna sähkönsiirron optimointia koskeva palvelu, jolle ei ole ilmoitettu erillistä hintaa. Käräjäoikeus totesi, että on yleisesti tiedossa, että sähkönsiirtoa ei voi kilpailuttaa. Sopimuksen pääasiallisena sisältönä on ollut sähköenergian myynti halpaan hintaan eikä sähkönsiirron optimointi, kuten kantajan puolesta on väitetty.

Vastaajalle myyty sopimus on vähintäänkin harhaanjohtava ja sisältää väärää tietoa. Ottaen huomioon etenkin, ettei sähköä ole todellisuudessa alettu myöskään myymään vastaajalle, käräjäoikeus päätyi siihen, ettei kantajan ja vastaajan välille ole syntynyt sopimussuhdetta, jonka perusteella vastaajalle voisi esittää vaatimuksia.

4.3.2 Ei selkeää ja ymmärrettävää luottosopimusta

Luottosopimusta ei ole aina laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi. Varsinais-Suomen käräjäoikeus Yritys E:n asiassa E 20/43880, rno 38827, ratk.pv 23.9.2021, jossa kantaja peri alkuperäisen velkojan Yritys F:n 2 000 euron suuruiseen joustoluottoon liittyvää saatavaa. Vastaaja on kohtuuttomuuden tueksi vedonnut myös luottoehtojen epäselvyyteen ja kantaja puolestaan väittänyt, että ehdot on laadittu selvästi, käräjäoikeus arvioi selvyyden vuoksi myös tätä seikkaa.

Luottosopimuskokonaisuus koostuu useista asiakirjoista. Luottosopimuksen ehdot ovat siten hajallaan useassa asiakirjassa, mikä tekee sopimuksesta vaikeaselkoisen ja epäselvän. Yleisten ehtojen mukaan vakiomuotoiset eurooppalaiset kuluttajanluottotiedot eivät sisälly sopimuskokonaisuuteen, vaikka ne kuluttajansuojalain 7 luvun 9 §:n mukaan ovat pakollinen ja olennainen osa luottosopimuksen syntymisessä ja luoton ehdoista tiedottamisessa.

Luottosopimusasiakirjan mukaan 106,8 %:n vuotuinen korko lasketaan tililuoton maksuajan ja pääoman perusteella. Yleisten sopimusehtojen mukaan 8,9 %:n kuukausikorkoa eli 106,8 %:n nimellistä vuosikorkoa tulee kuitenkin maksaa myös luottokustannuksille eli nostoprovisiolle ja kertyneelle kuukausikorolle. Luottosopimuskokonaisuus on siten sisäisesti ristiriitainen. Sopimusasiakirjoissa esitetyt esimerkit luoton kokonaismäärän laskemisesta 800 euron ja 1 000 euron pääomille eivät anna tietoa siitä, kuinka suureksi nyt kysymyksessä olevan luoton kokonaiskustannukset muodostuvat. Kanteessa nostoprovisiota on käsitelty pääomana, vaikka se kuluttajansuojalain 7 luvun 6 §:n (27.8.2010/746) mukaan on luottokustannus. Epäselvää on siten, onko todellisen vuosikoron laskennassa otettu huomioon nostoprovisio ja se, maksetaanko nimelliskorkoa myös kertyneelle korolle ja nostopalkkiolle.

Luottosopimusasiakirjan mukaan luotonsaaja on velvollinen maksamaan pääomalle 106,8 %:n vuotuisesta korkoa siitä lukien, kun nostettu summa on siirretty luotonsaajan pankkitilille. Yleisten ehtojen mukaan luoton nostot ja nostoprovisiot ovat korottomia niiden laskutusta seuraavaan eräpäivään saakka. Luottosopimuskokonaisuus on tältäkin osin sisäisesti ristiriitainen.

Käräjäoikeus katsoo lisäksi, että useiden ja erilaisten todellisten vuosikorkojen esittäminen luottoehdoissa on ollut harhaanjohtavaa ja epäselvää. Luottokustannukset, etenkin luoton vuotuinen nimelliskorko ja todellinen vuosikorko ovat kuluttajaluottosopimuksen keskeisimpiä ehtoja. Näiltä osin puheena olevan luoton ehdot ovat edellä selostetulla tavalla epäselvät. Luoton sopimusehtojen epäselvyys lisää entisestään sopimusehtojen kohtuuttomuutta kuluttajan kannalta.

4.3.3 Ongelmia todellisen vuosikoron ilmoittamisessa

Esimerkkinä *todellisen vuosikoron ilmoittamisesta kuluttajalle* on Oulun käräjäoikeuden ratkaisu asiassa E 20/537, rno 929, ratk.pv 15.1.2021. Käräjäoikeuden ratkaistavana oli se, onko *Yritys E*:n perimän saatavan alkuperäinen velkoja *Yritys F* ilmoittanut kuluttajille todellisen vuosikoron luottosopimuksessa ja sen ehdoissa kuluttajansuojalain mukaisesti. Kuluttaja-asiamies avusti tässä asiassa. Kantajan saatava perustuu 27.12.2016 tehtyyn määrältään tai luottorajaltaan 2 000 euron suuruiseen joustoluottosopimukseen, joka eräntyi 30.6.2019. Luottosopimuksen mukainen luoton nimelliskorko on 106,80 % ja luoton todellinen vuosikorko on 163,98 %. Luoton todellinen vuosikorko koostuu luoton nostoprovisiosta ja luottokorosta. Nostoprovisio on 15 % nostetusta summasta.

Vastaaja vastusti kanteeseen antamassaan vastauksessa kannetta, johon kantaja antoi lausuman. Vastaaja on 27.10.2020 nostanut *Yritys E*:tä vastaan vastakanteen, johon *Yritys E* on antanut vastauksen 18.11.2020. Käräjäoikeus on laatinut asiassa yhteenvedon kirjallisesta valmistelusta ja se on toimitettu asianosaisille 17.12.2020. Käräjäoikeus on varannut asianosaisille tilaisuuden antaa lausuma yhteenvedosta 8.1.2021 mennessä. Käräjäoikeus on ilmoittanut, että mikäli lausumat tai asiassa muutoin ilmenneet seikat eivät anna aihetta istuntokäsittelylle, asiassa annetaan ratkaisu kansliassa 15.1.2021. Käräjäoikeus on samalla ilmoittanut asianosaisille tulevan ratkaisun muutoksenhakuohjeet. Asianosaiset ovat antaneet lausumat yhteenvedoon.

Asianosaiset ovat todenneet, että kanteet, vastaukset ja lausumat on kirjattu oikein yhteenvetoon eivätkä ole vaatineet istuntokäsittelyä.

Käräjäoikeuden ratkaistavaksi on jäänyt keskeinen riitaisa seikka, ovatko luottosopimuksen ehdot olleet selkeitä ja ymmärrettäviä. Vastaajan mukaan luoton todellisen vuosikoron määrä on ilmoitettu virheellisenä, luoton kokonaiskustannukset on kerrottu epäedustavalla esimerkillä, luottosopimuksessa ei ole ilmoitettu kaikkia luottokustannuksia ja koron laskeminen luottokorolle ja nostopalkkiolle on kerrottu epäselvästi.

Käräjäoikeus katsoi luoton todellisen vuosikoron ilmoittamisesta, että luottosopimuksessa, yleisissä ehdoissa tai vakimuotoiset eurooppalaiset kuluttajaluottotiedot -lomakkeella ei ole täsmällisesti esitetty, että todellinen vuosikorko nyt kysymyksessä olevassa luottosopimuksessa olisi 163,98 %. Sen sijaan luoton kustannukset on kaikissa mainituissa asiakirjoissa ilmoitettu kahdella tai useammalla esimerkillä. Käräjäoikeus katsoi, että luoton todellinen vuosikorko on vastaajan vastauksessa esittämien säännösten ja laskelman¹³⁸ mukaisesti 301,06 %: a. Käräjäoikeus katsoi, että kantaja on ilmoittanut luoton todellisen vuosikoron määrältään virheellisesti.

Käräjäoikeus katsoi, että luoton kokonaiskustannukset on kerrottu epäedustavalla esimerkillä, joiden valintaa kantaja perustelee siten, että esimerkissä on käytetty luoton määrää, joka on tyypillinen nosto tililuotolta.

Vastaavassa kantajan *Yritys E:n* perimässä alkuperäisen velkoja *Yritys F:n* määrältään 2 000 euron suuruisissa joustoluottosopimuksissa, arvioitiin todellisen vuosikoron ilmoittamisen selvytyttä. Vastaajan mukaan luottosopimuksessa on virheellinen todellinen vuosikorko. Luoton korko on aina laskutuskauden jälkeen lisätty pääomaan, joten maksamattomalle korollekin on kertynyt 106,80 % korkoa, vaikka lain mukainen viivästyskorko on 7 %. Todellinen vuosikorko on vastaajan mukaan satoja prosentteja.

Ensimmäisessä esimerkissä kustannuksina on huomioitu pelkästään nostopalkkion määrä siten, että 1 000 euron kokonaiskustannuksiksi ilmoitetaan 1 150 euroa, jossa luoton pääoman lisäksi on huomioitu vain 15 % nostopalkkio. Tämä esimerkki pätee kuitenkin vain tilanteessa, jossa kuluttaja maksaa koko luoton kerralla korottoman 1. kuukauden aikana luoton nostamisesta.

Toinen esimerkki koskee 800 euron luottoa 12 kuukauden maksuajalla, jonka todellinen vuosikorko on 163,98 %. 2 000 euron lainassa todelliselle vuosikorolle on esitetty vaihteluväli 134,02–167,90 %. *Yritys E:n* mukaan todellinen vuosikorko voi olla enimmillään 167,90 %:n suuruisen, jos laina-aika on pitkä eikä pidä tämän perusteella luoton markkinointia harhaanjohtavana. Yleisten ehtojen mukaan minimi laina-aika on 1 kk ja maksimi laina-aika on 49 kk, mikäli laina nostettaisiin kertanostona. Yleisissä ehdoissa esitetään myös esimerkki 1 000 euron nostokuluttoman lainan lyhentämisestä.

Käräjäoikeus arvioi, että todellisen vuosikoron ilmoittaminen luottoasiakirjoissa ei 2 000 euron osalta ole selkeä, vaan todellinen vuosikorko on ilmoitettu luottorajan määräisen

¹³⁸ Vastaaja on kirjallisessa todisteessaan 1 (jäljempänä myös "laskelmaluonnos") esittänyt laskelman perustuen luoton pääomaan 2 000 euroa, nimelliskorkoon 106,8 prosenttia, lainanhoitokulut 15 prosenttia lainan määrästä ja todellisessa vuosikorossa laskettavaan lainaa-aikaan (12 kk). Vastaaja on myös laskelmassa esittänyt, että lainan annuiteetti - eli tasasuuruinen maksu, jossa huomioidaan korko ja lainan lyhennys - on 277,90 euroa. Laskelmaluonnoksen mukaan luoton todellinen vuosikorko on 301,06 prosenttia.

summan osalta vaihteluvälillä, jossa huomioidaan laina-aika. Ottaen huomioon, että vaihteleva laina-aika on luottoasiakirjojen perusteella 1–49 kuukautta, pitää kärjääoikeus todellisen vuosikoron ilmoittamista epäselvänä.

Ottaen lisäksi huomioon, että luottoasiakirjoissa esitetyt esimerkit eivät mukaile oikeusministeriön asetuksen 1123/2016 liitteen II mukaisia lisäoletuksia, pitää kärjääoikeus todellista vuosikorkoa koskevia ehtoja ilmeisen epäselvänä.

4.4 Saatavien vanheneminen

On myös mahdollista, että yksipuolisilla tuomioilla saatetaan vahvistaa ulosottokelpoiseksi saatavia, jotka ovat vanhentuneet, jos vastaaja ei ole huomannut tarkastaa tai kyennyt tarkistamaan kantajan vaatimusten oikeellisuutta. Uskottavaa on, että kaikki vastaajat eivät jaksaa tai osaa tarkistaa vaatimusten oikeellisuutta velan vanhenemiseen liittyen. Puutteellisesti ja niukasti yksilöityjen tietojen vuoksi vastaaminen voi olla vaikeaa, ellei peräti mahdotonta. Lisäksi on mahdollista, että jotkut alan toimijoista perivät tietoisesti vanhentuneita saatavia. Vanhoja saatavia voi olla myös myyty eteenpäin ja niitä on niputettu yhteen, jolloin niiden alkuperän ja vanhenemisen selvittäminen olisi kuluttajan kannalta perusteltua. On mahdollista, ettei tietoja vanhenemisen katkaisemisesta ole enää saatavilla, ja velka on vanhentunut.

Yritysten kuluttajilta perimät yksityisoikeudelliset velat, jotka perustuvat lainan myöntämiseen tai tavaran tai palvelun hankintaan, ovat kuluttajavelkoja. Tällaisten kuluttajavelkojen vanhentumisaika on kolme vuotta velan erääntymisestä tai tavaran luovutuksesta. Tämä vanhentumisaika voidaan katkaista ja vanhentumisen katkaisemisen jälkeen alkaa kulua uusi, kolmen vuoden vanhentumisaika, joka on taas katkaistavissa kolmen vuoden vanhentumisaajan puitteissa vapaamuotoisesti, esimerkiksi muistuttamalla velallista velasta perintäkirjeellä. Tästä kuluttajavelan kolmen vuoden vanhentumisajasta puhutaan velan yleisenä katkaistavissa olevana vanhentumisaikana.

Yleisen katkaistavissa olevan vanhentumisaajan lisäksi kuluttajan rahavelka elinkeinonharjoittajalle vanhenee lopullisesti 20 vuodessa erääntymisestä. Tämä vuoden 2015 alusta voimaan tullut velan erääntymisestä laskettava vanhentuminen lasketaan osittain taannehtivasti siten, että lain voimaan tullessa 1.1.2015 vanhentumisajasta on kulunut enintään 15 vuotta. Tämä merkitsee sitä, että 31.12.1999 ja sitä aiemmin erääntyneet kuluttajasaatavat ovat vanhentuneet lopullisesti 1.1.2020.

Summaarisen menettelyn ja siinä annettujen yksipuolisten tuomioiden kannalta merkityksellistä on, että tuomioistuimella tai ulosotolla ei ole velvollisuutta tutkia summaarisessa menettelyssä velan vanhentumista viran puolesta, vaan velan vanhentuminen joko yleisen tai erääntymisestä laskettavan lopullisen vanhentumisaajan perusteella ja asian käsitteleminen tuomioistuimessa jää velallisen lausuman ja vanhentumisväitteen varaan (Laki velan vanhentumisesta 18 §).¹³⁹

Kun velka on vanhentunut, velvollisuus maksaa velka lakkaa. Vanhentunutta velkaa ei saa periä. Velan vanhentumisen vuoksi ei voida myöskään vaatia kyseisen velan perinnästä syntyneiden perintäkulojen maksamista. Alalla on hyväksytty, että vapaaehtoisen perinnän kustannukset vanhenevat liitännäiskuluina päävelan vanhetessa. Sen sijaan on erilaista tulkintaa oikeudenkäyntikulujen luonteesta, ovatko ne

¹³⁹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030728#P18>

itsenäisiä saatavia vai ei. Kuluttajasaatavissa, esimerkiksi lainoissa ja tavaraan liittyvissä laskuissa, velallisella on oikeus saada palautus suorituksesta, jonka hän on tehnyt tietämättä velan olevan vanhentunut. Kuluttajalla on myös oikeus saada palautettavalle rahamäärälle viivästyskorkoa.¹⁴⁰ Epäselviä saatavia, kuten vanhentuneen velan perimistä summaarisessa menettelyssä, ei käsitelty sen uudistamisen yhteydessä, vaan painopiste oli prosessien tehostamisessa, kuten käsittelyn keskittämässä ja sähköisessä asioinnissa.¹⁴¹ Toisaalta kuitenkin todettiin, että kuluttajasopimusten summaarinen käsittely vaatii entistä enemmän oikeudellista asiantuntemusta.¹⁴²

4.4.1 Vanhentuneet saatavat – käräjäoikeustapaus

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus katsoi asiassa (E 20/1246, rno 548, ratk.pv 26.5.2021) *Yritys D:n* perimät *Yritys G:n* ja *Yritys H:n* laskusaatavat vanhentuneiksi. Kantaja kykeni näyttämään, että vastaajalle on lähetetty säännöllisesti lukuisia kirjeitä vuodesta 2013 lähtien. Asiassa on kuitenkin jäänyt näyttämättä kirjeiden sisältö. Katkaisutoimi on kyettävä lain mukaan yksilöimään (VanhL 10.2 §). Yksilöinnin riittävyys ratkaistaan tapauskohtaisesti. Katkaisemistahdonilmaisun tulee kuitenkin tulla velallisen tietoon vanhentumisajan kuluessa ja olla sillä tavoin yksilöity, että velallinen voi päätellä, mitä saamista muistutus tarkoittaa (KKO 2003:81). Kyseessä olevassa tapauksessa kantaja on esittänyt yksilöityjä muistutuskirjeitä vasta vuodesta 2017 lähtien. Tätä aiemmin lähetettyjen kirjeiden sisällöstä ei ole esitetty riittävää näyttöä. On mahdollista, että aiemmat kirjeet ovat sisältäneet kyseessä olevien saatavien erittelyn. Käräjäoikeus kuitenkin katsoi, että aiemmin lähetettyjen kirjeiden sisällöstä ei ole sellaista riittävää selvyyttä, että katkaisutoimi olisi lain edellyttämällä tavalla yksilöity. Pohjois-Karjalan käräjäoikeus ei voinut esitetyn näytön valossa päätellä, mitä saatavia ennen vuotta 2017 lähetetyt muistutuskirjeet ovat koskeneet. Kantajan tietosuojakäytännöillä – johon kantaja vastauksessaan vetosi – ei ole asiassa merkitystä, sillä näyttötaakka myös saatavien yksilöinnin osalta on kantajalla. Saatavien vanhenemista ei siis ole lain edellyttämällä tavalla yksilöidysti katkaistu.

¹⁴⁰ <https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/perinta-ja-maksujarjestelyt/velan-vanhentuminen/#velan-vanhentumis aika-on-yleensa-kolme-vuotta>

¹⁴¹ HE 190/2017 vp., s. 31 ja 35.

¹⁴² HE 190/2017 vp, s. 25.

5 ESIMERKKEJÄ KULUTTAJA-ASIAMIEHEN AVUSTUSTOIMINNASSA HAVAITUISTA VAHINGOLLISISTA OIKEUDENKÄYNTISTRATEGIOISTA

Kuluttaja-asiamiestä on jo pitkään työllistänyt perusteettomien saatavien perintä. Kuluttaja-asiamies voi avustaa kuluttajia velkomusasioissa, jos tapaus on yleisen edun kannalta merkittävä. Avustaa voidaan esimerkiksi silloin, kun kanne on kuluttaja-asiamiehen käsityksen mukaan perusteeton. Kaikissa tapauksissa ei resurssirajoitteiden vuoksi voida silti avustaa.

5.1 Tilausansa tai harhaanjohtava markkinointi

Yritys erehdyttää suuren määrän kuluttajia harhaanjohtavilla markkinointitiedoilla sopimukseen. Kuluttajat eivät maksa laskua, koska katsovat sopimuksen harhaanjohtamisen vuoksi pätemättömäksi. Maksun laiminlyönnin vuoksi yritys laittaa samanaikaisesti vireille lukuisia velkomuskanteita. Yksittäisessä oikeudenkäynnissä kuluttajan on vaikeaa toteen näyttää harhaanjohtamista. Oikeudenkäyntiin liittyvien riskien vuoksi lähes kaikki velkomuskanteen saaneista maksavat lopulta kanteen mukaisesti, vaikka pitävät vaatimusta aiheettomana. Yritys- ja perintätoimisto saavat näissä tilanteissa huomattavat tulovirran sopimuksen mukaisista vaatimuksista sekä perintä- ja oikeudenkäyntikuluista.

Esimerkki:

Vuonna 2015 kuluttaja-asiamies avusti useita kuluttajia käräjäoikeuksissa. Yhtenä esimerkkinä tästä oli perintätoimisto *Yritys B*:hen liittyvät asiat. Perintätoimisto *Yritys B* oli ostanut puhelinmyyntiyhtiö *Yritys I*:ltä ja *Yritys J*:ltä lukuisia kuluttajiin kohdistuvia saatavia ja laittanut monia velkomuskanteita vireille eri puolella Suomea. Kuluttaja-asiamies oli huomauttanut useita kertoja siitä, että kyseisten puhelinmyyntiyhtiöiden markkinointi oli harhaanjohtavaa ja asiakaspalvelu puutteellista. Ilmaisen näyte-erän tai tutustumispaketin tilauksen seurauksena kuluttajat olivat tietämättään tulleet sidotuiksi toistaiseksi voimassa olevaan sopimussuhteeseen, jota oli hyvin vaikeaa peruuttaa puutteellisen asiakaspalvelun vuoksi. Kyse oli siis tilausansasta. Kuluttaja-asiamies avusti kuluttajia oikeudenkäynnissä, sillä epäselvyydet ja puutteet puhelinmyyntiyhtiöiden toiminnassa olivat sopimuksen kannalta merkityksellisiä. Kaikki käräjäoikeuden päätettäviksi saatetut kanteet hylättiin, eivätkä hovioikeudet muuttaneet päätöksiä. *Yritys B*:n kanne hylättiin mm. Kymenlaakson käräjäoikeudessa 22.5.2015 (Tuomio 15/6069), Vantaan käräjäoikeudessa 12.6.2015 (Tuomio 15/10103), Espoon käräjäoikeudessa 23.6.2015 (tuomio 15/9780), Pohjois-Savon käräjäoikeudessa 17.8.2015 (Tuomio 15/12589), Varsinais-Suomen käräjäoikeudessa 26.8.2015. (Tuomio 15/24612). Lisäksi *Yritys B* peruutti useita kanteita riitautusten jälkeen.¹⁴³

Kuluttaja-asiamies avusti kuluttajia myös *Yritys K*:hon liittyvässä asiassa, jossa yhtiö peri oikeudessa perusteettomaksi epäiltyjä saatavia. Tapauksen faktat ovat hyvin samankaltaiset kuin edellä mainitussa perintätoimisto *Yritys B*:tä koskevassa asiaryhmässä. Perintätoimisto *Yritys K* oli ostanut puhelinmyyntiyhtiö *Yritys I*:ltä ja *Yritys J*:ltä lukuisia kuluttajiin kohdistuvia saatavia ja laittanut vireille useita velkomuskanteita eri

¹⁴³ <https://www.kkv.fi/paatokset/kuluttaja-asiat/useita-diaarinumeroita-3/>

puolella Suomea. Puhelinmyyntiyhtiöt olivat syylistyneet harhaanjohtavaan markkinointiin ja asiakaspalvelun puutteisiin, joista kuluttaja-asiamies oli huomauttanut useasti. Ilmaisen näyte-erän tai tutustumispaketin tilaaminen johti kuluttajien tietämättä siihen, että he tulivat sidotuiksi toistaiseksi voimassa olevaan sopimussuhteeseen. Kuluttaja-asiamies avusti 17 velkomuskanteen kohteeksi joutunutta kuluttajaa eri käräjäoikeuksissa. Kaikki velkomuskanteet hylättiin.¹⁴⁴

Vuonna 2018 kuluttaja-asiamiehelle tuli kuluttajilta useita avustuspyyntöjä *Yritys K:n* toiminnasta. Tapausten säännönmukaisena kaavana oli, että kantajana ollut *Yritys K* peruutti kanteensa ja maksoi oikeudenkäyntikulunsa sen jälkeen, kun kuluttaja-asiamies tuli kuluttajan asiamieheksi.¹⁴⁵ Tämä viittaisi siihen, ettei saatavien peruste ollut kunnossa.

5.2 Lainvastainen/kohtuuton luottosopimusehto

Luotonantajan sopimusehdon tai sopimuskäytännön lainvastaisuuden vuoksi kuluttajalta ei saa periä luottosopimukseen liittyviä korkoa tai maksuja. Luotonantaja voi luottaa siihen, että velallinen osaa vain harvoin oikeudenkäynnissä vedota ehdon mitättömyyteen eikä kannetta yleensä tutkita viran puolesta. Tuomiot ja sovinnot ovat lähes aina kanteen mukaisia.

Esimerkki:

Vuonna 2019 kuluttaja-asiamies keräsi ennakkoilmoittautumisia ryhmäkanteisiin, jotka kuluttaja-asiamies harkitsi nostavansa kahdesta pikaluotosta. Yhteensä 1 549 kuluttajaa ilmoittautui ennakkoon tai pyysi kuluttaja-asiamiestä avustamaan luottoasian oikeuskäsittelyssä. Luotot, joita pidettiin ryhmäkanteen kohteina, olivat *Yritys F:n* 2 000 euron tililuotto, joka on myönnetty 4.7.2016–31.8.2019 sekä *Yritys L:n* 2 000 euron tililuotto, joka on myönnetty 20.5.2016–20.5.2019. Molempien luottojen todellinen vuosikorko oli yli 300 %.¹⁴⁶

Vuonna 2020 kuluttaja-asiamies sai useita avustuspyyntöjä *Yritys F:ään* ja *Yritys L:ään* liittyen. Monissa tapauksissa saatavasta oli kuitenkin jo annettu yksipuolinen tuomio ja kuluttaja-asiamiehen tarjoamaa avustamista takaisinsaanneissa ei voitu toteuttaa resurssisyistä.¹⁴⁷

Kuluttaja-asiamiehen neuvottelut *Yritys L:n* ja *Yritys B:n* kanssa etenivät vapaaehtoisiiin hyvityksiin vielä vuoden 2020 aikana, eikä ryhmäkanteelle ollut tarvetta.¹⁴⁸ Lisäksi *Yritys F:n* ja perintäyhtiö *Yritys E:n* kanssa käydyt neuvottelut tililuottojen luottokustannusten hyvittämisestä kuluttajille johtivat kuluttajien kannalta hyvään tulokseen. Ryhmäkanteelle

¹⁴⁴ <https://www.kkv.fi/paatokset/kuluttaja-asiat/useita-diaarinumeroita-4/>

¹⁴⁵ Näitä edenneitä asioita ovat esimerkiksi KKV:n diarissa olevat tapaukset KKV/571/14.08.01.08/2018, KKV/595/14.08.01.08/2018 ja KKV/622/14.08.01.08/2018.

¹⁴⁶ <https://www.kkv.fi/ajankohtaista/tiedotteet/pikaluottoja-koskevat-ryhmakanteet-etenevat-yli-1500-henkiloa-ilmoittautunut-ennakkoon-tai-pyytanyt-apua/>

¹⁴⁷ Näitä ovat esimerkiksi KKV:n diarissa olevat tapaukset KKV/1216/14.08.01.08/2020, KKV/1124/14.08.01.08/2020 ja KKV/1069/14.08.01.08/2020.

¹⁴⁸ <https://www.kkv.fi/ajankohtaista/tiedotteet/kuluttaja-asiamiehen-neuvottelut-euro24n-ja-gothian-kanssa-etenivat-vapaaehtoisiiin-hyvityksiin-ryhmakanteelle-ei-talla-eraa-tarvetta/>

ei ollut tarvetta, sillä yhtiöt ilmoittivat suostuvansa kuluttaja-asiamiehen hyvitysvaatimuksiin.¹⁴⁹

5.3 Vanhentunut / perusteeton saatava

Velkoja perii velkomuskanteella vanhentunutta saatavaa luottaen siihen, ettei velallinen osaa eikä pysty niukan tiedon pohjalta vetoamaan vanhentumiseen.

Esimerkki:

Vuonna 2020 kuluttajaneuvontaan tuli kiihtyvällä tahdilla yhteydenottoja *Yritys M:n* lähettämistä perintäkirjeistä koskien saatavia, jotka perustuivat 10–14 vuotta vanhoihin 50–150 euron pikaluottosaataviin. Velalliset eivät muistaneet ottaneensa niitä, eivätkä myöskään saaneensa muistutuskirjeitä. Saatavakanta oli siirtynyt alkuperäiseltä velkojalta *Yritys N:lle*, joka myi ne edelleen *Yritys M:lle*. Kaikilla yhtiöillä oli sama omistaja. Syksyn aikana yhteydenottoja tuli yli 400. Osassa kirjeistä *Yritys M* vaati ainoastaan velan aiemmasta perinnästä aiheutuneita perintäkuluja eikä varsinaista alkuperäistä velkaa. Monet kirjeiden saajista pitivät kirjeen vaatimuksia perusteettomina tai epäselvinä.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto tiedotti lokakuussa 2020, ettei se hyväksynyt *Yritys M:ää* perintätoiminnan harjoittajien rekisteriin. Lain mukaan perintäyhtiöt, jotka eivät ole rekisterissä, eivät saa harjoittaa vapaaehtoista perintää eli esimerkiksi lähettää maksuvaatimuksia tai sopia maksusuunnitelmasta. Aluehallintovirasto kielsikin *Yritys M:ää* harjoittamasta vapaaehtoista perintää. *Yritys M* ilmoitti tämän jälkeen lopettavansa vapaaehtoisen perinnän, mutta jatkavansa saatavien oikeudellista perintää eli perintää tuomioistuimen tai ulosoton kautta.¹⁵⁰ Kaikki yhtiön kanteet, joissa kuluttaja-asiamies avusti kuluttajaa, hylättiin. Tapauksissa *Yritys M* ei pystynyt näyttämään toteen velan syntymistä tai saatavan vanhentumisen katkaisemista. Yhtiö ehti laittaa tuhansia perusteeltaan epäilyttävää velkomuskannetta vireille. Yhtiö asetettiin konkurssiin elokuussa 2024.

5.4 Perusteettomat / epäselvät sähkösopimukset

Vuodesta 2022 lähtien Kilpailu- ja kuluttajaviraston kuluttajaneuvontaan tuli lukuisia ilmoituksia *Yritys O:n* perusteettomista velkomuskanteista. Käräjäoikeuksista saatujen tietojen mukaan velkomuskanteita oli jo vuonna 2023 yli tuhat. Kanteiden taustalla oli väitetty sähkösopimus yhtiön kanssa tai väite siitä, että aiemmin konkurssiin asetetun *Yritys P:n* sopimukset olisivat siirtyneet sille. Useissa tapauksissa kuluttajat eivät olleet missään tekemisessä *Yritys O:n* kanssa eikä velkomuskannetta ollut edeltänyt minkäänlaista yhteydenottoa yhtiön taholta. Koska yrityksen markkinointi-, sopimus- ja perintäkäytäntöihin liittyi merkittäviä ja laajamittaisia lainvastaisuuksia, kuluttaja-asiamies arvioi kanteiden olevan perusteettomia ja avusti useita kuluttajia oikeudenkäynneissä. Riitautuksen jälkeen *Yritys O* ei pystynyt esittämään luotettavaa selvitystä saatavastaan. Kaikki kanteet hylättiin. Yhtiön edustaja tuomittiin lisäksi useissa tapauksissa

¹⁴⁹ <https://www.kkv.fi/qjankohtaista/tiedotteet/pikaluottojen-ryhmakanne-kuluttaja-asiamiehen-neuvottelut-j-w-yhtioiden-ja-weststarin-kanssa-paattyivat-hyvitysten-maksamiseen/>

¹⁵⁰ <https://www.kkv.fi/qjankohtaista/tiedotteet/kasbonosta-yhteydenottoja-kiihtyvalla-tahdilla-toimi-nain-jos-sait-perintakirjeen/>

henkilökohtaiseen vastuuseen kuluttajan oikeudenkäyntikuluista. Kuluttajien harhaanjohtamista koskevien yhdenmukaisten kertomusten ja oikeudenkäynnissä esiin tulleiden seikkojen perusteella kuluttaja-asiamies teki rikosilmoituksen Yritys O:sta ja sen taustahenkilöstä.

Yritys O asetettiin konkurssiin huhtikuussa 2025. Vastaavanlaisten velkomuskanteiden vireillepano on siirtynyt sittemmin Yritys Q:n nimiin. Yritys Q väittää, että Yritys P:n saatavat olisivat siirtyneet sille. Saatavien riittäisyydestä huolimatta yritys oli perinyt niitä summaarisella haastehakemuksella.¹⁵¹

5.5 Havainnot vuoden 2021 tutkimusaineistosta tiettyjen yritysten osalta

Tutkimusaineistosta selvitettiin, kuinka paljon esiintyi edellä selostettujen yhtiöiden tai niiden nimissä summaarisina asioina vireille laitettuja tapauksia tai tapauksissa tyypillisiä sanoja ja kuinka monessa tapauksessa on annettu yksipuolinen tuomio.

Alla olevassa taulukossa selviää vuoden 2021 ratkaisujen määrät ja yksipuolisten tuomioiden osuus eri hakusanalla vaatimustekstejä ja asianosaisien nimiä tarkastellessa.

Taulukko 4. Yksipuolisten tuomioiden osuus eräiden yritysten summaarisissa velkomusasioissa

Yritys	Yksipuolisia tuomioita	Ratkaisuja yhteensä	YPTosuus
Tililuotto	1177	1406	83,7 %
Yritys L	1104	1580	69,9 %
Yritys O	260	391	66,5 %
Yritys P	545	779	70,0 %
Yritys M	125	229	54,6 %
Koko aineisto	260 907	326 061	80,0 %

5.6 Arviointia

Yleiskuva viime vuosien tapahtumista summaarisessa menettelyssä on huolta herättävä. Yritys M ja Yritys O laittoivat vuosina 2022–2024 vireille tuhansia kyseenalaisia summaarisia velkomuskanteita.¹⁵²

Sekä alkuperäisen velkojan että saatavia perineiden yhtiöiden toimintaan on liittynyt huomattavia epäselvyyksiä. Kaikki ne kanteet, joissa kuluttaja-asiamies avusti kuluttajaa, hylättiin. Oikeudenkäynneissä esiin tulleiden seikkojen takia kuluttaja-asiamiehelle oli perusteltu syy epäillä, että perinnän kohteena olevat saatavat ovat merkittävältä osin

¹⁵¹ Vastauskirjelmä asiassa KKV/1395/14.08.01.08/2022

¹⁵² Kyseenalaisten summaaristen velkomuskanteiden määrää on tiedusteltu kuluttaja-asiamiehen avustustoiminnassa ongelmallisiksi koettujen yritysten osalta käräjäoikeuksista. Lisäksi esimerkiksi Justituksen konkurssipesän velallisselvityksestä tulee esiin noin 8 000–10 000 yhtiön nostamaa velkomuskannetta, joiden perusteisiin liittyy epäilyksiä.

perusteettomia. Kiistämällä kanne olisi tullut kokonaan tai ainakin suurelta osin hylätyksi. Kuitenkin lähes kaikki velalliset ovat joko maksaneet kanteen mukaisesti tai jättäytyneet vastaamatta kanteeseen, jolloin kanne on ratkaistu yksipuolisella tuomiolla sellaisenaan velkojan hyväksi.

Yritys M asetettiin konkurssiin 5.8.2024. Hakijana oli tuomioistuinvirasto ja konkurssin perusteena olivat maksamattomat oikeudenkäyntimaksut. Tiedossa ei ole, kuinka suuri summa velallisilta ehdittiin periä ennen konkurssia ja mihin nämä varat päätyivät.

Yritys O asetettiin konkurssiin 22.4.2025. Ulosottorekisteritietojen mukaan yritys ei ole maksanut oikeudenkäyntimaksuja eikä tuomittuja oikeudenkäyntikuluja. Tiedossa ei ole, kuinka suuri summa velallisilta ehdittiin periä ennen konkurssia ja mihin nämä varat päätyivät.

5.7 Viranomaisilla on rajalliset mahdollisuudet puuttua summaarisen menettelyn väärinkäyttöön

Edellä kuvatun kaltaisia tapauksia saattaa olla samanaikaisesti vireille tuhansia. Vaikka KKV:lla on usein tieto epäselvien saatavien massaperinnästä ja hyvä näyttö sopimuksen sitomattomuutta koskevien väitteiden tueksi, sillä ei ole mahdollisuuksia tuhansien kuluttajien avustamiseen lyhyiden määräaikojen ja rajallisten resurssien vuoksi.

Esimerkiksi mainitut Yritys M ja Yritys O tuottivat kuluttajilta Kilpailu- ja kuluttajavirastolle yli 50 avustuspyyntöä, joissa osassa tehtiin avustuspäätös ja osassa annettiin tausta-apua kuluttajille ja heidän asiamiehilleen. Kuluttaja-asiamies toimi kuluttajan oikeudenkäyntiavustajana noin 35 laajassa riita-asiassa. Kaikki riitautetut kanteet hylättiin tuomiolla tai yksipuolisella tuomiolla.

Käytännössä summaarisen menettelyn väärinkäyttö perusteettomien saatavien perinnässä on sanktioitu vain oikeudenkäyntimaksujen ja -kulujen muodossa. Voimassa olevat prosessisäännökset eivät estä oikeuden väärinkäyttömahdollisuutta, kun *kantaja on maksukyvytön*. On tavallista, että epäselvyyksiä sisältävä saatavakanta siirretään maksukyvyttömälle yritykselle oikeudellista perintää varten. On myös tavallista, että saatavan perinnässä käytetään summaarista menettelyä *velan riittaisuudesta huolimatta*. Pahimmillaan tällainen kantaja voi laittaa kerrallaan tuhansia velkomuskanteita ja jatkaa kanteiden ajoa perustellusta kiistämisestä huolimatta.

Tällaisen toiminnan *tarkoituksena on painostaa* vastaajat aiheettomiin suorituksiin. Näistä tapauksista syntyy merkittävä oikeusturvaongelma yksittäisille kuluttajille ja huomattava työmäärä tuomioistumille. On tyypillistä, että tällainen yhtiö ohjaa vastaajilta tulevat suoritukset *ulosoton ulottamattomiin* esimerkiksi ulkomaiselle tilille eikä yrityksellä ole kykyä maksaa tappiutilanteessa vastapuolen oikeudenkäyntikuluja eikä oikeuskäyntimaksuja (esim. Yritys R, Yritys M, Yritys O).

Kuluttajat ovat painostukselle erityisen alttiita, koska harva kuluttaja selviää itsenäisesti oikeudenkäynnistä eikä kuluttajalle ole taloudellisesti mielekää hankkia maksullista oikeusapua, kun kantaja on todennäköisesti maksukyvytön. Oikeudenkäynnin lopputuloksesta riippumatta, kuluttaja tulee kärsimään asiassa taloudellisen tappion. Kantajan kokonaisvaatimusten ollessa muutamia satoja euroja, on järkevämpää maksaa vaadittu summa kuin ryhtyä lopputulokseltaan epävarmaan oikeudenkäyntiin, josta aiheutuu varmuudella kuluja, vaivaa, ja henkistä kuormaa. Näissä tilanteissa huomattava osa kanteen peruutuksista johtuu oletettavasti siitä, että velallinen maksaa tarkoituksenmukaisuussyistä velkomuskanteen mukaisesti, vaikka hän pitää velkaa

perusteettomana.¹⁵³ On syytä olettaa, että tämä on myös asiantuntijoiden ohje tässä tilanteessa. Todellinen syy maksulle ja tästä seuraavalle kanteiden sillensä jäämiselle ei näy tuomioistuinten tilastoista. Edellä kuvatut *painostusluonteiset velkomuskanteet* ovat yleisiä.

Kun vireille on laitettu satoja kyseenalaisia suppeita haastehakemuksia, kuluttaja-asiamies ei voi vähillä resursseillaan avustaa kaikkia velallisia. Lopputulos on näissä tilanteissa riippuvainen vastaajan kyvystä vedota oikeisiin seikkoihin ja näyttää ne toteen.

Perustelluista syistä KKV ohjasi kuluttajia vastustamaan *Yritys M*¹⁵⁴ ja *Yritys O*¹⁵⁵ vaatimuksia sillä oletuksella, että pelkkä asian kiistäminen riittäisi kanteen perumiseen. Näin ei kuitenkaan ollut edes niissä tilanteissa, joissa kuluttaja-asiamies ilmoittautui asiamieheksi. Tapauksissa täysimittaiset oikeudenkäynnit ovat sitoneet huomattavan paljon kuluttaja-asiamiehen resursseja. Koska kanteita ajettiin heikoin perustein, yhtiöt hävisivät kaikki oikeudenkäynnit, mutta niillä ei ollut kykyä maksaa niiden korvattavaksi tuomittuja oikeudenkäyntikuluja.

KKV:n riitauttamista koskevan ohjeistuksen vuoksi useat kuluttajat tulivat laajan riita-asian asianosaiseksi. Tämän vuoksi KKV katsoi velvollisuudeksi avustaa heitä oikeudenkäynneissä. Tilanne oli hankala, sillä jutut olivat rakenteeltaan erilaisia ja vaativat paljon työtä. Ne sisälsivät myös useita näyttö- ja oikeuskysymyksiä: *Asian soikeminen* ei ole varattomalle kantajalle riski – päinvastoin se näyttää jopa kuuluvan osaksi strategiaa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että perusteettomien saatavien perintää esiintyy paljon ja se työllistää paljon kuluttaja-asiamiestä.

On pääteltävissä, että eräät yritykset käyttävät velallisten korkeaa oikeudenkäyntikynnystä hyväkseen. Velkoja voi luottaa siihen, ettei velallinen ymmärrä, osaa tai uskalla velkomuskannetta riitauttaa, vaikka se olisi kokonaan tai osin perusteeton. Toistuvasti esiintyy tilanteita, joissa KKV valvontatietojensa perusteella epäilee sen tietoon saatettujen velkomuskanteiden perusteettomuutta. Useissa tapauksissa KKV on pystynyt tuomioiden avulla osoittamaan tämän, mutta tässä vaiheessa lukuisat vastaavassa tilanteessa olleet kuluttajat ovat jo maksaneet aiheetta tai heidät on tuomittu maksamaan perusteettomat saatavat. Oletusta laajamittaisesta summaarisen menettelyn väärinkäytöstä tukee mm. Velallisten tuki ry:n ja sen kanssa yhteistyössä toimivien lakiasiaintoimistojen lukuisat menestyksellä ajetut takaisinsaantikanteet yksipuolisen tuomion muuttamiseksi.

Velallisten tilannetta vaikeuttaa edelleen se, että perusteettomia saatavia perivät yritykset ovat usein varattomia ns. lyhyen elinkaaren yhtiöitä, joille

¹⁵³ Se, että velallinen pitää saatavaa perusteettomana, mutta silti maksaa vaaditun summan kanteen mukaisesti, on yksi osoitus summaarisen menettelyn väärinkäytön synnyttämästä kuluttajahaitasta. Valitettavasti käytössä ollut tuomiorekisteriaineisto ei ollut kuitenkaan siinä määrin kattava ja laadukas, että siitä olisi voitu laskea luotettavasti menettelyn väärinkäytön rahallista arvoa tai arvioida sen muuta määrällistä merkitystä.

¹⁵⁴ Ks. esim. Kasbonon lähettämistä perintäkirjeistä lukuisia yhteydenottoja – katso toimintaohjeet, tiedote 2020; Kasbonosta yhteydenottoja kiihtyvällä tahdilla – toimi näin, jos sait perintäkirjeen, tiedote 2020; Ks. myös Kasbonon perinnästä edelleen paljon yhteydenottoja, tiedote 2022

¹⁵⁵ Ks. esim. Sähköyhtiö 365 Hankinta lähettää kuluttajille aiheettomia laskuja, tiedote 2021; Ks. myös myöhempi tiedote Sähköyhtiö 365 Hankinta lähettää edelleen aiheettomia laskuja, tiedote 2022.

oikeudenkäyntikuluriskillä ei ole merkitystä. Nämä yritykset ohjaavat velallisilta tulevat suoritukset ulosoton ulottumattomiin ja jättävät maksamatta oikeudenkäyntimaksut ja vastapuolen oikeudenkäyntikulut. Tässä tilanteessa kanteen riitautus ei ole velalliselle taloudellisesti kannattavaa, vaikka velallinen voittaisi jutun. On järkevämpää maksaa muutama sata euroa kuin ottaa oikeudenkäynnistä seuraava riski. Asiasta on useita esimerkkejä.

Kärjistäen voidaan sanoa, että kuluttajansuoja vuotaa tuomioistuinten kautta. Kun velkoja saa suorituksen viimeistään summaarisen menettelyn avulla perintä- ja oikeudenkäyntikuluneen, kannattaa sen jatkaa perusteettomia saatavia synnyttävää lainvastaista toimintaansa. Kuluttajien oikeussuojaongelmat heijastuvat yritysten haluun noudattaa lakia sopimussuhteessa.

Kuluttaja-asiamiehen avustustoiminnassa tietoon tulevat vain kaikkein vakavimmat tapaukset. Resurssipulan vuoksi kaikkiin kuluttajien avustuspyyntöihin ei voida vastata. Heille ja heidän asiamiehilleen pyritään kuitenkin antamaan neuvontaa. On perusteltua kysyä, miten merkittäviä summaarisiin velkomusasioihin liittyvät epäkohdat ovat, ja mitä niiden suhteen voitaisiin tehdä. Seuraavassa esitetään tutkimuksen keskeiset johtopäätökset ja suositukset.

6 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA HAVAINTOJA

Avustaessaan kuluttajia yleisissä tuomioistuimissa kuluttaja-asiamies on havainnut, että lähes kaikki velkomuskanteet laitetaan vireille suppealla haastehakemuksella summaarisina velkomusasioina, vaikka kantaja tietäisi, ettei saatava ole OK 5 luvun 3 §:ssä tarkoittamalla tavalla selvä ja riidaton. Käräjäoikeuksien mahdollisuudet havaita perusteettomia vaatimuksia ovat haastehakemuksen suppeuden vuoksi puutteelliset. Asian riitaisuutta ei juuri ole mahdollista tutkia suppean haastehakemuksen perusteella, vaan käräjäoikeuden on luotettava kantajavelkojan tekemään ilmoitukseen asian riidattomuudesta.¹⁵⁶

Summaarinen haastehakemus on usein niin pelkistetty ja vähän tietoa sisältävä, että velallisen on erittäin vaikeaa, ellei jopa mahdotonta ottaa sen perusteella kantaa vaatimusten oikeellisuuteen. Vaatimusten oikeellisuuden selvittäminen edellyttää vastaajalta kanteen riitauttamista, mikä aiheuttaa hänelle merkittävän kulusriskin. Käytännössä pelkkä lisäselvityksen pyytäminen voi johtaa siihen, että velkoja siirtää asian asianajajan tms. hoitoon. Tämän seurauksena kantajan *oikeudenkäyntikuluvaahtimus* paisuu tilanteeseen nähden kohtuuttoman korkeaksi.¹⁵⁷

Näyttää siltä, että useat haastehakemukset ovat olleet niin yksilöimättömiä, etteivät ne ole täyttäneet edes lain minimivaatimuksia. Nykyinen *oikeudenkäymiskaari* mitä ilmeisimmin osaltaan mahdollistaa järjestelmän vinoutumisen kantajien eduksi ja vaikeuttaa summaaristen velkomusasioiden perusteiden yksilöintiä. Näin ollen oikeudenkäymiskaaren soveltaminen saattaa näiltä osin heikentää kuluttajavastaajien mahdollisuuksia päästä oikeuksiinsa.

Summaarinen menettely on *prosessina* kantajalle helppo, halpa ja varma: Haastehakemus toimitetaan yleisimmin konekielisesti suoraan käräjäoikeuden järjestelmään ja siinä tulee mainita vain ne seikat, joihin vaatimus välittömästi perustuu. Tuomioistuinmaksu on kantajalle satoja euroja pienempi kuin laajassa riita-asiassa. Vaikka vastaaja riitauttaisikin asian, tuomioistuinmaksu on suppealla haastehakemuksella vireille pannussa asiassa vain noin puolet laajalla haastehakemuksella vireille pannusta asiasta perittävästä tuomioistuinmaksusta.

Tilastot osoittavat, että vastaajat riitauttavat vaatimuksia vain harvoin. Riitaisen tai epäselvän asian panemista vireille suppealla haastehakemuksella ei ole sanktioitu. Velkoja voi halutessaan myös peruuttaa haastehakemuksen, jos velkoja havaitsee, ettei asian käsittelyä ole syytä jatkaa normaalissa riita-asian käsittelyjärjestyksessä velallisen esittämän vastustuksen takia.¹⁵⁸ *Kannustimet* näyttävät toimivan kantajien eduksi.

Todettakoon myös, että vastaajan hakiessa yksipuoliseen tuomioon muutosta käräjäoikeudesta OK 12 luvun 15 §:n mukaisella takaisinsaantikanteella, tästä velalliselle aiheutuva oikeudenkäyntimaksu on täysimääräinen riita-asian oikeudenkäyntimaksu (610 € vuonna 2025). Tämä summaariseen asiaan nähden liki kaksi kertaa korkeampi

¹⁵⁶ Lausunto oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista KKV/1075/03.02/2024, s. 2

¹⁵⁷ Lausunto oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista KKV/1075/03.02/2024, s. 5.

¹⁵⁸ Käytännössä ainoana seurauksena 70 euron oikeudenkäyntimaksu, sillä tässä tilanteessa velallinen vaatii harvoin oikeudenkäyntikuluaan.

oikeudenkäyntimaksu hillitsee ja ohjaa osaltaan vastaajaa välttämään saamansa yksipuolisen tuomion riitauttamista.

Kriittisesti voidaan todeta, että kantajalla on kannustimet esittää summaarisessa menettelyssä myös riitaisiksi tietämiään, epäselviä ja perusteettomia vaatimuksia ja hyödyntää summaarista velkomusprosessia kuluttajien oikeussuojan kustannuksella.¹⁵⁹ Kuluttaja-asiamiehen avustustoiminnassa on havaittu, että *painostusluonteiset velkomuskanteet* ovat yleisiä. Näin ollen summaarisen menettelyn edellytysten ja väärinkäytön seuraamusten riittämätön määrittely ei tue oikeusturvan tasapuolista ja yhdenmukaista toteutumista kantajien ja vastaajien välillä.

Summaarinen menettely sisältää kuluttajan kannalta olennaisia ongelmia ja huomattavia riskejä. Haasteita aiheuttaa se, että markkinoilla on lukuisia *toimijoita*, jotka pyrkivät toimimaan oikeudellisesti perustellun ja täysin perusteettoman välillä olevan harmaalla vyöhykkeellä, esimerkiksi kiertäen pakottavia säännöksiä sopimusjärjestelyillä tai sääntelemättömäksi palveluksi muotoilemalla.¹⁶⁰ Esimerkiksi todelliseen vuosikorkoon kuuluvat kustannukset saatetaan naamioida palvelumaksuiksi.

Kuluttajariidoissa kanteen nostamisesta ja kanteen riitautuksesta syntyvä *kuluriski* ei useinkaan ole järkevässä suhteessa riidan kohteena olevaan taloudelliseen intressiin. Vastapuolen oikeudenkäyntikuluista aiheutuva vaikeasti ennakoitava riski haittaa oikeussuojan hakemista. Tämän lisäksi yksityisen oikeusavun kalleus, julkisen oikeusavun saamisen vaikeus ja oikeusturvavakuutuksissa olevat rajoitukset heikentävät kuluttajien mahdollisuuksia oikeudenkäynteihin. Yritykset käyttävät kuluttajien korkeaa oikeudenkäyntikynnystä hyväkseen. Yritykset voivat luottaa siihen, ettei kuluttaja vie kantajana taloudelliselta intressiltään vähäisiä riitoja tuomioistuimen ratkaistavaksi. Lisäksi yritykset voivat luottaa siihen, etteivät kuluttajat vastaajina ymmärrä, kykene tai uskalla riitauttaa perusteetontakaan kannetta. Tällä on vaikutusta yritysten halun noudattaa lakia sopimussuhteissa.¹⁶¹

Edellä mainittuja kuluttajavelallisten oikeudellisessa perinnässä kohtaamia haasteita kuten oikeudenkäynnin kuluriskiä, heikkoja mahdollisuuksia riitauttamiseen ja summaarisen menettelyn väärinkäyttöä voidaan tasapainottaa *pienriitamenettelyä* kehittämällä. Se on yksinkertainen kuluttajille suunnattu ja kuluriskiä rajaava oikeudellinen menettely. Se laskisi kuluttajien kynnystä oikeudenkäyntiin. Siten se olisi myös tehokas keino vähentää perusteettomien kanteiden vireillepanoa, sillä riitautuksen todennäköisyys saa velkojan harkitsemaan kanteen nostamisen järkevyyttä. Suomen siviiliprosessioikeudessa ei ole toistaiseksi säädetty kyseisestä vähäisiä vaatimuksia koskevasta ns. small claims -menettelystä.¹⁶²

Nykyisessä summaarisessa menettelyssä heikompi osapuoli kuluttajavelallinen vastaajana ei saa erityistä turvaa. Jos hän vastustaa summaarisen riita-asian prosessissa vireille pantua suppeaa kannetta, asiaa aletaan käsitellä yleisessä riita-asian käsittelystä säädettyssä järjestyksessä riippumatta rahamääräisen vaatimuksen suuruudesta. Kun summaarinen riita-asia muuttuu riitaiseksi, asiassa sovelletaan oikeudenkäyntikulujen

¹⁵⁹ Lausunto oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista KKV/1075/03.02/2024, s. 2-3.

¹⁶⁰ Savola 2016, s. 75.

¹⁶¹ Lausunto oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista KKV/1075/03.02/2024, s. 2.

¹⁶² Suokas 2022, s.25.

korvaamiseen riita-asioissa yleisesti sovellettavia säännöksiä. Tällöin prosessi edellyttää asianosaiselta vastaavanlaista osaamista ja taloudellisia resursseja kuin yleinen siviiliprosessi. Tämä koskee myös asianosaisen mahdollista tarvetta oikeudelliseen avustajaan.¹⁶³

Mitä tulee summaaristen asioiden lainkäyttöön, yleinen johtopäätös on, että oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n mukainen summaarisia velkomuksia koskeva lainkäyttö tulee säilyttää tuomioistuimilla. Sekä periaatteellisesti että velallisten oikeusturvan kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että lainkäyttö, mistä täytäntöönpanoperusteen vahvistamisessa summaarisissakin asioissa on kysymys, pidetään sekä muodollisesti että tosiasiallisesti selvästi erotettuna täytäntöönpanosta.¹⁶⁴

Jos summaaristen asioiden käsittely siirrettäisiin ulosottoviranomaiselle, riskinä olisi, että ulosotossa täytäntöönpanoperusteen vahvistamisen yhteydessä tarkistettaisiin kaavamaisesti vain, ettei velallinen ole vastustanut velkojan vaatimusta. Tämän jälkeen asia siirtyisi automaattisesti täytäntöönpanotavaksi. Velallisen oikeusturva edellyttää kuitenkin monipuolisempaa arviointia. Velallisen oikeussuojan kannalta olennaista on myös sen kontrollointi, ettei velkojan vaatimus ole laissa tarkoitettulla tavalla selvästi perusteeton. Tästä valvonnasta lainkäyttäjän on huolehdittava riippumatta siitä, pysytteleekö velallinen passiivisena.¹⁶⁵

Lisäksi summaarisiin asioihin kuuluva lainkäyttäjän velvollisuus tutkia oma-aloitteisesti vaatimuksen oikeellisuus velallisen passiivisuudesta huolimatta on selvästi laajempi kuin vaatimuksen perusteettomuuden tutkimus. EU-oikeudesta ja sitä koskevasta EU-tuomioistuimen vakiintuneesta tulkintakäytännöstä seuraa, että kansallisella tuomioistuimella on velvollisuus viran puolesta arvioida kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY soveltamisalaan kuuluvan sopimusehdon kohtuuttomuutta (ks. KKO:2015:60, KKO:2016:73). Tällöin on usein kyse massaluonteisista kulutusluottosopimuksista, joihin perustuvassa perinnässä velkoja tyypillisesti turvautuu summaariseen velkomusprosessiin. Jo nykyisillä resursseilla tuomioistuimilla on haasteita siihen, että suuresta summaaristen asioiden massasta kyettäisiin poimimaan ne asiat, jotka edellyttävät tuomioistuimen viran puolesta tehtävää tutkintaa. Direktiivin 93/13/ETY edellyttämä kohtuuttomuusarvioinnin tekeminen on sellaisenaankin vaativa lainkäyttötehtävä.¹⁶⁶

¹⁶³ Suokas 2022, s.26–27.

¹⁶⁴ Lausunto oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista KKV/1075/03.02/2024, s. 3.

¹⁶⁵ Lausunto oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista KKV/1075/03.02/2024, s. 3.

¹⁶⁶ Lausunto oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista KKV/1075/03.02/2024, s. 3–4.

7 SUOSITUKSIA KULUTTAJIEN ASEMAN PARANTAMISEKSI

Seuraavat suositukset perustuvat yleisesti edellä esitetyille johtopäätöksille ja huomioille sekä tehdylle analyysille. Joiltakin osin viitataan kuluttaja-asiamiehen aiempiin kannanottoihin kuluttajavelallisen aseman parantamiseksi summaarisessa velkomusmenettelyssä. Tehty tutkimus vahvistaa näitä aiemmin esitettyjä toimenpide-ehdotuksia ja suosituksia. Johtopäätöksiä ja suosituksia tukevat myös raportissa viitatu KKV:n ulkopuolisten tahojen tutkimukset ja tutkimuksessa käsitellyt oikeustapaukset ja oikeuslähteet sekä kuluttaja-asiamiehen avustustoiminnassa saadut kokemukset summaarisen velkomusmenettelyn käyttämisestä riitaisten, perusteettomien ja epäselvien saatavien perimisessä.

1. Oikeudenkäymiskaaren ja muiden säädösten tarkentaminen kuluttajasaatavien perusteiden selventämiseksi

Summaarisessa menettelyssä kuluttajavastaajien asemaa voitaisiin parantaa säätämällä yleinen velvollisuus yksilöidä ja velvollisuus todentaa *saatavien perusteet* tarkemmin.¹⁶⁷ Kuluttajien vastaamista haastehakemuksiin helpottaisi, kun heillä olisi tiedossaan yksityiskohtaisempi selostus perittävän saatavan sisällöstä. Kuluttajien parempi tietoisuus saatavien sisällöstä, oikeudellisista perusteista ja vanhentumisesta voisi rajoittaa myös kuluttajiin kohdistuvaa summaarisen menettelyn väärinkäyttöä. Vaatimusten perustana olevan sopimussuhteen ja väitetyn laiminlyönnin tarkka yksilöinti ja saatavan erittely sekä kuluttajavastaajan kuluvastuun sääntely säädösten tasolla kuluttajan pyytäessä kantajaa todentamaan saatava, parantaisi kuluttajien asemaa summaarisessa menettelyssä.

Vanhentunutta tai muusta syystä lakannutta perusteetonta saatavaa ei saa periä. Tämän kiellon tehostamiseksi ja jotta saatava ja perintäkulut voitaisiin katsoa selviksi ja riidattomiksi, kantajalle tulisi vanhempien saatavien osalta, joissa vanhentumisen voidaan epäillä jo tapahtuneen (yli kolme vuotta kuluttajasaatavan erääntymisestä), säätää kanteen tutkimatta jättämisen uhalla velvollisuus tuoda haastehakemuksessa selkeästi esille, miten ja milloin saatavan vanhentuminen on katkaistu. Avainasemassa ovat oikeudellista perintää ammatikseen suorittavat tahot, joiden tulee toiminnassaan noudattaa tiukasti lakia ja katsoa myös velallisen etua.

2. Summaarisen menettelyn väärinkäyttöä osoittavan kriteeristön muodostaminen ja sanktiointi

Summaarisen menettelyn oletus on, että asia on riidaton. Tulisi olla mahdollista määrätä jonkinlainen *menettämisseuraamus* velkojalle, jos osoittautuu, että kuluttajasaatava ei olekaan selvä ja riidaton, vaan järjestelmää yritetään väärinkäyttää. Tulisi määritellä tietoisien tai strategisten väärinkäytön tunnusmerkit. Esimerkkinä tilanne, jossa velallinen on esittänyt perustellun kiistämisen jo ennen haastehakemusta ja siitä huolimatta kantaja vaatii vastaajalta maksua summaarisella haastehakemuksella.

3. Perinnän valvonnan ulottaminen myös oikeudelliseen perintään

Lainsäädännön mahdollistama vapaaehtoisen perinnän kieltäminen lainvastaisten toimintatapojen vuoksi ei estä summaarisen menettelyn väärinkäyttöä. Vaikka Aluehallintovirasto olisi kieltänyt perintätoimistoa harjoittamasta perintälain mukaista

¹⁶⁷ Pirkanmaan käräjäoikeus L 758/2022/983, ratkaisunumero 1006 8831, 14.11.2022

vapaaehtoista perintä, kiello ei estä samaa perintätoimistoa harjoittamasta oikeudellista perintää. Oikeudellinen perintä on vastaajavelalliselle paljon merkityksellisempää ja vahingollisempaa kuin vapaaehtoinen perintä. Tuomioistuimen antama yksipuolinen tuomio on ulosoton täytäntöönpanoperuste ilman lainvoimaakin ja yksipuolisesta tuomiosta seuraa pääsääntöisesti myös maksuhäiriömerkintä luottotietorekisteriin.

Tulisi selvittää, millä ratkaisulla kuluttajavelallisten asemaa voitaisiin vahvistaa oikeudellisessa perinnässä. Voisi selvittää, mitä toimivaltuuksia, keinoja ja tehtäviä kuluttaja-asiamiehelle ja aluehallintovirastoille voitaisiin osoittaa kuluttajien oikeuksien parantamiseksi oikeudellisessa perinnässä.

4. Vastaajan oikeudenkäyntikuluriskin madaltaminen; kulukatto ja oikeusturvavakuutusten kehittäminen; vastaajan takaisinsaantikanteen oikeudenkäyntimaksun alentaminen

Erityisesti vastapuolen oikeudenkäyntikuluista aiheutuva vaikeasti ennakoitava riski estää kuluttajavastaajan näkemyksen mukaan perusteettoman velkomuskanteen riitautuksen.

Summaarisissa velkomuksissa vastaajalla tulisi olla mahdollisuus pyytää kantajalta selvitys vaatimuksen perusteista (oikeustositseikat) ilman, että siitä aiheutuu *kohtuuton kuluriski*. Kun kantaja väittää asiaa selväksi ja riidattomaksi, tulisi kanteen perusteiden tarkempi selvittäminen tapahtua kantajan toimesta vaivattomasti ja vähin kuluin.¹⁶⁸

KKV kannattaa *kulukaton* asettamista ns. summaarisille riita-asioille, joissa kantaja ilmoittaa asian lähtökohtaisesti selväksi ja riidattomaksi ja joissa kantajan saatava on arvoltaan vähäinen. KKV kannattaa myös sitä, että *oikeusturvavakuutuksia* kehitettäisiin siten, että ne huomioisivat paremmin kuluttajan perustellun intressin oikeudenkäyntiin myös vastapuolen oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuuden osalta.¹⁶⁹

Vastaajien oikeusturvaa ja oikeuksien toteutumista edistäisi, jos takaisinsaantiasian oikeudenkäyntimaksua (nyt 610 €) tarkistettaisiin edes samaan, mikä on vastaajan kärjäoikeuskäsittelyn aikana riitauttaman summaarisen asian oikeudenkäyntimaksu eli 310 € vuonna 2025.

5. Maksukyvyttömän kantajan toimintaan vaikuttaminen

Koska maksukyvyttömien yritysten painostusluonteiset velkomuskanteet ovat yleisiä, KKV ehdottaa, että lainsäädäntöä muutettaisiin siten, että kantaja veloitettaisiin vastaajan vaatimuksesta asettamaan *oikeudenkäyntikulujen varalta vakuus*. Lisäksi tulisi harkita, että kantajilta perittäisiin *oikeudenkäyntimaksut etukäteen*. Oikeudenkäyntikuluille asetettava vakuus ja ennakolta perittävä oikeudenkäyntimaksu olisivat tehokkaita keinoja hillitsemään perusteettomien kanteiden vireille panoa ja ajoa.¹⁷⁰

6. Sopimusehtojen kohtuuttomuuden laajempi huomioiminen viran puolesta tuomioistuimissa

Aiemmassa lausunnossaan lakivaliokunnalle kuluttajaluottosopimuksia koskevien säännösten muuttamisesta KKV katsoi, että tuomioistuinten tulisi *viran puolesta* ja

¹⁶⁸ Lausunto oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista KKV/1075/03.02/2024, s. 5.

¹⁶⁹ Lausunto oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista KKV/1075/03.02/2024, s. 5–6.

¹⁷⁰ Lausunto oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista KKV/1075/03.02/2024, s. 6.

sopimusehtojen selkeydestä riippumatta voida puuttua luottojen kohtuuttomiin hintaehtoihin. Heikoimmassa asemassa olevien kuluttajien passiivisuus velan perintävaiheessa sekä oikeudenkäyntikuluriski aiheuttavat sen, että kuluttajat eivät pääse tällä hetkellä oikeuksiinsa niiltä osin kuin kohtuuttomia luottokustannuksia voitaisiin kohtuullistaa velallisen riitautuksen perusteella. Se, että kuluttaja voi velan perinnän edettyä oikeudelliseen perintään vaatia tuomioistuimessa *luottokustannusten kohtuullistamista*, ei auta heikoimmassa asemassa olevia velallisia, jotka eivät jaksakaan reagoida järjestelmän edellyttämällä tavalla. Oikeudenkäyntikuluriski on muidenkin velallisten kohdalla merkityksellinen tosiasiallinen rajoite sille, että velallinen uskaltaa riitauttaa häneen kohdistetun vaatimuksen tuomioistuimessa.

Lisäksi liian avoin sääntely tutkinto-oikeuden käytöstä ja haastehakemusten sisällöstä voi jättää yksittäistapauksessa oikeuksiin pääsyn määrittymään pitkälti ratkaisijoiden aktiivisuuden varaan. Tuomioistuimen tutkintavelvollisuuden laajentamista koskevassa lainvalmistelussa olisi välttämätöntä kiinnittää huomio ratkaisijoiden tosiasiallisiin mahdollisuuksiin arvioida vaatimusten hyväksyttävyyttä.¹⁷¹

7. Tiedonvaihdon tiivistäminen ja ennakkoratkaisujen hakeminen ja asioiden jädäyttämisen ennakkoratkaisuun hakemisen ajaksi

Kuluttajaviranomaisen ja tuomioistuinten *tiedonvaihtoa kuluttajaoikeudellisissa asioissa* voisi tiivistää. Käräjäoikeuksissa voitaisiin myös vahvemmin keskittää lainkäyttöhenkilökunnan työpanosta pilottitapauksiin, joiden pohjalta voitaisiin laatia ohjeistusta. Kuluttajaviranomaisten ja mahdollisesti myös tuomioistuinten tulisi tiedottaa laajemmin oikeuskäytännön kehityksestä, jotta vähennettäisiin kantajan kiusausta väärinkäyttää summaarista menettelyä.¹⁷²

Kuluttajariidat ovat usein taloudelliselta intressiltään pienehköjä ja sisällöltään samankaltaisia. Näissä tilanteissa ennakkopäätösten merkitys korostuu laajoja kuluttajaryhmiä koskevien riitojen ratkaisukeinona. Oikeudenkäymiskaaren 15.4.2025 voimaan tulleet uudet säännökset antavat paremmat mahdollisuuden ennakkopäätösten antamiseen. Tuomioistuinten tulisi priorisoida edellä kuvattuja ennakkopäätöstyyppisten juttujen käsittelyä. On siksi tärkeää, että tuomioistuimet löytävät ja ottavat ennakkotapaukset nopeasti ratkaistavaksi. Ennakkopäätösarvoa sisältävät tapaukset tulevat esiin esimerkiksi silloin, kun vastaaja riitauttaa velkomuskanteen kuluttaja-asiamiehen tuella. Samalla kun tuomioistuin käsittelee ennakkotapausta, käsittely muissa vastaavissa jutuissa tulisi voida laittaa viran puolesta lepäämään sekä kyseisessä että muissa tuomioistuimissa. Tämä edellyttää sitä, että summaarisia velkomuskanteita käsittelevät käräjäoikeudet vaihtavat tietoja keskenään. Samanlaisten juttujen koordinoitu käsittely tuomioistuimissa ehkäisee väärinkäytöksiä ja edistää oikeuskäytännön yhdenmukaisuutta.

8. Pienriitamenettelyn kehittäminen

Yksi tapa parantaa kuluttajavelallisten oikeusasemaa olisi *pienriitamenettelyn* kehittäminen. Toistaiseksi siitä ei ole säädöksiä Suomessa. Pienriitamenettely soveltuu hyvin yksittäisiin kuluttajariitoihin (esitysluonnoksissa intressi max. 5000 €). Se on kuluttajille suunnattu yksinkertainen ja kuluriskiä rajaava menettely, jossa tuomioistuimelle on annettu tavanomaista siviiliprosessia laajemmat prosessinohjausvaltuudet neuvoa

¹⁷¹ Sarasoja 2017, s. 62.

¹⁷² Savola 2016, s. 74–75.

vastaajaa. Pienriitamenettely laskisi kuluttajien oikeudenkäyntikynnystä. Se olisi myös tehokas keino vähentää perusteettomien kanteiden vireillepanoa, sillä riitautuksen todennäköisyys saa velkojan harkitsemaan kanteen nostamisen järkevyyttä. KKV kannattaa sitä, että riitautetut summaariset asiat käsiteltäisiin pienriitamenettelyssä ja pitää siten tärkeänä pienriitamenettelyn mahdollisimman nopeaa käyttöönottoa.¹⁷³

9. Oikeudellisten periaatteiden ja sääntöjen kehittäminen kuluttajien asemaa tasapainottaen

Olisi perusteltua eriyttää kuluttajaprosessioikeus yleisestä prosessijärjestelmästä, joka pohjautuu tasavahvojen osapuolten kontradiktorseen oikeudenkäyntiin. Tavoitteena tällöin olisi access to justice: yhtäältä turvataan prosessioikeudella kuluttajien käytännön mahdollisuudet toteuttaa aineellisiin normeihin perustuvat oikeutensa, ja toisaalta estetään prosessioikeuden väärinkäyttö kuluttajien aineellisten oikeuksien mitätöimiseksi.¹⁷⁴

¹⁷³ Lausunto oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista KKV/1075/03.02/2024, s. 4–5.

¹⁷⁴ Ks. myös Rudanko 2016, s. 905.

LÄHTEET

- Arviointimuistio pikaluottosääntelyn kehittämisvaihtoehdoista. OM 16/41/2016.
https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/d31aeb71-63a2-4003-9876-b0c0591699b9/65db22e5-fe65-477e-84c6-c226b451def0/MUISTIO_20170515224500.pdf
- Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muuttamiseksi 230/2018 vp. (HE 230/2018 vp).
- Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain, korkolain 2 §:n, saatavien perinnästä annetun lain 3 §:n sekä oikeudenkäymiskaaren 5 ja 12 luvun muuttamisesta, luonnos.
- Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain, kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain 13 §:n ja oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n muuttamisesta (HE 218/2022 vp).
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikaisesta muuttamisesta (HE 53/2020).
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikaisesta muuttamisesta (HE 234/2020).
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta (HE 190/2017).
- Kasbono Oy ei saa harjoittaa vapaaehtoista perintätoimintaa – lue toimintaohjeet, jos sait kirjeen yritykseltä. 23.3.2022. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/kasbono-oy-ei-saa-harjoittaa-vapaaehtoista-perintatoimintaa-lue-toimintaohjeet-jos-sait-kirjeen-yritykselta?publisherId=69818103&releasId=69935895>
- Kasbonon lähettämistä perintäkirjeistä lukuisia yhteydenottoja – katso toimintaohjeet. Tiedote KKV 20.10.2020. <https://www.kkv.fi/ajankohtaista/tiedotteet/kasbonon-lahettamista-perintakirjeista-lukuisia-yhteydenottoja-katso-toimintaohjeet/>
- Kasbonon perinnästä edelleen paljon yhteydenottoja. Tiedote KKV 8.4.2022. <https://www.kkv.fi/ajankohtaista/tiedotteet/kasbonon-perinnasta-edelleen-paljon-yhteydenottoja/>
- Kasbonosta yhteydenottoja kiihtyvällä tahdilla – toimi näin, jos sait perintäkirjeen. Tiedote KKV 25.8.2020. <https://www.kkv.fi/ajankohtaista/tiedotteet/kasbonosta-yhteydenottoja-kiihtyvalla-tahdilla-toimi-nain-jos-sait-perintakirjeen/>
- Kuluttaja-asiamiehen aloite kuluttajaluottolainsäädännön muuttamiseksi sekä kohtuuttomia sopimusehtoja koskevan sääntelyn tarkistamiseksi. Aloite oikeusministeriölle 23.9.2016.
<https://web.archive.org/web/20190609104150/https://www.kkv.fi/ratkaisut-ja-julkaisut/aloitteet-lausunnot-ja-kannanotot/2016/kuluttaja-asiamiehen-aloite-kuluttajaluottolainsaadannon-muuttamiseksi-seka-kohtuuttomia-sopimusehtoja-koskevan-saantelyn-tarkistamiseksi/>
- Kuluttaja-asiamiehen blogi <https://kuluttaja-asiamies.fi/2019/04/03/ratkaiseeko-uusi-pikaluottojen-20-n-korkokatto-velkaantumisongelmat/>

Kulutusluottoihin liittyvän lainsäädännön uudistaminen. Lausuntopalvelu.

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/ParticipationNonJsShowReport?proposalId=e8b6b442-6de4-451c-b62c-956c1fe55e80>

Kulutusluottoihin liittyvän lainsäädännön uudistaminen. Lausuntotiivistelmä. Mietintöjä ja lausuntoja. Oikeusministeriö 45/2018.

Lappalainen, Juha – Hupli, Tuomas, Summaariset prosessit ja muut erityiset prosessilajit, s. 1259–1260 teoksessa Frände, Dan – Helenius, Dan – Hietanen-Kunwald, Petra – Hupli, Tuomas – Koulu, Risto – Lappalainen, Juha – Lindfors, Heidi – Niemi, Johanna – Rautio, Jaakko – Saranpää, Timo – Turunen, Santtu – Virolainen, Jyrki – Vuorenpää, Mikko, Prosessioikeus. Alma Talent 2017a.

Lappalainen, Juha – Hupli, Tuomas, Summaariset prosessit osana OK 5 lukua, s. 1261–1263 teoksessa Frände, Dan – Helenius, Dan – Hietanen-Kunwald, Petra – Hupli, Tuomas – Koulu, Risto – Lappalainen, Juha – Lindfors, Heidi – Niemi, Johanna – Rautio, Jaakko – Saranpää, Timo – Turunen, Santtu – Virolainen, Jyrki – Vuorenpää, Mikko, Prosessioikeus. Alma Talent 2017. (Lappalainen – Hupli 2017b).

Oikeudenkäyntikulut riita-asioissa. Arviomuistio. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2021:16. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163083>

Riidattomien velkomusasioiden käsittelyn kehittäminen. Oikeusministeriön työryhmämietintö 2006:15. (OM 2006:15).

Rudanko, Matti: Kohti kuluttajaprosessioikeutta – kuluttajaluottojen korot ja tuomioistuimen tutkimisvalta. Lakimies 6/2016, s. 879–906.

Sarasoja, Laura: Menettelyn roolipelit – Tutkimus vastaaja–velallisen oikeuksiin pääsystä summaarisissa velkomusasioissa. Helsingin yliopisto Oikeustieteellinen tiedekunta, pro gradu 30.10.2017.

Savola, Pekka: Hylätään selvästi perusteettomana – Tuomioistuimen tutkimisvallasta erityisesti kuluttaja-asioissa. Lakimies 1/2016 s. 53–76.

Siro, Jukka – Aaltonen, Mikko: Riita-asiat tuomioistuimissa 2000-luvulla. Lakimies 6/2019, s. 758–782.

Summaaristen riita-asioiden käsittelyn kehittäminen. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita. OMSO 52/2014.

Suokas, Lauri: Summaarisen riita-asian prosessi ja ratkaisut. Oikeustieteen maisterintutkielma, Prosessi- ja insolvenssioikeus. Helsingin yliopisto 24.8.2022.

Sähköyhtiö 365 Hankinta lähettää edelleen aiheettomia laskuja. Tiedote 12.5.2022. <https://www.kkv.fi/ajankohtaista/tiedotteet/sahkoyhtio-365-hankinta-lahettaa-edelleen-aiheettomia-laskuja/>

Sähköyhtiö 365 Hankinta lähettää kuluttajille aiheettomia laskuja. Tiedote 10.9.2021. <https://www.kkv.fi/ajankohtaista/tiedotteet/sahkoyhtio-365-hankinta-lahettaa-kuluttajille-aiheettomia-laskuja/>

Tuomioistuinlaitoksen tilinpäätös vuodelta 2021 (KPY155). Tuomioistuinvirasto. https://tuomioistuinvirasto.fi/material/collections/20220228142006/7XPeC0qnR/Tuomioistuinlaitoksen_tilinpaaotos_vuodelta_2021_KPY_155saavutettava.pdf

Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2019.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162138/OM_2020_4_th.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Tuomas-järjestelmän kirjaamisohjeet. Ohjeet käräjäoikeuksille. Versio 1. Oikeusministeriön toiminta ja hallinto 2007:28.

Ulosotto 2000 -toimikunnan mietintö. Oikeusministeriö, Komiteamietintö 1998:2. (KM 1998:2)

Virolainen, Jyrki, Lainkäyttö. Oikeudenkäynnin perusteet ja lainkäyttöelimet siviili- ja rikosprosessissa. Lakimiesliiton Kustannus 1995.

Vuoden 2019 käräjäoikeusverkoston rakenneuudistuksen ja summaaristen riita-asioiden keskittämisen arviointi. Oikeusministeriön julkaisuja ja ohjeita 2023:3.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-495-4>

Tuomioistuimen ratkaisuja:

Korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 2015:60. <https://finlex.fi/fi/oikeuskaytanto/korkein-oikeus/ennakkopaatokset/2015/60>

Pirkanmaan käräjäoikeus L 758/2022/983, ratkaisunumero 1006 8831, 14.11.2022.

Vaasan hovioikeus 30.11.2022/439, Dno S 21/1108 sekä Itä-Suomen hovioikeus 25.10.2022/514, Dno S 22/336.

Internet-lähteitä:

<https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/perinta-ja-maksujarjestelyt/velan-vanhentuminen/#velan-vanhentumisaika-on-yleensa-kolme-vuotta>

<https://www.kkv.fi/paatokset/kuluttaja-asiat/kuluttaja-asiamiehen-avustusasiat/velalliselle-tuntemattomien-pikavippisaatavien-oikeudellinen-perinta/>

Kilpailu- ja kuluttajaviraston Tutkimusraportteja 4/2025

Kilpailu- ja kuluttajavirasto

PL 5, 00531 Helsinki

Puhelin 029 505 3000 (pvm/mpm)

kirjaamo@kkv.fi • www.kkv.fi